

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

**ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ - ΣΠΔΕ**

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

**8^{ης} (14^{ης}) ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ
ΤΟΥ Σ.Π.Δ.Ε.**

ΤΕΤΑΡΤΗ 24 ΙΟΥΝΙΟΥ 2009

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ - ΣΠΔΕ

8^η (14^η) ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΟΥ Σ.Π.Δ.Ε.

Η 8^η (14^η) συνεδρίαση της Ολομέλειας του Συμβουλίου Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (ΣΠΔΕ) πραγματοποιείται την Τετάρτη 24 Ιουνίου 2009 και ώρα 10.00 το πρωί στην Αίθουσα Πολλαπλών Χρήσεων των Γενικών Αρχείων του Κράτους, Δάφνης 61, Ψυχικό, υπό την Προεδρία του Προέδρου του Συμβουλίου Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (ΣΠΔΕ) Επίτιμου Καθηγητή Γεώργιου Μπαμπινιώτη.

Στη συνεδρίαση παρίστανται τα εξής μέλη της Ολομέλειας του ΣΠΔΕ:

- 1. Γεώργιος Μπαμπινιώτης**
Πρόεδρος Συμβουλίου Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης
Επίτιμος Καθηγητής Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών
- 2. Παρασκευάς Γιαλούρης**
Εκπρόσωπος Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων
Περιφερειακός Διευθυντής Εκπαίδευσης Αττικής
Στη συνεδρίαση παρίσταται και ο αναπληρωματικός εκπρόσωπος
Απόστολος Παπακωνσταντίνου
- 3. Σωτήριος Γκλαβάς**
Πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
- 4. Ευθύμιος Αλεξανδρής**
Πρόεδρος Οργανισμού Σχολικών Κτιρίων
- 5. Γενέθλιος Μαυρίκιος**
Προϊστάμενος Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης
Προϊστάμενος Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Β' Αθήνας
- 6. Πολυξένη Μπίστα**
Διευθύντρια σχολικής μονάδας Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης
Διευθύντρια 1^{ου} Γενικού Λυκείου Παπάγου, Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας
Εκπαίδευσης Β' Αθήνας
- 7. Χάρις Χελιώτη - Σχολινάκη**
Σχολική Σύμβουλος Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης
Σχολική Σύμβουλος Α' Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Αθήνας
- 8. Προκόπιος Μανωλάκος**

Σχολικός Σύμβουλος Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης
Σχολικός Σύμβουλος Δημοτικής Εκπαίδευσης 6^{ης} Περιφέρειας Δημοτικής
Εκπαίδευσης, Πειραιά

9. Γεώργιος Τζίμας

Σχολικός Σύμβουλος Ειδικής Αγωγής
Σχολικός Σύμβουλος Ειδικής Αγωγής 2^{ης} Περιφέρειας Ειδικής Αγωγής, Αγ. Παρασκευή

10. Κωνσταντίνος Παπαντωνόπουλος

Εκπρόσωπος Ομοσπονδίας Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών Λειτουργών Ελλάδας (ΟΙΕΛΕ)

11. Νίκος Παϊζης

Εκπρόσωπος Ομοσπονδίας Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών Λειτουργών Ελλάδας (ΟΙΕΛΕ)

12. Μιχάλης Κουρουτός

Εκπρόσωπος Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδας (ΓΣΕΕ)

13. Φώτης Σκουλαρίκης

Αναπληρωματικός του Φώτη Λίτσου, εκπρόσωπος Πανελλήνιας
Συνομοσπονδίας Ενώσεων Γεωργικών Συνεταιρισμών (ΠΑΣΕΓΕΣ)

14. Άννα Βάσιλα

Αναπληρωματική της Ρένας Μπαρδάνη, εκπρόσωπος του Συνδέσμου
Ελληνικών Βιομηχανιών (ΣΕΒ)
Στέλεχος Δικτύου Εργασιακών Σχέσεων και Κοινωνικής Πολιτικής του ΣΕΒ

15. Ιωάννης Πανάρετος

Εκπρόσωπος ΠΑΣΟΚ
Καθηγητής Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών

16. Αδαμαντία Σπαθάτου

Εκπρόσωπος ΛΑΟΣ
Καθηγήτρια Μ.Ε.

Από τη συνεδρίαση απουσιάζουν οι:

1. Βασίλειος Άνθιμος

Εκπρόσωπος Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών
Προϊστάμενος ΔΟΥ Β Περιστερίου

2. Μιχαήλ Δερμιτζάκης

Πρόεδρος Κέντρου Εκπαιδευτικής Έρευνας
Καθηγητής Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

3. Κωνσταντίνος Σούτσας

Πρόεδρος Οργανισμού Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών
Καθηγητής ΤΕΙ

4. Δήμητρα Χατζημανώλη

Προϊσταμένη Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης
Προϊσταμένη Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Α΄ Αθήνας

5. Δημήτριος Καραμήτος

Διευθυντής σχολικής μονάδας Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης
Διευθυντής 11^{ου} Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου Ιλίου, Διεύθυνσης
Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Γ΄ Αθήνας

6. Θεμιστοκλής Κοτσιφάκης

Εκπρόσωπος Ομοσπονδίας Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης (ΟΛΜΕ)
Μέλος Διοικητικού Συμβουλίου Ομοσπονδίας Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης (ΟΛΜΕ)

7. Δημήτριος Γκίνης

Εκπρόσωπος Ομοσπονδίας Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης (ΟΛΜΕ)
Μέλος Διοικητικού Συμβουλίου Ομοσπονδίας Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης (ΟΛΜΕ)

8. Δημήτριος Μπράτης

Εκπρόσωπος Διδασκαλικής Ομοσπονδίας Ελλάδας (ΔΟΕ)
Πρόεδρος Διδασκαλικής Ομοσπονδίας Ελλάδας (ΔΟΕ)

9. Αικατερίνη Ρηνάκη

Εκπρόσωπος Διδασκαλικής Ομοσπονδίας Ελλάδας (ΔΟΕ)
Μέλος Διοικητικού Συμβουλίου Διδασκαλικής Ομοσπονδίας Ελλάδας (ΔΟΕ)

10. Νικολέτα Δασκαλάκη

Εκπρόσωπος της Βουλής των Εφήβων
Μαθήτρια 10^{ου} Λυκείου Περιστερίου

11. Κωνσταντίνος Γκρίτζαλης

Εκπρόσωπος της Βουλής των Εφήβων
Μαθητής 2^{ου} Λυκείου Χαλανδρίου

12. Γιάννης Αντωνάκος

Εκπρόσωπος Ανώτατης Διοίκησης Ενώσεων Δημοσίων Υπαλλήλων (ΑΔΕΔΥ)
Μέλος Ανώτατης Διοίκησης Ενώσεων Δημοσίων Υπαλλήλων (ΑΔΕΔΥ)

13. Μιχάλης Χαλκίδης

Εκπρόσωπος Νέας Δημοκρατίας
Βουλευτής Ημαθίας

14. Κωνσταντίνος Καρέλης

Εκπρόσωπος Κεντρικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδας (ΚΕΔΚΕ)
Δήμαρχος Μελίκης

15. Ευαγγελία Σχοιναράκη

Εκπρόσωπος Ένωσης Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων Ελλάδας (ΕΝΑΕ)
Νομάρχης Ηρακλείου

Η Ανώτατη Συνομοσπονδία Γονέων Μαθητών Ελλάδας, το Κ.Κ.Ε. και ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α δεν όρισαν εκπροσώπους.

Στη συνεδρίαση παρίστανται και οι:

1. Χρήστος Τρικαλινός, Καθηγητής Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, εκπρόσωπος ΠΟΣΔΕΠ
2. Χρήστος Νάστας, εκπρόσωπος εθνικής συνομοσπονδίας ΑμΕΑ
3. Πολύκαρπος Μαλαγάρης, Πρόεδρος ΟΛΤΕΕ
4. Γεώργιος Ζήσιμος, εκπρόσωπος Υπουργείου Παιδείας Κύπρου

Αρμόδια για την τήρηση των πρακτικών η Αγγελική Σουφλή, διοικητική υπάλληλος στο Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας.

Η συνεδρίαση αρχίζει στις 10.00 το πρωί αφού προηγουμένως ο Πρόεδρος διαπιστώνει την ύπαρξη απαρτίας.

ΘΕΜΑΤΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΔΙΑΤΑΞΗΣ

1. Συνέχιση της συζήτησης επί Ενδεικτικού Σχεδίου Προτάσεων του Σ.Π.Δ.Ε., με αναφορά στα Σχολικά Βιβλία.
2. Εισήγηση για την Τεχνολογική Επαγγελματική Εκπαίδευση.

Θέμα 1: Συνέχιση της συζήτησης επί Ενδεικτικού Σχεδίου Προτάσεων του Σ.Π.Δ.Ε., με αναφορά στα Σχολικά Βιβλία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Καλημέρα αγαπητοί συνάδελφοι, να αρχίσουμε, να δούμε το μεγάλο θέμα της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης που έχουμε σήμερα και συνεχίζουμε και για τα άλλα θέματα. Θέλατε να αρχίζαμε με τα βιβλία; Αλλά επειδή είναι ένα αυτοτελές μεγάλο θέμα το άλλο, μη μας πάρει κάποιιο χρόνο περισσότερο. Τα βιβλία φαντάζομαι ότι είναι πιο εύκολο θέμα. Βέβαια θα συζητήσουμε, αλίμονο, σήμερα. Πιστεύω ότι δε θα μας πάρει όλο το χρόνο η τεχνική επαγγελματική, τα έχουν λύσει οι άνθρωποι όλα, λειτουργεί άψογα, έτσι δεν είναι;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Το λέω επειδή στην ημερήσια διάταξη είναι πρώτο αυτό το θέμα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Καλά, ας αρχίσουμε με τα βιβλία που μας είναι και πιο οικείο το θέμα, δεν έχουμε πρόβλημα. Να ξεκινήσουμε με τα βιβλία; Μας είναι και πιο οικείο και πιο εύκολο. Ας αρχίσουμε με τα βιβλία, δεν πειράζει, μας είναι πιο οικείο σε μας τους δασκάλους.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Ξεκινάμε από τα βιβλία, δεν υπάρχει θέμα, απλώς πρέπει να υπολογίσουμε τους χρόνους, ώστε να επαρκέσει ο χρόνος για να παρουσιάσουμε την τεχνολογική επαγγελματική εκπαίδευση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Οπωςδήποτε.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Είναι κι αυτό ένα μείζον θέμα, όπως και τα βιβλία είναι μείζον θέμα φυσικά.

Καλή σας μέρα κύριοι συνάδελφοι. το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, όπως ήδη γνωρίζετε και έχει έρθει και στο προσωπικό σας email, έχει καταθέσει τις προτάσεις του για τα τέσσερα θέματα, για τα οποία είχε αναλάβει τη δέσμευση σε προηγούμενες συνεδριάσεις. Έχει καταθέσει επομένως προτάσεις και για τα σχολικά βιβλία, για την τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση και εκκρεμούν για συζήτηση άλλες δύο προτάσεις του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, που αφορούν την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου. (Η εισήγηση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου για τα Σχολικά Βιβλία επισυνάπτεται ως Παράρτημα Ι).

Η πρότασή μας για τα βιβλία στηρίζεται ακριβώς σε μια μακρά ιστορία μέσα στην εκπαιδευτική διαδικασία, που έχει το σχολικό βιβλίο και αφού μελετήθηκε όλη αυτή η πορεία του σχολικού βιβλίου διαχρονικά. Να θυμίσω, έτσι για να έχουμε όλοι μια γενική εικόνα, πώς ξεκίνησε η συγγραφή των σχολικών βιβλίων και πού είναι σήμερα και μετά θα προχωρήσουμε στα επιμέρους.

Κατ' αρχάς να πούμε ότι από τη δημιουργία του Νεοελληνικού Κράτους δεν υπήρχε κάποιος οργανισμός ο οποίος να εποπτεύει και να εκδίδει σχολικά βιβλία. Εκατό τουλάχιστον χρόνια και παραπάνω, του νεοελληνικού βίου, τα σχολικά βιβλία τα προμηθεύονταν οι μαθητές από το εμπόριο, μέσα από μία σειρά που εγκρίνονταν κατά καιρούς από το Υπουργείο Παιδείας, με Επιτροπές που ειδικά συνιστούσε γι' αυτό το

σκοπό. Να θυμίσω δε, ότι δεν υπήρχε και η δωρεάν παιδεία, υπό την έννοια ότι οι μαθητές κατέβαλαν από μόνοι τους το τίμημα για τα βιβλία αυτά και ως εκ τούτου η Πολιτεία περιοριζόταν στο να έχει μια εποπτεία στο ποια βιβλία είναι εγκεκριμένα και κατάλληλα για την εκπαιδευτική διαδικασία.

Η πρώτη προσπάθεια που έγινε, δεν ξέρω, δεν το βάζω στα θετικά ή αρνητικά, για να υπάρξει μία κεντρική λειτουργία έκδοσης των σχολικών βιβλίων, ήταν με τη δημιουργία, το 1938, επί καθεστώτος Μεταξά, του Οργανισμού Σχολικών Βιβλίων αρχικά, που μετεξελίχθηκε σε Οργανισμό Εκδόσεως Σχολικών Βιβλίων. Η λειτουργία αυτού του οργανισμού ερχόταν κατ' εξοχήν να ελέγξει, με ή χωρίς εισαγωγικά, ιδεολογικά την έκδοση των βιβλίων και κυριότερα εκείνων των βιβλίων τα οποία είχαν σχέση με τη γλώσσα, τη φιλοσοφία και γενικότερα τις ανθρωπιστικές επιστήμες. Αυτό αποδεικνύεται και από το γεγονός ότι για δεκάδες χρόνια και μετά την ίδρυση του Οργανισμού Σχολικών Βιβλίων, τα υπόλοιπα, τα ακίνδυνα βιβλία, δηλαδή μαθηματικά, φυσική, χημεία και τα λοιπά, εξακολουθούσε το Υπουργείο να τα προμηθεύεται με την ίδια διαδικασία, δηλαδή πάλι Επιτροπές επέλεγαν από το εμπόριο βιβλία, τα ενέτασσαν σε κατάλογο που εγκρινόταν κι από αυτόν προμηθεύονταν οι μαθητές το βιβλίο το οποίο επέλεγε ο δάσκαλός τους.

Αργότερα όμως όλα υπήχθησαν κάτω από την ίδια λογική του Οργανισμού Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων. Η ύπαρξη ενός τέτοιου οργανισμού είχε και θετικά αποτελέσματα, υπό την έννοια ότι τουλάχιστον σε οικονομικό επίπεδο λύνονταν πάρα πολλά προβλήματα, διότι αυτή η κεντρική λειτουργία παραγωγής των βιβλίων εξασφαλίζει πολύ χαμηλές τιμές ως προς την παραγωγή και αναπαραγωγή των βιβλίων. Αυτό είναι το θετικό. Τα αρνητικά είναι το γεγονός ότι υπάρχει το ένα και μοναδικό βιβλίο και το λέω έτσι διότι το αν θα έχουμε ένα και μοναδικό βιβλίο δεν είναι μόνο παράμετρος κάποιων αποφάσεων που παίρνει είτε ο Υπουργός, είτε κάποιες Επιτροπές, είτε το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, που γνωμοδοτεί για τη δημιουργία του λεγόμενου πολλαπλού ή εναλλακτικού βιβλίου, αλλά είναι και οι διοικητικές αδυναμίες αυτού του οργανισμού να διαχειριστεί ένα τέτοιο εναλλακτικό βιβλίο.

Να θυμίσω εδώ, το έχω πει και παλαιότερα, ότι το λεγόμενο πολλαπλό βιβλίο είχε εισαχθεί στην προηγούμενη δεκαετία και στο δημοτικό και στο γυμνάσιο και στο λύκειο. Είχαν επιλεγεί δύο βιβλία, που μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν παράλληλα στα σχολεία, ένα βιβλίο χημείας της Β λυκείου, αλλά επειδή δεν συμφωνούσαν απόλυτα μεταξύ τους τα βιβλία, τούτο είχε ως αποτέλεσμα να μην μπορούν να βγουν κοινά θέματα στις πανελλήνιες εξετάσεις. Αυτό στάθηκε αφορμή να καταργήσουμε το λεγόμενο πολλαπλό βιβλίο και στις μικρότερες τάξεις, δηλαδή και στο δημοτικό και στο γυμνάσιο, χωρίς να υπάρχει κάποιος ιδιαίτερος λόγος που να δικαιολογεί αυτή την πράξη. Η ουσία όμως ήταν ότι ο οργανισμός δεν μπορούσε να διαχειρισθεί αυτό το θέμα του πολλαπλού βιβλίου, υπό την έννοια ότι θα έπρεπε το ίδιο πιθανότατα σχολείο, με διαφορετικά τμήματα, να παραγγέλλει άλλο βιβλίο στο ίδιο γνωστικό αντικείμενο. Δηλαδή αν υπήρχαν δύο βιβλία χημείας σε ένα γυμνάσιο και είχαμε δύο χημικούς που συνιστούσαν στους μαθητές τους διαφορετικό βιβλίο, έπρεπε ο οργανισμός να στείλει στο συγκεκριμένο σχολείο τριάντα αντίτυπα από το ένα βιβλίο και τριάντα από το άλλο. Ίσως δεν ήταν το καταλληλότερο παράδειγμα, γιατί δεν έχουμε τόσους πολλούς χημικούς, αλλά ας πάρουμε τα φιλολογικά

μαθήματα, όπου ένας φιλόλογος, που είναι διαφορετικός συνήθως από το άλλο τμήμα, θα μπορούσε να επιλέξει ένα άλλο βιβλίο. Υπήρχαν λοιπόν προβλήματα διαχείρισης αποστολής του πολλαπλού βιβλίου.

Άρα λοιπόν η οποιαδήποτε πρότασή μας για εναλλακτικό βιβλίο, θα πρέπει να περιλαμβάνει εν πάση περιπτώσει και αυτόν τον προβληματισμό, του πώς δηλαδή μπορεί το Υπουργείο Παιδείας με την υπάρχουσα δομική λειτουργία του ΟΕΔΒ να διαχειριστεί ένα τέτοιο πρόβλημα, το οποίο κατά την άποψή μου δεν μπόρεσε να το διαχειριστεί στο παρελθόν, ίσως δεν μπορεί να το διαχειριστεί με τις ίδιες δομικές λειτουργίες και στο μέλλον.

Τώρα, πώς γινόταν η συγγραφή των βιβλίων τα τελευταία σαράντα χρόνια, από τότε δηλαδή που ο Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων κατά αποκλειστικότητα είχε αναλάβει την αναπαραγωγή των σχολικών βιβλίων. Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και προηγουμένως το ΚΕΜΕ, και πάντα υπήρχε ένα τέτοιο συμβουλευτικό όργανο, που μπορεί να το λέγανε ΚΕΜΕ ή Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, πάντα υπήρχε ένα συμβουλευτικό όργανο το οποίο, είτε από το ελεύθερο εμπόριο, είτε συνιστώντας κάποιες συγγραφικές ομάδες, συγγραφόταν ένα σχολικό βιβλίο, εγκρινόταν, από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο τις τελευταίες δεκαετίες, παλαιότερα από το ΚΕΜΕ, στη συνέχεια αποστελλόταν στον οργανισμό, αναλάμβανε και τις εκτυπωτικές εργασίες, αλλά και την αποστολή στα σχολεία.

Αυτή η διαδικασία κράτησε για πάρα πολλά χρόνια, μέχρι το 1999, όπου δοκιμάστηκε και ένας δεύτερος τρόπος προμήθειας των βιβλίων. Δηλαδή, τότε κάποια βιβλία προκηρύχθηκαν και ζητήθηκε να κατατεθούν στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο έτοιμα προϊόντα, έτοιμα βιβλία δηλαδή, προκειμένου να επιλεγεί το καλύτερο και να σταλεί στο σχολείο. Αυτό λοιπόν λειτούργησε για πολύ λίγο, δεν λειτούργησε για όλα τα γνωστικά αντικείμενα και στη συνέχεια και πάλι εγκατελείφθη και συνεχιζόταν η διαδικασία της ανάθεσης των σχολικών βιβλίων σε συγκεκριμένες ομάδες συγγραφικές, που συνήθως απαρτίζονται από έναν πανεπιστημιακό δάσκαλο, έναν σχολικό σύμβουλο και έναν εκπαιδευτικό που είναι μέσα στο σχολείο και διδάσκει το συγκεκριμένο αντικείμενο, με αυξημένα βέβαια τυπικά και ουσιαστικά προσόντα. Στη συνέχεια, μετά την ανάθεση αυτή, ερχόταν στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο για έγκριση, είτε κατά μέρη, είτε στην ολότητά του κι εφόσον εγκρινόταν από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, από κει και πέρα όλα τα υπόλοιπα τα αναλάμβανε ο Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων. Αυτό βέβαια σήμαινε και το εξής: σε πολλές περιπτώσεις, μετά την πρώτη δοκιμαστική εφαρμογή των βιβλίων, προέκυπταν αβλεψίες, ή λάθη, που είχαν διαλάβει εν πάση περιπτώσει, τόσο της Επιτροπής Κρίσεως, όσο και του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου. Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο έστελνε αυτές τις διορθώσεις στον ΟΕΔΒ προκειμένου να διορθωθούν τα σχολικά βιβλία. Το γεγονός όμως ότι ο οργανισμός, για να ρίξει το κόστος των διδακτικών βιβλίων, πολλές φορές προεκτύπωνε τα βιβλία δύο και τριών ετών σε πολλές περιπτώσεις, καθιστούσε αδύνατη την παρέμβαση και τη διόρθωση αυτών των λαθών, με αποτέλεσμα ακόμα και σοβαρά λάθη να διαιωνίζονται. Από την άλλη μεριά, πολλές φορές ακόμα και η προμήθεια του χαρτιού είναι προβληματική, και σας λέω τέτοιες λεπτομέρειες, γιατί αυτό είναι ένα πολύ μεγάλο αγκάθι το οποίο θα πρέπει να το δούμε, σε κάποιες περιπτώσεις που το χαρτί δεν το προμηθευόταν πλέον το Υπουργείο Παιδείας, αλλά το Υπουργείο Εμπορίου,

είχαν καθυστερήσει οι διαγωνισμοί να πάρουν το χαρτί γενικά για το δημόσιο, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να εκτυπωθούν και τα βιβλία.

Το άγχος δε της Πολιτικής Ηγεσίας διαχρονικά, ήταν αν θα έφταναν και τότε θα έφταναν τα βιβλία στα σχολεία. Άρα λοιπόν είναι μία παράμετρος αυτή αφενός μεν των χρονικών ορίων πραγματοποίησης της αποστολής των βιβλίων. Αφετέρου το γεγονός ότι είναι δύσκολες οι οποιοσδήποτε παρεμβάσεις και διορθώσεις σε βιβλία, με τη διαδικασία του οργανισμού, ο οποίος αντιμετώπιζε το θέμα θετικά, δηλαδή έκρινε ότι έπρεπε να γίνουν βελτιώσεις, αλλά από την άλλη μεριά τα οικονομικά, που συνήθως είναι πενιχρά, δεν επέτρεπαν είτε τις βελτιώσεις αυτές, είτε την πολτοποίηση μεγάλης παρτίδας βιβλίων που ήδη είχαν παραχθεί και υπήρχαν λάθη μέσα σε αυτά.

Το 2003 αναμορφώθηκαν τα προγράμματα σπουδών της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, του δημοτικού δηλαδή και του γυμνασίου, και μετά την αναμόρφωση αυτή προκηρύχθηκε η συγγραφή όλων των βιβλίων, ακόμα και εκείνων των βιβλίων που είχαν εισαχθεί στο εκπαιδευτικό σύστημα, έστω και ένα χρόνο πιο πριν και το λέω αυτό, γιατί είναι μία κριτική που έχει ασκηθεί και πρέπει όλοι να τη γνωρίζετε. Υπήρχαν λοιπόν βιβλία τα οποία κυκλοφόρησαν στα σχολεία το 2003-2004 και αυτά τα βιβλία πριν αξιολογηθούν, αλλά απλώς διδάχτηκαν μια χρονιά, αντικαταστάθηκαν στη συνέχεια και προκηρύχθηκαν και αυτά τα βιβλία, διότι έπρεπε να συγγραφούν όλα τα βιβλία εξ υπαρχής.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Με συγχωρείτε, μια διευκρίνιση θα ήθελα. Σε τέτοιες ουσιαστικές διαφοροποιήσεις πολιτικής, υπάρχουν στοιχεία από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, ποιος ήταν ο λόγος που έγιναν αυτές οι αλλαγές, τι στόχο είχαν κι αν πέτυχαν αυτές οι αλλαγές;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Θα σας πω. Κατ' αρχάς τα περισσότερα από τα βιβλία που έπρεπε να συγγραφούν, είχαν παραπάνω από μια εικοσαετία στα σχολεία, άρα ότι έπρεπε να αντικατασταθούν σχεδόν στο σύνολό τους τα βιβλία, αυτό ήταν δεδομένο. Από κει και πέρα, όπως σας είπα, υπήρχαν κάποια ελάχιστα, μη φανταστούμε πολλά, δηλαδή τρία τέσσερα βιβλία, τα οποία είχαν κυκλοφορήσει δύο χρόνια πιο πριν, αλλά θεωρήθηκε ότι αφού κάνουμε μία ανανέωση, σε επίπεδο Παιδαγωγικού όχι σε επίπεδο πολιτικής, σε επίπεδο Παιδαγωγικού θεωρήθηκε ότι θα έπρεπε να αντικατασταθούν όλα τα βιβλία παλαιά και νέα. Αυτό ήταν μία απόφαση σε επίπεδο Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, αλλά όχι σε επίπεδο πολιτικό, δηλαδή δεν ενημερώθηκε η πολιτική ηγεσία, τουλάχιστον από όσο εγώ ξέρω, ώστε να υπάρξει και πολιτική απόφαση.

Π. ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ: Να διευκρινίσω κάτι; Νομίζω ότι ο βασικός λόγος ήταν επειδή άλλαξε το πλαίσιο σπουδών και μπήκε το διαθεματικό ενιαίο πλαίσιο. Αυτός ήταν ίσως ο λόγος.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Ναι, να σας πω και γι' αυτό. Στην ουσία τα προγράμματα σπουδών που έγιναν το 2003 και για αποκατάσταση της αλήθειας, ήταν μία μικρή μεταβολή, με προσθήκη της διαθεματικότητας στα προηγούμενα προγράμματα που υπήρχαν. Δηλαδή μετά το 1999, όταν αναμορφώθηκαν τα προγράμματα του λυκείου, αναμορφώθηκαν και τα προγράμματα της

υποχρεωτικής εκπαίδευσης, με τη διαφορά ότι προχώρησαν τα βιβλία του λυκείου, αλλά δεν προχώρησε η συγγραφή των βιβλίων της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Κλήθηκε λοιπόν τότε το Παιδαγωγικό εσπευσμένα, μέσα σε ένα εξάμηνο ή οχτώ μήνες, δε θυμάμαι, να αναμορφώσει αυτά τα προγράμματα. Η μόνη ουσιαστική αλλαγή ήταν η προσθήκη της διαθεματικότητας στα βιβλία, δεν είχαμε δηλαδή κάτι το πολύ σημαντικό σε σχέση με την προηγούμενη εργασία, αλλά εμπλουτίστηκαν με διαθεματικότητα. Υπ' αυτή την έννοια λοιπόν, υπήρχαν βιβλία τα οποία από τη φυσιογνωμία τους ήταν, πχ. όπως η Οδύσσεια, από τη φυσιογνωμία του έχει πάρα πολλά στοιχεία διαθεματικότητας ιστορικά και άλλα, το βιβλίο δηλαδή της Οδύσσειας, το οποίο είχε κυκλοφορήσει την προηγούμενη χρονιά, θα μπορούσε και να έχει διασωθεί, με την έννοια ότι ήταν ένα βιβλίο το οποίο κάλυπτε και τη διαθεματική λειτουργία. Εν πάση περιπτώσει δεν είναι θέμα κριτικής, είναι θέμα ενημέρωσης ώστε να ξέρουμε όλοι για τι πράγμα μιλάμε. Εν πάση περιπτώσει τότε λοιπόν...

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Με συγχωρείτε, έχετε υπόψη σας και το συνολικό κόστος αυτής της αλλαγής; Δηλαδή όλο το σύστημα;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Βεβαίως, περίπου 10 εκατομμύρια ευρώ για τα βιβλία της υποχρεωτικής εκπαίδευσης.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Βιβλία, αξιολογήσεις, συγγραφείς, τα πάντα;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Όχι, αξιολόγηση δεν έγινε, μισό λεπτό να σας πω. Σε αυτή λοιπόν την προσπάθεια αλλαγής των βιβλίων, που ξεκίνησε το 2003 και ολοκληρώθηκε το 2007 με τη συγγραφή των βιβλίων, που ξεκίνησε ως αναλυτικά προγράμματα, προκηρύχθηκαν τα βιβλία και στη συνέχεια γράφτηκαν και πήγαν στα σχολεία, όπου το 2007-2008 πήγαν τα τελευταία. Εκεί λοιπόν είχε προβλεφθεί μόνο η συγγραφή των βιβλίων και οι προεκτυπωτικές τους εργασίες σε αυτό το πρόγραμμα. Άρα λοιπόν τα 10 περίπου εκατομμύρια ευρώ κάλυψαν τη συγγραφή, τις Επιτροπές Κρίσεως και τις προεκτυπωτικές εργασίες, ώστε να πάρει έτοιμο το υλικό ο οργανισμός και να κάνει πλέον την αναπαραγωγή και την αποστολή των σχολείων.

Δεν είχε προβλεφθεί στο πλαίσιο αυτού του προγράμματος και έργου, ούτε αξιολόγηση των βιβλίων, ούτε επιμόρφωση των εκπαιδευτικών πάνω στα νέα βιβλία. Στη συνέχεια έγιναν προσπάθειες, αφενός μεν όταν ολοκληρώθηκε η διαδικασία -διακόπτη τη ροή των βιβλίων για να πούμε αυτά τα δύο πράγματα- στη συνέχεια έγινε προσπάθεια ώστε και να επιμορφωθούν όλοι οι εκπαιδευτικοί στα νέα βιβλία, κυρίως μέσα από τους σχολικούς συμβούλους. Αφού δηλαδή επιμόρφωσε το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο τους σχολικούς συμβούλους, στη συνέχεια οι σχολικοί σύμβουλοι και κάποιοι άλλοι που τους βοηθούσαν, επιμόρφωσαν το σύνολο των εκπαιδευτικών, αλλά όπως καταλαβαίνετε δεν ήταν μία συστηματική επιμόρφωση, γι' αυτό και ασκήθηκε και πολύ μεγάλη κριτική γι' αυτή την επιμόρφωση, γιατί ήταν περιορισμένης χρονικής διάρκειας και το κυριότερο, ήταν πάρα πολλά τα βιβλία. Δηλαδή όταν ένας δάσκαλος και κάνω αναφορά στους δασκάλους, γιατί εκεί το πρόβλημα ήταν εντονότερο, είχε να επιμορφωθεί σε οχτώ βιβλία, σε μια περίοδο 15 ημερών, τα οποία βιβλία

είχαν αλλάξει και σε μεθόδους και σε γνωστικό περιεχόμενο και τα λοιπά, ήταν πολύ δύσκολο ακόμα και να παρακολουθήσει αυτός ο άνθρωπος αυτά τα σεμινάρια και να εντοπίσει τις αδυναμίες και τα προβλήματα που θα είχε να αντιμετωπίσει στην τάξη. Άρα έγινε η επιμόρφωση αυτή, αλλά η επιμόρφωση αυτή ήταν κατά κάποιον τρόπο πυροσβεστική, υπό την έννοια ότι δεν είχε ενταχθεί λειτουργικά στο σχεδιασμό του έργου και δεν είχε προβλεφθεί και καμία αξιολόγηση των βιβλίων. Στη συνέχεια λοιπόν και πάλι έγινε μία προσπάθεια να υπάρξει ένα πρόγραμμα αξιολόγησης των βιβλίων.

Αυτή λοιπόν η αξιολόγηση των βιβλίων δεν ολοκληρώθηκε ποτέ, γιατί; Διότι πάλι ήταν από προγράμματα του ΕΠΕΑΕΚ και επειδή ήταν διεθνείς οι διαγωνισμοί και στο διαγωνισμό αυτό είχαν συμμετάσχει πολλές εταιρείες και κυρίως δημογραφικού χαρακτήρα εταιρείες, στατιστικού περισσότερο χαρακτήρα, δηλαδή ήταν δημοσκοπικές οι περισσότερες από αυτές τις εταιρείες που συμμετείχαν στο διαγωνισμό. Αυτό γιατί; Γιατί τα ερωτηματολόγια είχαν φτιαχτεί από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, άρα θα γινόταν μόνο αναπαραγωγή των ερωτηματολογίων αυτών, θα στέλνονταν στα σχολεία, θα μαζεύονταν και στη συνέχεια θα γινόταν στατιστική επεξεργασία τους.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Δημοσκοπικού είπατε, άκουσα καλά;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Ναι, MRB και τα λοιπά και τα λοιπά. Επομένως υπήρχε και μεγάλος ανταγωνισμός εταιρειών, ως προς το συγκεκριμένο διαγωνισμό, εν πάση περιπτώσει, με πολλές ενστάσεις και δικαστικές προσφυγές, φτάσαμε στο παρά πέντε, δηλαδή το Νοέμβριο αναδείχθηκε ο ανάδοχος, οπότε ήταν αδύνατον μέχρι τα τέλη Δεκεμβρίου, που προέβλεπε το ΕΠΕΑΕΚ, να έχει ολοκληρωθεί η διαδικασία, δε θα μπορούσε να γίνει αξιολόγηση.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Ποιος ήταν ο ανάδοχος;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Μία εταιρεία δημοσκοπική πάλι, από την Πάτρα, δε θυμάμαι ακριβώς τώρα ποιος είναι ο τίτλος. Αν θέλετε μπορούμε να το βρούμε και να σας το πούμε. Επομένως τώρα η αξιολόγηση πρόκειται να γίνει, έχουμε ήδη κάνει ένα πρόγραμμα στο επιχειρησιακό πρόγραμμα για να γίνει αξιολόγηση των βιβλίων που έχουν πάει στα σχολεία τα τελευταία τρία τέσσερα χρόνια.

ΜΕΛΟΣ: (Ερώτηση εκτός μικροφώνου)

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Ξεκίνησαν από το 2006 και ολοκληρώθηκαν το 2008, γιατί πηγαίνανε σταδιακά.

Α. ΣΠΑΘΑΤΟΥ: Να ρωτήσω, το 2007, στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Αθηναίων, 9, 10 και 11 του Φλεβάρη, έγινε παρουσίαση ενός προγράμματος ΠΕΜ, επιμόρφωσης μουσουλμανοπαίδων και ήρθαν δάσκαλοι και άλλοι συγγραφείς βιβλίων της πρωτοβάθμιας και η κ. Ρεπούση η γνωστή και άλλοι και μας έκαναν παρουσίαση των βιβλίων και τον τρόπο συγγραφής και λοιπά. Έχει σχέση αυτό;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Όχι, καμία σχέση.

A. ΣΠΑΘΑΤΟΥ: Καμία; Άλλο είναι αυτό;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Όχι, όχι, είναι στα πλαίσια παραγωγής βιβλίων για τους μουσουλμανόπαιδες, πιθανός αυτό.

A. ΣΠΑΘΑΤΟΥ: Δηλαδή εδώ έχουμε δημοσκοπικού χαρακτήρα συγγραφή βιβλίων και αξιολόγηση από..

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Όχι, όχι, δεν είπα τέτοιο πράγμα. Είπα ότι το τυπικό, το τεχνικό κομμάτι διακίνησης των ερωτηματολογίων, που ήταν έτοιμα, το τεχνικό κομμάτι, τα ερωτηματολόγια είχαν φτιαχτεί από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, ήταν όλα έτοιμα, το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο όμως δεν είχε τη δυνατότητα ούτε της αναπαραγωγής, ούτε της αποστολής και συγκέντρωσης του υλικού. Έπρεπε λοιπόν κάποια εταιρεία να αναλάβει να κάνει την αναπαραγωγή των ερωτηματολογίων, να τα στείλει στα σχολεία, να τα πάρει πίσω και να τα επεξεργαστεί στατιστικά. Εκεί λοιπόν έγινε ένας διεθνής διαγωνισμός και προσήλθαν κυρίως τέτοιες εταιρείες δημοσκοπικού χαρακτήρα, που είχαν ανταγωνισμό ως προς το ποιος θα πάρει το συγκεκριμένο διαγωνισμό και επομένως δημιούργησαν αυτό που δημιούργησαν. Είχαν την τεχνογνωσία, δεν το λέω αρνητικά, απλώς το λέω ότι είχαν ανταγωνισμό και επομένως όλα αυτά έφεραν πίσω τη διαδικασία. Άρα λοιπόν, κλείνω το κομμάτι επιμόρφωση-αξιολόγηση, μέσα λοιπόν στα 10 εκατομμύρια ευρώ κ. Πανάρετε, ήταν μόνο η συγγραφή, η κρίση των βιβλίων και οι προεκτυπωτικές εργασίες, γιατί δεν είχε προβλεφθεί στο σχεδιασμό του έργου η επιμόρφωση και η αξιολόγηση.

I. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Είπατε και διεθνής, υπήρχε κάποιος από το εξωτερικό που υπέβαλε πρόταση;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Τελικώς όχι. Αλλά επειδή είναι χρήματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης επιβάλλεται οι διαγωνισμοί να είναι διεθνείς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τώρα θα κάνετε την αξιολόγηση;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Θα την κάνουμε τώρα, την αμέσως επόμενη χρονιά.

I. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Με ποιο τρόπο;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Τα ερωτηματολόγια είναι έτοιμα, απλώς χρειαζόμαστε έναν ανάδοχο, ο οποίος θα κάνει τη διακίνηση αυτών και θα μαζέψει τα στατιστικά στοιχεία και θα τα επεξεργαστεί.

I. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: (Ερώτηση εκτός μικροφώνου)

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Βεβαίως, πολύ ευχαρίστως μάλιστα, θα το κάνουμε γρήγορα και πολύ καλά. Να πάμε τώρα στη συγγραφή των βιβλίων. Τα βιβλία λοιπόν αυτά, προκηρύχθηκαν στο σύνολό τους, γράφτηκαν περίπου 150 βιβλία, αλλά τα εκπαιδευτικά πακέτα ήταν περίπου 400. Τι εννοώ με αυτό; Ήταν το βιβλίο του μαθητή, αλλά συνοδευόταν από το βιβλίο του δασκάλου, ή του

καθηγητή, συνοδευόταν από τετράδιο εργασίας και ταυτόχρονα συνοδευόταν από CD, από χάρτες, άρα συνολικά τα εκπαιδευτικά πακέτα ξεπέρασαν τα 400. Επομένως ήταν μια πολύ σημαντική δουλειά, έγινε και ουσιαστική δουλειά, αλλά βέβαια μέσα σε ένα τόσο όγκο δουλειάς και λάθη γίνονται και βεβαίως και προβλήματα δημιουργούνται. Πιστεύω ότι τα προβλήματα ξεκίνησαν κι από τον τρόπο με τον οποίον προκηρύχθηκαν τα βιβλία, δηλαδή επειδή ήταν χρήματα από την Ευρωπαϊκή Ένωση έπρεπε πάλι να γίνουν διεθνείς διαγωνισμοί, που βεβαίως δεν προσήλθαν από το εξωτερικό κάποιες εταιρείες, αλλά προσήλθαν πάρα πολλοί εκδοτικοί οίκοι. Βεβαίως μπορούσαν να συμμετέχουν και φυσικά πρόσωπα, αλλά επειδή επιλέχθηκε η διαδικασία ενός πρώτου δείγματος γραφής και με βάση αυτό το πρώτο δείγμα γραφής γινόταν μία κατάταξη των υποψηφίων προς συγγραφή, τα φυσικά πρόσωπα μειονεκτούσαν τεχνικά απέναντι στους μεγάλους εκδοτικούς οίκους, που μπορούσαν να παρουσιάσουν αρτιότερα δείγματα γραφής. Αυτό ήταν ένα κατ' αρχάς πολύ αρνητικό σημείο, με αποτέλεσμα, σχεδόν το 99% των βιβλίων να το πάρουν εκδοτικοί οίκοι και το 1% φυσικά πρόσωπα.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Ποιοι εκδοτικοί οίκοι ήταν;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Όλοι σχεδόν, όλοι οι επώνυμοι τουλάχιστον εκδοτικοί οίκοι.

Π. ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ: Να κάνω μία προσθήκη, επειδή είχα συμμετάσχει και ως κριτής. Πάρα πολλές συγγραφικές ομάδες αναγκάστηκαν εκ των πραγμάτων να συνεργαστούν με εκδοτικούς οίκους, για να μπορέσουν να παρουσιάσουν ένα δείγμα γραφής πιο ευπρόσωπο και κατ' αυτόν τον τρόπο μπήκαν και οι εκδοτικοί οίκοι μέσα αναγκαστικά.

Π. ΜΠΙΣΤΑ: Κύριε Πρόεδρε, μπορώ να πω κάτι κι εγώ, επειδή ήμουν στα φυσικά πρόσωπα του 1%;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το 1% να μιλήσει ναι.

Π. ΜΠΙΣΤΑ: Σας ευχαριστώ. Έπρεπε να κατατεθεί αρχικά εγγυητική επιστολή 3.000 ευρώ. Ήμασταν τέσσερις συνάδελφοι φιλόλογοι. Καταλαβαίνετε, για να την πάρουμε από την τράπεζα εμείς, ως φυσικά πρόσωπα, πόσο δυσκολευτήκαμε. Το δεύτερο, ως προς το επιστημονικό, δεν ασκώ κριτική, απλώς αναφέρω το παράδειγμα, ως προς το γνωστικό, το παιδαγωγικό, το διδακτικό, τη διαθεματικότητα, ήρθε πρώτο το δείγμα. Και ενώ όπως είχε δοθεί δεν θα έπαιζε ρόλο το γραφιστικό κομμάτι, όμως εμείς και κάποιους πίνακες και λοιπά είχαμε εντάξει, όσο μπορούσαμε στην επεξεργασία κειμένου και λοιπά. Αυτό όμως έπαιξε μεγαλύτερο ρόλο και γι' αυτό τελικά ήρθε δεύτερο και το πήρε κάποιος μεγάλος, δεν έχει σημασία, εκδοτικός οίκος. Έτσι για την ιστορία, ευχαριστώ.

Π. ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ: Να πω και κάτι ακόμα. Υπήρχαν και συγκεκριμένα κριτήρια από πλευράς Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, ως προς το περιεχόμενο, την επιστημονική αρτιότητα, την καλαισθησία, την ανάπτυξη της διαθεματικότητας. Υπήρχαν δηλαδή κριτήρια.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Σαφέστατα, χωρίς κριτήρια δεν μπορούσαν να προχωρήσουν. Απλώς εγώ θεωρώ ότι ήταν ένας άνισος ανταγωνισμός μεταξύ εκδοτικών οίκων και φυσικών προσώπων, το οποίο δημιούργησε ακριβώς δυσλειτουργίες στο όλο σύστημα και οι εκδοτικοί οίκοι προσήλθαν, αφενός μεν για τα χρήματα, τα οποία ήταν επαρκή, υπό την έννοια ότι ήταν ευρωπαϊκά, αλλά κυρίως διότι επένδυαν περισσότερο στα σχολικά βοηθήματα. Τώρα, ένα άλλο, πιστεύω αρνητικό, ήταν ότι βεβαίως το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο είχε βάλει τις προδιαγραφές, δηλαδή οι συγγραφείς τι έπρεπε να έχουν, κάποια τυπικά και ουσιαστικά προσόντα, αλλά από κει και πέρα τους επέλεξαν οι εκδοτικοί οίκοι. Απλώς τους ενέκρινε το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο με βάση τα τυπικά τους προσόντα. Δηλαδή βγήκαν τα τυπικά προσόντα, ότι έπρεπε να είναι ένας πανεπιστημιακός δάσκαλος, να έχει αυτά κι αυτά, αλλά στην ουσία οι επιλογές δεν ήταν του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, ήταν επιλογές των εκδοτικών οίκων. Αλλά προσέξτε ποιο είναι το θέμα το οποίο βάζω, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν είχαμε και με τους εκδοτικούς οίκους πολύ καλά αποτελέσματα. Προς Θεού, δεν είμαι κατά των εκδοτικών οίκων, δεν έχω καμία...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Άλλωστε οι εκδοτικοί οίκοι θα χρησιμοποίησαν εκπαιδευτικούς, έτσι δεν είναι; Ποιοι τα έγραψαν;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Ναι, πάντως κάποιοι εκδοτικοί οίκοι δεν χρησιμοποίησαν τους καλύτερους δυνατούς. Αυτή είναι η παρατήρησή μου, ότι δεν χρησιμοποιήθηκαν οι καλύτεροι δυνατοί που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για ένα τόσο σοβαρό θέμα. Άρα πολλά από τα βιβλία μπορεί να έχουν κάποια υστέρηση, επειδή ακριβώς και μέσα από αυτή τη διαδικασία υπήρχαν ουσιαστικά προβλήματα που προέκυψαν.

Χ. ΤΡΙΚΑΛΙΝΟΣ: Κύριε Πρόεδρε, κρίθηκαν τα δείγματα από ότι κατάλαβα και όχι το σύνολο της δουλειάς.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Μόνο το δείγμα και μετά, στη συνέχεια, όποιος αναλάμβανε να συγγράψει το βιβλίο έδινε το πρώτο τρίτο, το δεύτερο τρίτο, το τρίτο τρίτο και κρινόταν από κριτές, μέχρι την τελική κρίση και γινόταν βελτιώσεις και διορθώσεις.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Έχουν δημοσιοποιηθεί τα στοιχεία των ποσών που πήρε ο κάθε εκδοτικός οίκος;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Όχι, αλλά αν το θέλετε είναι στη διάθεσή σας.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Θα ήταν χρήσιμο να τα έχουμε νομίζω, εφόσον υπάρχουν αλλά δεν έχουν δημοσιοποιηθεί.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Υπάρχουν, δεν τα ζήτησε κάποιος. Τώρα που τα ζητάτε μπορώ να τα βρω και να σας τα φέρω, δεν υπάρχει θέμα, βεβαίως.

ΜΕΛΟΣ: (Ερώτηση εκτός μικροφώνου)

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι, εδώ τώρα δεν του ζητήσαμε αυτό, αλλά , αφού μπορεί , να μας τα δώσει. Εσείς είστε και κοινοβουλευτικοί.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Κοιτάξτε, αυτό δεν είναι η πρόταση του Παιδαγωγικού, είναι μια ενημέρωσή σας που θα μπορούσα και να μην την έχω κάνει, όχι με την έννοια ότι δεν έπρεπε να την κάνω. Αλλά εγώ θεώρησα σκόπιμο να ενημερώσω την Επιτροπή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κάνετε κ. Πρόεδρε πολύ καλά, γιατί παρουσιάζετε όλο το κλίμα, διότι δεν είναι απλώς ότι γράφτηκαν κάποια βιβλία.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Δεν είναι μέρος της προτάσεως η ενημέρωση αυτή, η πρόταση του Π.Ι. περιορίζεται μόνο στα βιβλία, αλλά όχι για το τι έγινε στο παρελθόν. Αλλά βοηθάει, ήταν μία δικιά μου πρωτοβουλία προς τη σωστή κατεύθυνση. Εάν λοιπόν τα θέλετε τα στοιχεία, είναι στη διάθεσή σας, εννοείται. Αλλά δεν μπορούσαν να περιληφθούν τέτοια στοιχεία στην πρόταση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου. Τώρα αφού σας είπα το όλο ιστορικό των βιβλίων, τώρα λέμε τι προτείνει το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ένα λεπτό, γιατί υπάρχει ένα σημαντικό σημείο. Σε αυτά τελικά τα βιβλία, τα οποία έγιναν με τον τρόπο που περιγράψατε, που είναι ένας τρόπος συνηθισμένος, ας πούμε και σε άλλες χώρες γίνεται αυτός ο ανταγωνισμός, που εντάξει, το θέμα είναι με ποια ποιότητα εκδίδονται. Εσείς τώρα ως Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, λέτε ότι θα τα αξιολογήσετε, δεν τα έχετε αξιολογήσει ακόμη. Και αυτή η αξιολόγηση θα βασισθεί μόνον στα ερωτηματολόγια;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Κοιτάξτε, προβλέπεται, αφενός μεν από τα ερωτηματολόγια και αφετέρου από τα στοιχεία που θα προκύψουν από τα ερωτηματολόγια, προβλέπεται και μια ποιοτική, με συνεντεύξεις σε δεύτερο επίπεδο, αξιολόγηση. Ξέρετε, τα ερωτηματολόγια δεν μπορούν να σας δώσουν όλα αυτά που θέλετε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι, ναι, ακριβώς.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Προβλέπεται λοιπόν ότι εκεί όπου θα εντοπιστούν με τα ερωτηματολόγια ιδιαίτερα προβλήματα, στη συνέχεια θα ελεγχθεί ποιοτικά το όλο θέμα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Άρα, όταν λέμε ότι ένας αριθμός από αυτά τα βιβλία υστερεί, είναι από τις πρώτες αντιδράσεις των ίδιων των εκπαιδευτικών, έτσι;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Και των εκπαιδευτικών, αλλά και από συναντήσεις με σχολικούς συμβούλους και από αναφορές που κάνουν οι σχολικοί σύμβουλοι για τα προβλήματα των βιβλίων. Οι σχολικοί σύμβουλοι, στο τέλος κάθε χρονιάς, κάνουν ένα απολογισμό της δουλειάς τους, όπου ανάμεσα στον απολογισμό αυτόν περιλαμβάνονται και στοιχεία σχετικά με τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι συνάδελφοί μας ως προς τα συγκεκριμένα.

ΜΕΛΟΣ: Δηλαδή κάνουν εσωτερική αξιολόγηση;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Ακριβώς, εσωτερική αξιολόγηση. Η άλλη, την οποίαν επιδιώκουμε να κάνουμε, είναι εξωτερική. Εξωτερική λοιπόν μέχρι αυτή τη στιγμή δεν έχει υπάρξει. Έχει γίνει βέβαια κάποια αξιολόγηση από το ΚΕΜΕΤΕ και από τη ΔΟΕ, αλλά δεν ξέρω κατά πόσον, χωρίς να θέλω να αμφιβάλλω ότι έγινε αξιόπιστα, έχουν βγει κάποια συμπεράσματα εν πάση περιπτώσει και από αυτές τις αξιολογήσεις που έγιναν με πρωτοβουλία των συνδικαλιστικών φορέων.

Ν. ΠΑΪΖΗΣ: Μια τελευταία ερώτηση για το θέμα αυτό: Η αρμοδιότητα της αξιολόγησης δεν ανήκει πια στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Ναι.

Ν. ΠΑΪΖΗΣ: Έχει το κατάλληλο στελεχιακό δυναμικό για ανταποκριθεί;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Υπάρχει το Τμήμα Αξιολόγησης και Επιμόρφωσης στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και έχει στελέχη.

Ν. ΠΑΪΖΗΣ: Αυτό δεν έχει εκχωρηθεί σε άλλο φορέα, όπως είναι πχ το ΚΕΕ;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Όχι.

Ν. ΠΑΪΖΗΣ: Εξακολουθεί και είναι στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Είναι στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Ν. ΠΑΪΖΗΣ: Το τμήμα αυτό δε θα μπορούσε, με τις δικές του δυνάμεις, να κάνει την εσωτερική αξιολόγηση των σχολικών βιβλίων, σε συνεργασία με τους σχολικούς συμβούλους; Για ποιο λόγο έχει επιλεγεί η κατασκευή των ερωτηματολογίων, άρα και της μεθόδου προσέγγισης, να γίνει από το τμήμα, αλλά η υλοποίηση του συγκεκριμένου, που για τους γνωρίζοντες ουσιαστικά μιλάτε για ένα SPSS δηλαδή.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Ναι.

Ν. ΠΑΪΖΗΣ: Να γίνει από μια άλλη εταιρεία και μάλιστα μιλήσατε για διεθνή διαγωνισμό που σημαίνει ότι το ποσό πρέπει να υπερβαίνει τα 100.000 ευρώ.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Ναι, ήταν περίπου 650 χιλιάδες ευρώ.

Ν. ΠΑΪΖΗΣ: Καταλάβατε; Είναι πολύ υψηλό δηλαδή, γι' αυτό ακριβώς σας έκανε προσφορά ο κ. Πανάρετος νομίζω.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Θα σας πω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δηλαδή με ανάθεση θα το πάρει ο κ. Πανάρετος;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Τα βιβλία είναι πάρα πολλά, όπως σας είπα είναι περίπου 150 βιβλία. Για όλα αυτά τα βιβλία, γίνεται αξιολόγηση σε πολύ μεγάλο δείγμα σχολείων, για να υπάρχει αξιοπιστία στην έρευνα. Άρα μιλάμε για εκατοντάδες χιλιάδες αναπαραγωγή ερωτηματολογίων και διακίνηση αυτών των ερωτηματολογίων. Ταυτόχρονα, μιλάμε και για τόσο μεγάλο όγκο στατιστική επεξεργασία. Άρα δε θα μπορούσε το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, με τις εσωτερικές δυνάμεις όλο αυτό να το κάνει, γι' αυτό και προσέφυγε και θα προσφύγει τώρα στη βοήθεια του κ. Πανάρετου, ή σε διεθνή διαγωνισμό. Δεν ξέρω αν ο κ. Πανάρετος έχει συνειδητοποιήσει το μέγεθος του εγχειρήματος, αλλά κάθε προσφορά δεκτή.

ΜΕΛΟΣ: (Ερώτηση εκτός μικροφώνου)

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Κοιτάξτε, να έκανε το δεύτερο κομμάτι το ΚΕΕ, δηλαδή τη στατιστική επεξεργασία; Μα δεν έχει προσωπικό, δεν έχει δηλαδή τα μέσα για να το κάνει. Τι να κάνουμε, αυτή είναι μία πραγματικότητα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Πανάρετος λοιπόν αποσύρει την πρόταση, γιατί συνειδητοποίησε τον όγκο του πράγματος.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Επί της ουσίας, αν θέλετε να σας πω, είναι προφανές πως όταν μιλάτε για τέτοια ποσά, ότι είναι εγχειρήματα τα οποία είναι δύσκολα. Όμως, μια και το αναφέρατε, υπάρχουν πρακτικές που μπορούν να είναι πολύ πιο οικονομικές. Δηλαδή η φωτοτύπηση και η διανομή ενός ερωτηματολογίου είναι ένα τεχνικό θέμα, που μπορεί να το κάνει μία εταιρεία με ένα πολύ χαμηλό κόστος. Η συγγραφή του ερωτηματολογίου και στη συνέχεια η ανάλυση η στατιστική, γιατί μιλάμε για τέσσερις διαδικασίες, αυτή δεν χρειάζεται τόσα ποσά.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Μα η συγγραφή ήδη έγινε σε επίπεδο Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, δηλαδή τα ερωτηματολόγια ήταν έτοιμα και η εταιρεία θα έκανε μόνο το διαδικαστικό τεχνικό κομμάτι.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Έγινε, επομένως είναι η ανάλυση και την ανάλυση σας διαβεβαιώ ότι σας την κάνω δωρεάν.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Ωραία.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Την ανάλυση σας διαβεβαιώ ότι σας την κάνω τσάμπα, εκεί δε χρειάζομαι ιδιαίτερες διαδικασίες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Υπάρχει ερώτηση επ' αυτών που είπε ήδη ο κ. Γκλαβάς προτού πάει παρακάτω; Νομίζω ότι δεν υπάρχει από όσο βλέπω.

Γ. ΤΖΙΜΑΣ: Κύριε Πρόεδρε, από την πλευρά της ειδικής αγωγής θα ήθελα να τονίσω ότι έχουμε τα ίδια ερωτηματολόγια κ. Γκλαβά, ως σχολικοί σύμβουλοι, εννοώ με τα ερωτηματολόγια της γενικής αγωγής και κάπου εμείς πρέπει να διαφοροποιηθούμε. Δεν ξέρω αν θα κάνει κάτι στο μέλλον το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο ακριβώς πάνω σε αυτό το θέμα. Οι ερωτήσεις απευθύνονται προς τη γενική αγωγή.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Ένα άλλο πρόβλημα των βιβλίων αυτών ήταν ότι δεν σχεδιάστηκαν από την αρχή, ώστε να μπορούν να μετατραπούν εύκολα και για άτομα με ειδικές ανάγκες. Στη συνέχεια όμως, το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο κατάφερε να κάνει κάποιες τέτοιες τροποποιήσεις των βιβλίων, ώστε να προσαρμοσθούν προς τις ανάγκες της ειδικής αγωγής, με πολλή προσπάθεια εσωτερική, αλλά ήταν μία εκ των υστέρων προσπάθεια, δεν είχε σχεδιαστεί από την αρχή, αλλά τα βιβλία γενικώς θα κριθούν, γιατί είναι γραμμένα, δυστυχώς, για τα γενικά σχολεία.

Γ. ΤΖΙΜΑΣ: Μιλάω περισσότερο για τις τελικές εκθέσεις των σχολικών συμβούλων γενικής και ειδικής αγωγής, που μέσα εκεί ενέχονται και τα σχολικά βιβλία.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Ναι, αλλά εδώ σε αυτή τη συγκεκριμένη αξιολόγηση που περιέγραψα, ήταν εξωτερική αξιολόγηση, δεν αφορούσε τους σχολικούς συμβούλους. Λοιπόν με βάση όλα αυτά τα οποία σας είπα, τώρα πηγαίνουμε να πούμε τι λέει το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Κατ' αρχάς υπάρχει ένας προβληματισμός ουσιαστικός, για τον τρόπο με τον οποίον συγγράφονται τα βιβλία και κυρίως με τον τρόπο με τον οποίον αναπαράγονται τα βιβλία, δηλαδή δεξ ΟΕΔΒ. Επομένως τι λέει το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Ότι θα πρέπει, από την εμπειρία που έχει μέχρι σήμερα, να αλλάξει τελείως η διαδικασία η οποία μέχρι τώρα γινόταν και προτείνει, αφενός μεν να υπάρχουν σίγουρα κριτήρια και προδιαγραφές, σαφώς μελετημένες και λεπτομερειακές, οι οποίες θα δημοσιοποιούνται και θα καλούνται πλέον να κατατίθενται, μετά από εύλογο χρόνο, ολοκληρωμένα πακέτα βιβλίων. Και σε αυτά τα πακέτα βιβλίων θα καταρτίζονται Επιτροπές ειδικών, στις οποίες θα συμμετέχουν όχι μόνο οι του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, αλλά και πανεπιστημιακοί δάσκαλοι και σχολικοί σύμβουλοι και μαχόμενοι εκπαιδευτικοί. Τα βιβλία αυτά θα έχουν ένα ποσοστό πάνω από το οποίο θα εντάσσονται σε κάποιο κατάλογο. Δηλαδή εάν το άριστα είναι το 100, θα πρέπει ένα βιβλίο να συμπληρώνει, από άποψη περιεχομένου, αλλά και τεχνικών χαρακτηριστικών, τουλάχιστον, λέω ένα τυχαίο ως το πούμε ποσοστό, ένα 90%, για να μπορεί στη συνέχεια να ενταχθεί σε κάποιον κατάλογο εγκεκριμένων βιβλίων από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, που στη συνέχεια το Υπουργείο Παιδείας κατά την κρίση του θα τον κάνει αποδεκτό. Άρα λοιπόν θέλουμε να πιστεύουμε ότι θα υπάρχουν περισσότερα του ενός βιβλία, τα οποία θα ικανοποιούν σε πολύ μεγάλο βαθμό, σχεδόν σε επίπεδο άριστο, τις προδιαγραφές που θα έχουν τεθεί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτά πάλι θα είναι από εκδότες ή φυσικά πρόσωπα;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Ναι, ναι. Δεν θα περιορίζεται, όποιος μπορεί θα μπορεί να καταθέτει το βιβλίο του προς κρίση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και σε ποια μορφή γίνεται;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Σε τελική μορφή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σε τελική μορφή; Είναι σημαντικό αυτό.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Σε τελική μορφή, με την έννοια βεβαίως όχι του να είναι ένα τυπωμένο βιβλίο, ώστε ο έχων τη δυνατότητα να το παρουσιάσει καλύτερα, αλλά να είναι στην πλήρη μορφή. Δηλαδή μπορεί να είναι από word, αλλά μέσα θα έχει και τις εικόνες και όλα τα στοιχεία τα απαραίτητα για να σχηματίσει κάποιος αντίληψη για το βιβλίο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αλλά θα επιδέχεται διόρθωση , εφόσον χρειαστεί;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Θα επιδέχεται διορθώσεις και θα επιδέχεται κυρίως τεχνικού χαρακτήρα βελτιώσεις, ώστε να μην αποκλείονται τα φυσικά πρόσωπα από μία τέτοια διαδικασία. Αυτά λοιπόν που θα κατατίθενται στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, αυτά τα προϊόντα -με την καλή έννοια το λέω- κι αφού τύχουν της κρίσεως από την αρμόδια Επιτροπή, θα κατατάσσονται, εφόσον πληρούν βασικές προϋποθέσεις, σε έναν κατάλογο. Ο κατάλογος αυτός θα κοινοποιείται στα σχολεία, από τα οποία θα μπορούν να επιλέγουν τα σχολεία το βιβλίο το οποίο επιθυμούν σε επίπεδο σχολείου. Βεβαίως μελετιέται αν θα πρέπει να επιλέγεται και σε επίπεδο δασκάλου. Θα μου πείτε τώρα ότι όταν είναι ένας χημικός στο σχολείο, ο χημικός θα επιλέξει το βιβλίο, αλλά καλό είναι να τυγχάνει και της εγκρίσεως και του Συλλόγου των εκπαιδευτικών, ώστε να αντιμετωπιστούν παράπλευρες απώλειες, που μπορούν να αιωρούνται στον αέρα, ότι ο εκπαιδευτικός με άλλα κριτήρια επέλεξε το συγκεκριμένο βιβλίο. Έτσι κι αλλιώς δε θα υπάρχει κάποιο κέρδος, είτε για το φυσικό πρόσωπο, είτε για τον εκδοτικό οίκο, αν επιλεγεί το άλφα ή το βήτα βιβλίο, διότι τα δικαιώματα θα είναι πλήρως εξασφαλισμένα από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Άρα δεν θα έχει, ας το πούμε έτσι, ο εκδοτικός οίκος περισσότερες οικονομικές απολαβές, αν επιλεγεί το βιβλίο του, ώστε να χρησιμοποιούν άλλες πιθανότατα μεθόδους επηρεασμού.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Συγγνώμη, εννοείτε ότι θα πληρώνετε τα δικαιώματα και δεν έχει πλέον καμία άλλη ανάμειξη;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Δε θα έχει ανάμειξη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παίρνει ο οργανισμός και τυπώνει;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Τώρα θα πάμε εκεί, είναι το δεύτερο σημείο. Άρα λοιπόν το πρώτο σενάριο είναι ότι παίρνουμε τα βιβλία, τα εκτυπώνει ο οργανισμός και κάνει τη διανομή, με όλα τα προβλήματα τα οποία είχαμε πει, εφόσον λύσει τα διαχειριστικά προβλήματα τα οποία αναφέραμε. Υπάρχουν όλα τα βιβλία στη βιβλιοθήκη του σχολείου, όλα δηλαδή, ανεξάρτητα αν είναι δύο ή τρία, από όλα υπάρχουν αντίτυπα στο σχολείο και από αυτά παραγγέλνει ο εκπαιδευτικός, μέσω του Συλλόγου των διδασκόντων, το βιβλίο που θεωρεί ότι είναι το καταλληλότερο για τους μαθητές του.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και θα μοιραστεί δωρεάν;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Θα μοιράζεται πάντα δωρεάν, υπό την προϋπόθεση ότι τα βιβλία μοιράζονται δωρεάν. Δεν υπάρχει σενάριο στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο μη δωρεάν παροχής των βιβλίων. Η δεύτερη διαδικασία, η οποία θα διευκόλυne τα πράγματα, αλλά ταυτόχρονα θα αύξανε το κόστος κατά πολύ, θα ήταν η διακίνηση των βιβλίων αυτών να γίνεται με τη διαδικασία των βιβλιοπωλείων, όπου τα χρήματα θα δίνονται στη Σχολική Επιτροπή, στο σχολείο δηλαδή θα δίνονται τα χρήματα κι εκεί το σχολείο, μετά από τις προτάσεις που είπαμε προηγουμένως, θα αγοράζει τα βιβλία από τα τοπικά βιβλιοπωλεία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όπως τα ξενόγλωσσα.

Α. ΣΠΑΘΑΤΟΥ: Ναι, αυτό ήθελα κι εγώ να πω, όπως τα ξενόγλωσσα, το φαντάζεστε κ. Πρόεδρε; Δηλαδή της αγγλικής που επιλέγουμε;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Ναι, με τη διαφορά ότι στα ξενόγλωσσα είναι μεν εγκεκριμένα, αλλά οι τιμές είναι εξωφρενικές και γι' αυτό υπάρχει και μια αρνητική παράμετρος. Εδώ μιλάμε ότι θα πρέπει να έχει ορισθεί ανώτατη τιμή, η οποία να είναι και συμβατή με τις δυνατότητες του προϋπολογισμού του Υπουργείου Παιδείας. Γιατί καταλαβαίνετε ότι το δεύτερο σενάριο θα αυξήσει πάρα πολύ το κόστος, αλλά θα πρέπει να υπάρξουν διαδικασίες οι οποίες να περιορίζουν το κόστος αυτό σε ένα λογικό κέρδος, από τη μια μεριά, για όσους κάνουν την αναπαραγωγή των βιβλίων και αφετέρου για τις δυνατότητες που θα έχει το Υπουργείο Παιδείας να αντιμετωπίσει ένα τέτοιο κόστος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αφού δωρεάν θα δίνει το ένα, που είναι η διαφορά; Πάλι ένα θα δίνει δωρεάν, όχι ότι θα είναι περισσότερες οι δυνατότητες.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Κοιτάξτε, ο οργανισμός, επειδή κάνει μαζική παραγωγή, καταφέρνει να έχει τιμές πολύ χαμηλές. Δηλαδή αυτή τη στιγμή το μέσο κόστος ενός βιβλίου είναι 3 με 4 ευρώ. Τα ξενόγλωσσα που αναφέρατε προηγουμένως, που δεν πετυχαίνουμε αυτή τη διαδικασία, φτάνουν τα 20 ευρώ. Δηλαδή υπάρχει τεράστια απόκλιση μεταξύ 4 και 20 ευρώ. Θα πρέπει λοιπόν να είναι μία ενδιάμεση τιμή, η οποία να επιτρέπει, αφενός μεν τη διακίνηση μέσα από τα βιβλιοπωλεία των βιβλίων αυτών, αλλά ταυτόχρονα να μη μιλάμε για τιμές οι οποίες απαγορεύουν τη διαδικασία αυτή, λόγω των πενιχρών πάντα προϋπολογισμών του κρατικού προϋπολογισμού.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Ήθελα να σας ρωτήσω το εξής. Γενικά στη λειτουργία και του Συμβουλίου μας θα ήταν ίσως χρήσιμο στις εισηγήσεις σας να παίρνετε υπόψη και προτάσεις οι οποίες διαφοροποιούνται από τις συνήθεις προσεγγίσεις. Δηλαδή τώρα αναφερθήκατε στο ενδεχόμενο να υπάρχει το βιβλίο το οποίο θα μοιράζεται κεντρικά, ή θα μοιράζεται περιφερειακά και τα λοιπά. Ο Πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ έχει κάνει μία, όχι απλώς πρόταση, μία δέσμευση πολιτική, ότι θα υιοθετηθεί το ηλεκτρονικό βιβλίο.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Το λέμε κι εμείς για το ηλεκτρονικό βιβλίο. Δεν το αφήνετε στο τέλος, γιατί είναι ένα άλλο θέμα μεγάλο;

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Επιτρέψτε μου, εκείνο που θα ήθελα να ρωτήσω είναι το εξής: το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο μπορεί να παρουσιάσει την άποψή του για την πρόταση αυτή;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Βεβαίως.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Αυτό έχει σημασία, δηλαδή αυτό που μπορούμε να κάνουμε εμείς κ. Πρόεδρε, δεν είναι να υιοθετήσουμε μία πρόταση ενός πολιτικού κόμματος. Νομίζω ότι είναι χρήσιμο και για το Συμβούλιο αυτό και για το κόμμα βεβαίως και λέω το εξής και προχωράω στην πρόταση, που έχει σημασία στον τρόπο που κάνει την εισήγηση το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, εάν θα ήταν αυτό δυνατόν, να υπάρχει μία τέτοια εισήγηση δική σας. Δηλαδή να προβληματιστείτε σε αυτό το θέμα και να παρουσιάσετε, όπως παρουσιάζετε τα υπέρ και τα κατά των άλλων προτάσεων, να παρουσιάσετε κι αυτό.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Αν θέλετε, υπάρχει ήδη για το ηλεκτρονικό βιβλίο και μάλιστα λέμε ότι ιδιαίτερα για τα λεξικά, για τα βιβλία τα οποία είναι αρκετά βαριά για τα παιδιά, ότι πρέπει κυρίως να επιλεγεί η ηλεκτρονική τους μορφή, γιατί μέχρι τώρα έχει προτιμηθεί η έντυπη, αλλά πολλές φορές από την υπερβολή των δασκάλων, παραφορτώνουν τα παιδιά, δηλαδή τα αναγκάζουν να φέρνουν και τα βιβλία αναφοράς στο σχολείο, με αποτέλεσμα η σάκα του μαθητή να γίνεται πολύ πιο βαριά από ότι ήταν στο παρελθόν. Όμως, επειδή το συζητήσαμε αυτό και με αφορμή βεβαίως ότι έχει γραφεί, ή έχει προταθεί από τα κόμματα σχετικά με τα βιβλία, τους ζητήσαμε αναλυτικά και στην Ολομέλεια του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου. Η θέση είναι ότι βεβαίως η εξέλιξη οδηγεί στο ηλεκτρονικό βιβλίο, αλλά το βιβλίο δεν είναι μόνο ηλεκτρονικό, δηλαδή το βιβλίο είναι και αφή και σας λέω πράγματα τα οποία ακούστηκαν. Είναι και αφή είναι και όσφρηση, ακόμα και χίλια δυο πράγματα και επομένως σε αυτή τη φάση θεωρούμε ότι και η παραδοσιακή μορφή του βιβλίου, έτσι όπως τουλάχιστον την ξέρουμε, ίσως είμαστε κι εμείς και κάποιος παρωχημένης ηλικίας, αλλά θεωρούμε ότι σε αυτή τη φάση θα πρέπει να υπάρχει το συμβατικό βιβλίο. Και βεβαίως θα υπάρχουν και σε ηλεκτρονική μορφή τα βιβλία στα σχολεία, θα δίνεται στα παιδιά και η ηλεκτρονική τους μορφή και περιορίσαμε την πρότασή μας στο επίπεδο των βιβλίων αναφοράς, ότι αυτά σίγουρα θα πρέπει να είναι ηλεκτρονικά. Άρα γίνεται αναφορά και μέσα στην πρόταση αυτή, την οποίαν έχουμε καταθέσει.

ΜΕΛΟΣ: (Ερώτηση εκτός μικροφώνου)

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Αυτά γράψτε τα αν θέλετε για την αφή και για την όσφρηση.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Όχι, τα λέω εγώ, απλώς σας λέω τι συζητήθηκε. Δε θέλουμε πατρότητα τέτοιων πραγμάτων, απλώς σας λέω τι συζητήσαμε και πιστεύουμε ότι παιδαγωγικά, για να το πάμε σε άλλο επίπεδο, γιατί σε αυτό θα κατέληγα, ότι παιδαγωγικά επιβάλλεται να υπάρχει και η έντυπη παράλληλα με την ηλεκτρονική, για παιδαγωγικούς λόγους και η παραδοσιακή, ας το πούμε, μορφή του βιβλίου μέσα στα σχολεία. Τώρα, το

αν τα παιδιά θα παίρνουν στο σχολείο το ηλεκτρονικό και στο σπίτι τους θα έχουν το έντυπο, αυτό είναι κάτι το οποίο μπορεί να συζητηθεί, επομένως θα μπορούσαν να το κάνουν αυτό τα παιδιά, άλλωστε εμείς στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο έχουμε μιλήσει και για τον ηλεκτρονικό υπολογιστή ο οποίος θα μπορεί να συμπεριλαμβάνει όχι μόνο όλα τα σχολικά βιβλία, αλλά και όλες τις βιβλιοθήκες του κόσμου. Δηλαδή η εξέλιξη της τεχνολογίας εκεί θα πάει, δηλαδή στο μαθητή θα δίνουμε στην ουσία ένα ηλεκτρονικό εγχειρίδιο, το οποίο θα συμπεριλαμβάνει όλα τα βιβλία και όλα τα βιβλία αναφοράς. Αυτό θα είναι το αποτέλεσμα και μάλιστα θα είναι πολύ σύντομα, δε θα είναι στο πολύ μακρινό και απώτερο μέλλον.

ΜΕΛΟΣ: (Ερώτηση εκτός μικροφώνου)

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Ναι, η αλήθεια είναι πάντως ότι τους υπολογιστές τους ξέρουν τα παιδιά και τους ξέρουν πολύ καλύτερα από μας τους δασκάλους. Τουλάχιστον σε επίπεδο γνώσεων στους υπολογιστές, οι περισσότεροι, αν όχι όλοι οι μαθητές, μας ξεπερνάνε.

Χ. ΣΧΟΛΙΝΑΚΗ: Θα ήθελα κι εγώ μια διευκρίνιση, μια και έχουμε διακόψει τη ροή, θα ήθελα να ρωτήσω κ. Πρόεδρε αν εννοείτε ότι ένα βιβλίο θα πηγαίνει στο σχολείο. Βέβαια θα έχει ακολουθηθεί η διαδικασία, αλλά θα είναι ένα;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Ένα βιβλίο θα παίρνει ο μαθητής, αλλά στο σχολείο θα υπάρχουν όλα τα βιβλία.

Χ. ΣΧΟΛΙΝΑΚΗ: Στο σχολείο θα υπάρχουν περισσότερα, αυτό ήθελα.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Όλα τα βιβλία της σειράς θα πρέπει να υπάρχουν στο σχολείο.

Α. ΣΠΑΘΑΤΟΥ: Δηλαδή έχει αποφασιστεί το εναλλακτικό βιβλίο, για να καταλάβω κι εγώ;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Όχι, για την πρόταση του Παιδαγωγικού μιλάμε.

Α. ΣΠΑΘΑΤΟΥ: Αυτό ρωτάμε, να δούμε τι θα γίνει.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Ναι, λοιπόν, ρωτάει η συνάδελφος, εάν η πρόταση του Παιδαγωγικού γίνει αποδεκτή από το Συμβούλιο και αν η πρόταση του Συμβουλίου γίνει δεκτή από τον Υπουργό και πάμε σε διαδικασίες, τότε υπ' αυτή την έννοια κάνω κι εγώ τη διεύρυνση αυτή.

Α. ΣΠΑΘΑΤΟΥ: Και θα έχουμε το χρόνο να τοποθετηθούμε επάνω στο θέμα, ευχαριστώ.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Εκτός βεβαίως από το βιβλίο, το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο προτείνει οπωσδήποτε το φάκελο για το μαθητή, ο οποίος θα συμπεριλαμβάνει τα πρόσθετα στοιχεία, δηλαδή δεν θα είναι ο φάκελος..

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε Πρόεδρε, είπατε γι' αυτό το ηλεκτρονικό ότι θα δίνεται, διότι αυτή είναι μία παράμετρος πάρα πολύ σημαντική, τι εννοείτε, γιατί μιλήσατε ως πρόταση για το εναλλακτικό βιβλίο, το συμβατικό, το τυπωμένο που δίδεται ένα δωρεάν, υπάρχουν και τα άλλα.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Μπορεί εύκολα δηλαδή και φθηνά τα βιβλία όλα να τα δώσουμε μέσα σε ένα CD ROM, ή κάτι άλλο, που θα βρεθεί σε ηλεκτρονική μορφή, στους μαθητές. Δηλαδή τους δίνουμε...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Άρα έχετε απαντήσει ήδη στον κ. Πανάρετο.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Ο κ. Πανάρετος το θέτει ως μοναδικό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι ο κ. Πανάρετος είπε, εν πάση περιπτώσει μια άποψη είναι, ότι είναι εις αντικατάσταση κάθε άλλης μορφής. Εσείς μιλάτε συνδυαστικά.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Ακριβώς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αλλά δε λέτε ότι δεν θα υπάρχει καμία ηλεκτρονική προσέγγιση, λέτε το αντίθετο.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Ότι θα υπάρχει και μάλιστα λέμε ότι για τα βιβλία αναφοράς ίσως πρέπει να είναι μόνο η ηλεκτρονική προσέγγιση. Για τα βιβλία αναφοράς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Συγγνώμη, αλλά ήταν νομίζω χρήσιμη η διασάφηση που κάναμε.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Ναι. Άρα λοιπόν, έτσι κι αλλιώς, όταν θα μας δίνεται το βιβλίο, θα μας το δίνουν και ηλεκτρονικά, έτσι κι αλλιώς θα υπάρχει σε ηλεκτρονική μορφή όπως υπάρχουν και τα τωρινά βιβλία. Δηλαδή τα τωρινά βιβλία, όποιος μπει στην ιστοσελίδα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου μπορεί να δει όλα τα βιβλία που υπάρχουν στα σχολεία σε ηλεκτρονική μορφή, αυτό υπάρχει και σήμερα. Απλώς το θέμα είναι αν στο μαθητή θα δίνουμε μόνο κάτι ηλεκτρονικό, ή θα τους δίνουμε και ένα παραδοσιακό βιβλίο, τουλάχιστον για το σπίτι, αλλά όχι για το σχολείο.

Από την άλλη πλευρά λοιπόν, παράλληλα με το βιβλίο, θα πρέπει να υπάρχει ένας φάκελος του μαθήματος, ο οποίος θα περιλαμβάνει όλα εκείνα τα συμπληρωματικά στοιχεία τα οποία χρειάζονται για τη διδασκαλία και δεν είναι απαραίτητο να υπάρχουν μέσα στα βιβλία, ώστε να μην φορτώνουμε τα βιβλία του παιδιού και τα κάνουμε και πιο βαριά, εάν τα δίνουμε με την παραδοσιακή τους μορφή και δεν τα δίνουμε ηλεκτρονικά, γιατί το ηλεκτρονικό βιβλίο αντιμετωπίζει και το πρόβλημα της σάκας του μαθητή, η οποία γίνεται πολύ ελαφρύτερη. Από κει και πέρα κ. Πρόεδρε αυτό είναι το εναλλακτικό βιβλίο που προτείνουμε, έτσι όπως σας το περιέγραφα και βεβαίως από κει και πέρα χρειάζεται οπωσδήποτε να υπάρχει και πιλοτική εφαρμογή των προγραμμάτων σπουδών, για να πάμε επί της ουσίας, για να γυρίσουμε στα προγράμματα σπουδών και πολύ περισσότερο, πιλοτική εφαρμογή των βιβλίων, πριν να πάνε στις τάξεις, ώστε να βελτιώνονται,

ακόμα και να αποσύρονται αν είναι ακατάλληλα. Και σε όλα αυτά χρειάζεται και ένα ποιοτικό παρατηρητήριο, θα λέγαμε, που θα συγκεντρώνει τα στοιχεία, θα αξιολογεί και θα ανατροφοδοτεί και τη διαδικασία της συγγραφής των σχολικών βιβλίων, όπως αυτό το παρατηρητήριο το προτείνουμε και για την επιμόρφωση και για την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου. Στη διάθεσή σας, για ό,τι παραπάνω χρειάζεται.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και πάλι ευχαριστούμε πάρα πολύ, ενημερωτική και ουσιαστική η εισήγησή σας. Ένα τεχνικό κομμάτι που το αναφέρατε και γιατί όλα αυτά που συζητάμε, πρέπει να τα δούμε, όπως σωστά είπατε, και στην τεχνική τους εφαρμογή. Εάν πάμε και γίνει δεκτή η πρόταση του εναλλακτικού βιβλίου, είναι κάτι παλαιότερο, δεν είναι τώρα που έρχεται για πρώτη φορά, λοιπόν, εάν εφαρμοστεί αυτό, δωρεάν λοιπόν ένα βιβλίο, με ή χωρίς ηλεκτρονική μορφή, πάμε σε όλα αυτά τα πράγματα, πώς γίνεται; Λέτε ότι ο Σύλλογος των Καθηγητών επιλέγει ένα από τα εγκεκριμένα βιβλία. Την προηγούμενη χρονιά επιλέγει και παραγγέλλει και έτσι βγαίνουν; Γιατί είναι ένα άλλο πράγμα...

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Όχι, όχι η πρώτη εφαρμογή θα είναι έτσι. Κατ' αρχάς γι' αυτό κι όχι μόνο γι' αυτό, βάζουμε την πιλοτική εφαρμογή, άρα από την πιλοτική εφαρμογή, κάποιοι εκπαιδευτικοί θα έχουν ήδη έρθει σε επαφή με αυτό το υλικό, δε θα είναι το σύνολο των εκπαιδευτικών. Από την άλλη μεριά, στο διαδίκτυο και σε όλους τους εκπαιδευτικούς θα σταλούν όλα τα βιβλία. Η πρώτη εφαρμογή δηλαδή θα γίνει μέσα από μια ηλεκτρονική, ας το πούμε, γνώση του περιεχομένου τους από στους εκπαιδευτικούς. Στη συνέχεια, αφού παραγγελθούν, θα αρχίσει να τρέχει η διαδικασία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτό λέω, το κομμάτι παραγγελίας και παραγωγής γίνεται την προηγούμενη χρονιά;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Βεβαίως, ή τουλάχιστον αν πάμε στο δεύτερο σενάριο προμήθειας των βιβλίων, θα μπορεί να γίνει και στις αρχές της ίδιας χρονιάς. Το θέμα είναι ότι όλοι οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να τα έχουν, τουλάχιστον ηλεκτρονικά, αυτά τα βιβλία, ώστε να μπορούν μέσα στο καλοκαίρι να δουν οι ίδιοι ποιο βιβλίο κατά την άποψή τους είναι το προσφορότερο, και δεν πειράζει αν δεν το έχουν έντυπο, το έχουν σε ηλεκτρονική μορφή. Και στη συνέχεια να εισηγηθούν στο Σύλλογο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε Πρόεδρε, ρωτάω ο Οργανισμός Σχολικών Βιβλίων τι εκδίδει; Εκδίδει τα πάντα σε ποσότητες, ή με βάση τις παραγγελίες το «Χ» βιβλίο έχει την «Χ» ποσότητα έκδοσης, το «Ψ» λιγότερο, το άλλο κλπ.;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Ο οργανισμός τι κάνει αυτή τη στιγμή, που έχουμε ένα βιβλίο; Παίρνει στοιχεία για το πόσοι μαθητές είναι σε κάθε σχολείο και τα παίρνει έγκαιρα. Έγκαιρα δίνει τις παραγγελίες, δηλαδή τα βιβλία τώρα για την επόμενη χρονιά έχουν εκτυπωθεί και θα αρχίσει η αποστολή τους μέσα στις επόμενες μέρες.

ΜΕΛΟΣ: (Ερώτηση εκτός μικροφώνου)

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Ναι, αλλά τότε τι θα πρέπει να γίνεται; Σε ένα προκαταρκτικό στάδιο όλοι οι εκπαιδευτικοί να παραγγείλουν τα βιβλία τους και εάν τα εκτυπώνει ο οργανισμός..

ΜΕΛΟΣ: (Ερώτηση εκτός μικροφώνου)

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Φυσικά ένα χρόνο πριν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Από τον προηγούμενο χρόνο, αυτό ρωτάω.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Τι κάνει ένα χρόνο πριν, γί αυτό λέμε ότι πρέπει να υπάρξει πιλοτική εφαρμογή και ταυτόχρονα να ενημερωθούν οι εκπαιδευτικοί για το περιεχόμενο όλων των βιβλίων και εκείνοι στη συνέχεια, εφόσον από την πιλοτική εφαρμογή προκύψει ότι το βιβλίο το συγκεκριμένο είναι καταλληλότερο εν πάση περιπτώσει, ή εν πάση περιπτώσει προχωράει στο σχολείο, να παραγγείλουν. Όλα αυτά προϋποθέτουν χρόνο και δεν μπορούν να γίνουν από τη μια χρονιά στην άλλη, γιατί θα αποτύχει και πάλι η οποιαδήποτε προσπάθεια αν γίνει στο πόδι, αυτό είναι δεδομένο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Οπωσδήποτε το μείζον εκπαιδευτικό θέμα δεν μπορεί να κολλήσει και να ανασταλεί με βάση το τεχνικό, εκτός αν είναι ανυπερέβλητο, αλλά ανυπερέβλητο δε φαίνεται.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Το οποίο όμως τεχνικό κομμάτι κ. Πρόεδρε είναι ουσιαστικό, υπό την έννοια ότι ο οργανισμός, όντας κοντά στον εκάστοτε Υπουργό Παιδείας, έχει τη δυνατότητα να του επισημάνει τους κινδύνους που έχει και κυρίως τα οικονομικά μεγέθη και να ακυρώνει κάποιες διαδικασίες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πάμε στην εισήγηση επί της αρχής τώρα, τον πυρήνα της προτάσεως για το εναλλακτικό βιβλίο. Νομίζω ότι αυτό είναι το κύριο που πρέπει να αντιμετωπίσουμε, εάν το υιοθετούμε, εάν θεωρούμε ότι είναι σωστό να γίνει, και τα τεχνικά προβλήματα και εθίγησαν και θα τα δούμε και είναι άλλης τάξεως αντιμετώπιση. Η πρόταση είναι για το εναλλακτικό βιβλίο, για το πολλαπλό βιβλίο δηλαδή, που η Πολιτεία θα ετοιμάσει με τη διαδικασία που είπε ο κ. Γκλαβάς: υποβάλλονται αυτά, κρίνονται, εγκρίνονται από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και μετά μιλάμε για οτιδήποτε άλλο. Λοιπόν αυτός είναι ο πυρήνας της πρότασης.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Να προσθέσω μόνο κάτι, ότι επειδή θα μιλήσουμε στη συνέχεια για την τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση κι εκεί μιλάμε ότι οι τίτλοι είναι αυτή τη στιγμή περίπου 400, σε σχέση με τα βιβλία, πιθανότατα όσον αφορά την τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση, επειδή θα είναι και πολύ δύσκολο να βρούμε ειδικές συγγραφικές ομάδες, πιθανότατα ο ΟΕΔΒ να διαχειρίζεται το κομμάτι της τεχνικής, όχι γιατί θέλουμε να υποβαθμίσουμε την τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση, αλλά λόγω της ιδιαιτερότητας που έχει ως προς τη συγγραφή των συγκεκριμένων βιβλίων.

Ν. ΠΑΪΖΗΣ: Εγώ δεν πίστευα ότι από τα σχολικά βιβλία θα ξεκίναγε, αλλά από ένα από τα επιμέρους θέματα θα το βλέπαμε το πρόβλημα στρατηγικής. Αυτή τη στιγμή νομίζω ότι θα είναι πάρα πολύ καλό για όποιον

τοποθετηθεί, να ξεκινήσει ανάποδα, όχι με τα τεχνικά προβλήματα, τι σημαίνει σχολικό βιβλίο.

Έχω υπογραμμίσει στο κείμενο του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου τρεις διαφορετικούς όρους. Τον έναν τον ξέραμε από παλιά και έφυγε λάθρα, σχολικό εγχειρίδιο άλλο πράγμα, σχολικό βιβλίο άλλο πράγμα, εκπαιδευτικό υλικό άλλο πράγμα. Είναι ο πυρήνας όμως της στρατηγικής του κράτους για την εκπαίδευση όλα αυτά που είπαμε, δηλαδή δεν είναι ένα επιμέρους. Γιατί; Γιατί το σχολικό βιβλίο υπονοεί μέθοδο διδασκαλίας. Το σχολικό βιβλίο υπονοεί σχέση καθηγητή-μαθητή μέσα στην τάξη, πώς γίνεται αυτή η επικοινωνία, μέθοδο εργασίας του συγκεκριμένου αντικειμένου, αλλά και γενικότερα επικοινωνίας, επομένως το θεωρώ κρίσιμο.

Τι γίνεται τώρα όμως; Επειδή οι φορείς του Υπουργείου Παιδείας μπλέκονται μέσα στη ζωή, βλέπουν το τεχνικό κομμάτι, το οποίο είναι δύσκολο, δηλαδή πώς θα φτάσουν τα βιβλία, τι θα γίνει και τα λοιπά. Δείτε όμως πόσο δεν έχει σημασία, διότι μέσα στο Συμβούλιο δεν μετέχει ο ΟΕΔΒ, δεν υπάρχει ο εκπρόσωπος του Οργανισμού Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων. Ένας οργανισμός, ο οποίος δεν εκδίδει ο ίδιος, δηλαδή δεν έχει τον μηχανισμό ούτε να εκδώσει, ούτε να μελετήσει τα βιβλία. Άλλος τα μελετά, άλλος δίνει την παραγγελία να εκδοθούν και άλλος είναι ο αποδέκτης. Από την τελευταία όψη του, η ελληνική εκπαίδευση έχει εμπειρία. Αρχές του 20^{ου} αιώνα, υπάρχουν πρακτικά Συλλόγων Διδασκόντων στον Πειραιά, πρωτοβάθμια εκπαίδευση, η δασκάλα ως γυναίκα δεν ψηφίζει για εκλογές, αλλά ψηφίζει το βιβλίο το αναγνωστικό της πρώτης γυμνασίου και λέει «εκ των δύο που λέει το Υπουργείο Παιδείας, η δασκάλα τάδε αποφάσισε εκείνο». Άρα η επιλογή που μπορεί να γίνει, φαίνεται ότι ήταν τεχνικά λυμένο τότε, 120 χρόνια πριν, με κάποιο τρόπο είχε λυθεί. Νομίζω να μην ασχοληθούμε με αυτό, η ουσία σε επίπεδο στρατηγικής είναι ποιος είναι ο ρόλος του σχολικού βιβλίου, ποιον βλέπουμε ότι θα θέλαμε να είναι και μετά να προχωρήσουμε στην ηλεκτρονική του μορφή, στη μορφή του ως βιβλίο, με ποιο σύστημα διανομής, πόσο έγκυρα θα είναι, για τι αριθμούς μιλάμε και τα λοιπά, γιατί αυτό είναι το κρίσιμο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Επ' αυτού του πρώτου θέλετε να τοποθετηθείτε;

N. ΠΑΪΖΗΣ: (Ερώτηση εκτός μικροφώνου)

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Γιατί υπόκειται νομίζω στη σκέψη μας. Όταν μιλάμε για αναλυτικά προγράμματα, για άλλη μέθοδο διδασκαλίας, για όλα αυτά, έχουμε ένα βοήθημα. Έχουμε ,βέβαια, πει στο Συμβούλιό μας ότι δεν πρέπει να είναι η αποκλειστική πηγή πληροφόρησης, μιλάμε και για χρήση βιβλιοθήκης, μιλάμε και για αξιοποίηση ηλεκτρονικών υπολογιστών, να μην είναι η μοναδική πηγή πληροφόρησης. Αλλά έχετε δίκιο ότι αποτελεί μία βάση και υπ' αυτή την έννοια έχει μία βαρύτητα και υπ' αυτή την έννοια πάλι, οποιοδήποτε από τα όσα εγκριθούν δεν είναι απλή επιλογή, είναι ότι όλα, το είπε άλλωστε ο Πρόεδρος, πρέπει να τηρούν ορισμένες προδιαγραφές , για να λειτουργήσουν με αυτόν τον τρόπο. Δηλαδή νομίζω ότι είναι προϋπόθεση για ό,τι συζητάμε, ότι θα είναι ένα βιβλίο πολλαπλό, εναλλακτικό, περισσότερο δηλαδή, που θα πληρούν αυτές τις προδιαγραφές. Δηλαδή, θα συνάδουν με τα αναλυτικά προγράμματα και με την άλλη μέθοδο διδασκαλίας, όπως θέλουμε να είναι. Όλα αυτά πρέπει να

πάνε μαζί και αυτά θα περιληφθούν στις προδιαγραφές που θα γίνουν για νέα βιβλία, όταν προχωρήσουμε κι εφόσον προχωρήσουμε.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Μία διευκρίνιση εγώ θέλω να ζητήσω ακόμα, γιατί είναι ουσιαστική στη συζήτηση που κάνουμε. Είπατε κ. Γκλαβά ότι το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, που συμβουλεύει την κυβέρνηση, θα υποδείξει το πρόβλημα του κόστους και τα λοιπά. Επειδή το κόστος που έχει η σημερινή διαδικασία το ξέρουμε, έχετε κάποια εκτίμηση του κόστους που θα έχει η εναλλακτική διαδικασία;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Όχι, είπα εγώ ότι το κόστος θα το υποδείξει ο ΟΕΔΒ, μίλησα για τον ΟΕΔΒ, όχι για το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Έχει κάνει ο ΟΕΔΒ κάτι τέτοιο;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Δεν το ξέρει. Ξέρει τα σημερινά, αλλά δεν μπορεί να κάνει εκτίμηση για ένα πράγμα που δεν ξέρει, δηλαδή αυτή την πρόταση που κάνουμε εμείς δεν την ξέρει ο ΟΕΔΒ για να έχει κάνει εκτίμηση. Αλλά το Παιδαγωγικό δεν ασχολείται με τα κόστη, απλώς το ανέφερα εγώ, γιατί ο παράγοντας κόστος πολλές φορές επηρεάζει τις πολιτικές αποφάσεις, μέσω του οργανισμού ο οποίος έχει και το βάρος της ευθύνης της αναπαραγωγής των βιβλίων, με αυτή την έννοια. Δηλαδή δε θα ερωτηθεί το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο για το κόστος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Παπαντωνόπουλος έχει το λόγο.

Κ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ: Νομίζω ότι συζητάμε λίγο πρωθύστερα, αλλά δεν πειράζει, γιατί πράγματι μέσα στην ατζέντα υπάρχουν ορισμένα θέματα που θα έπρεπε να τα έχουμε διεξέλθει πριν πάμε στα βιβλία, το υπαινίχθηκε και ο κ. Παΐζης. Δηλαδή η μεθόδευση της διδασκαλίας, υποστήριξη διδακτική, τα λοιπά υλικά. Ο κ. Γκλαβάς απλώς ανέφερε το φάκελο του μαθήματος. Τι σημαίνει αυτό; Κατά την άποψή μου ενδέχεται να είναι πολύ σημαντικότερος στη διδακτική πράξη από το διδακτικό βιβλίο και πρέπει να είναι πολύ σημαντικότερος και ίσως να άξιζε από πλευράς χρόνου η αναλογία να ήταν μεγαλύτερη για τη συζήτηση του περιεχομένου και οι πόροι των μεθοδεύσεων αυτού του φακέλου, του υλικού που θα περιέχει και κυρίως της κατανομής του σχολικού χρόνου.

Λίγη σημασία έχει εάν θα σχεδιάσουμε καλά βιβλία, εάν δεν είναι διδάξιμα μέσα στο σχολικό χρόνο, εάν ξαναπάμε σε εκείνο το πράγμα που λέει αυτό είναι το βιβλίο, αλλά η διδακτέα ύλη είναι αυτή και η εξεταστέα ύλη είναι εκείνη. Ακυρώνεται το βιβλίο αυτομάτως. Έπειτα, η σχολική βιβλιοθήκη τι ρόλο και τι χρήση θα έχει μέσα στη διδακτική ζωή; Έπειτα, το πολυμεσικό εργαστήριο του σχολείου τι ρόλο θα έχει; Είναι βεβαίως μια ανακούφιση για το διδάσκοντα να έχει να διαλέξει τρία βιβλία ιστορίας, εκ των οποίων το ένα είναι συμβατότερο με την προσωπικότητά του και άρα τον διευκολύνει διδακτικά, αλλά στον μαθητή η πρόσληψη είναι ενός αυθεντικού βιβλίου πάλι. Μην ξεχνάτε κι εγώ νομίζω ότι είναι πιο σημαντικό το πώς θα προσληφθεί το βιβλίο από τον μαθητικό πληθυσμό, από ότι από τους διδάσκοντες. Δηλαδή ο τρόπος αυτός, η εναλλακτική δυνατότητα επιλογής από τρία βιβλία, δε λύνει το πρόβλημα της αυθεντίας του ενός βιβλίου για

τους μαθητές και ενώ νομίζω ότι θα έπρεπε περισσότερο αυτό να αντιμετωπιστεί με τα λοιπά διδακτικά υλικά και εκεί θα πρέπει να σκύψουμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μόνο;

Κ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ: Όχι μόνο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Γιατί τώρα θέτετε τον δάχτυλο εις τον τύπων των ήλων. Δηλαδή, για να πάμε σε εναλλακτικό βιβλίο, πρέπει κάτι να κερδίζουμε.

Κ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ: Συμφωνώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Γιατί φεύγουμε από το ένα και πάμε στα πολλά, πρέπει κάτι να κερδίσουμε. Να κερδίζουμε εννοώ εκπαιδευτικά, μέσα στο σχολείο, στην τάξη. Εκεί, λοιπόν, πρέπει -και συνεχίζω τη σκέψη σας, ας πούμε τη σχολιάζω, αν θέλετε, και τη διευρύνω- να βρούμε τον τρόπο με τον οποίο το πολλαπλό βιβλίο θα είναι εκπαιδευτικά αξιοποιήσιμο, όχι ως πολιτική, ότι φεύγουμε από το ένα και πάμε στα πολλά, άρα δίνουμε και κάποιες δυνατότητες κάποιου εκπαιδευτικού να κάνουν κάποια βιβλία, που κι αυτό είναι κάτι, όσο πρέπει να μας πείτε και δεν είναι αυτής της στιγμής. Μέσα, όμως, στο διάλογο εδώ πρέπει να είναι, πώς θα αξιοποιήσουμε αυτή την πολλαπλή προσέγγιση που προϋποθέτει το εναλλακτικό ή το πολλαπλό βιβλίο. Νομίζω δηλαδή ότι η έμφαση η παιδευτική είναι σε αυτό, ότι δηλαδή αλλάζουμε το πνεύμα της προσκόλλησης σε ένα βιβλίο, να μην δωρεάν ένα δίνουμε, αλλά έχει επιλεγεί μεταξύ άλλων. Και το θέμα είναι, που το είπατε βέβαια, ότι θα είναι όλα στη βιβλιοθήκη και ότι όλα κατά κάποιο τρόπο θα είναι προσβάσιμα και, επομένως, αξιοποιήσιμα από το δάσκαλο, αλλά αυτό είναι περισσότερο μια ευχή και πρέπει να δούμε πώς μπορεί να γίνει παιδευτική πράξη. Αλλιώς δεν έχει νόημα να μπούμε σε όλη αυτή τη διαδικασία, εάν απλώς αντί για το ένα βιβλίο που δίνω, μπορώ να διαλέξω ανάμεσα σε τρία και να δώσω ένα. Πρέπει δηλαδή να πείσουμε τον κόσμο, τους εκπαιδευτικούς, τους γονείς, τους μαθητές, ότι αυτό που κάνουμε αλλάζει τον ορίζοντα της προσέγγισης της μάθησης. Αν εκφράζω έτσι και αυτό που επισημαίνετε.

Κ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ: Απολύτως. Και επειδή είναι νομίζω πολύ πιο ουσιαστικό αυτό το ερώτημα, από το πρακτικό, το διαχειριστικό έτσι κομμάτι του θέματος, εγώ θα ενδιαφερόμουν πάρα πολύ να ακούσω τα προγράμματα των κομμάτων σχετικά, γιατί υποθέτω ότι θα έχουν προβληματιστεί επάνω σε αυτό ειδικά το θέμα, όχι αν θα έχουμε τρία βιβλία από τα οποία θα διαλέγει κάποιος το ένα και θα είναι ένα εναλλακτικό μοναδικό βιβλίο, αλλά στο σύνολο αυτό της διδακτικής πράξης. Και βεβαίως να επισημάνω ότι ακόμη λείπει ο εκπρόσωπος της Νέας Δημοκρατίας, για να ακούσουμε και τις δικές του απόψεις, παρά την προηγούμενη συζήτηση γι' αυτό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Έχει τεθεί από τον Υπουργό στον κ. Τραγάκη νομίζω, ο οποίος είναι επικεφαλής, να στείλει νέο εκπρόσωπο, διότι σας είπα την προηγούμενη φορά πως ο κ. Χαλκίδης έχει ένα πρόβλημα.

Π. ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ: Να κάνω μία επισήμανση πάνω σε αυτό το θέμα; Το πολλαπλό βιβλίο, η υιοθέτηση και η χρήση του πολλαπλού βιβλίου, έχει σχέση κεφαλαιώδη, κατά την άποψή μου, με τον τρόπο αξιολόγησης του μαθητή και εκεί ήταν που κόλλησε και την προηγούμενη φορά. Γιατί εκεί που κόλλησε το θέμα την προηγούμενη φορά ήταν στο εξής: θα είναι η ένωση των συνόλων των τριών-τεσσάρων βιβλίων, ή θα είναι η τομή των συνόλων, το περιεχόμενο της ύλης που θα εξεταστεί ο μαθητής; Είναι πολύ σημαντικό αυτό κι επειδή εκεί πάντα θα υπάρχουν διαφορές, εκεί είναι το ζήτημα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Η κ. Σπαθάτου έχει το λόγο.

Α. ΣΠΑΘΑΤΟΥ: Σας ευχαριστώ κ. Γκλαβά που πρώτα-πρώτα στην τοποθέτησή σας σχετικά με τα βιβλία αναφέρατε τη λέξη «αβλεψίες» και όχι «αβλεπτήματα» όπως είναι γραμμένο εδώ, δεν ξέρω από ποιον λογιότατισμό προερχόμενο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και τα δύο είναι σωστά πάντως.

Α. ΣΠΑΘΑΤΟΥ: Σωστό ναι μεν, αλλά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το ένα είναι το αποτέλεσμα και το άλλο είναι η πράξη.

Α. ΣΠΑΘΑΤΟΥ: Όχι, Πρόεδρε επιτρέψτε μου να διαφωνώ, με την έννοια ότι μία λέξη η οποία είναι πασίγνωστη...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τώρα ως συνάδελφοι το λέω έτσι μεταξύ μας.

Α. ΣΠΑΘΑΤΟΥ: Ναι, ναι, μία λέξη πασίγνωστη είναι τα παροράματα, απορώ γιατί πήγαμε στα αβλεπτήματα. Και φυσικά σε σχέση και με τη γλώσσα, στην οποία αναφέρεται το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, πρέπει να είναι λιτή, κατανοητή και λοιπά, οπότε όλα αυτά παίζουν ρόλο. Φυσικά κάναμε μεγάλη αναφορά στο οικονομικό μέρος του θέματος, το οποίο οπωσδήποτε πρέπει να το συμπεριλάβουμε, αλλά ακόμη τους στόχους δεν τους έχουμε καθορίσει.

Επιτρέψτε μου λίγο να επισημάνω και γραπτές μου σκέψεις για το θέμα, ως Λαϊκός Ορθόδοξος Συναγερμός. Ο τρόπος με τον οποίον αντιμετωπίζεται το εκπαιδευτικό μας πρόβλημα δείχνει ότι δεν αντιλαμβάνονται την κρισιμότητα της κατάστασης και δεν είναι αποφασισμένοι για πραγματική μεταρρύθμιση. Μάλλον απορρύθμιση λέγεται το φαινόμενο, γιατί έχουμε εφαρμογή των νεοταξικών εντολών, μιας πολύ πολυπολιτισμικής κοινωνίας, η οποία τελικά δεν ξέρω πού μας οδηγεί και εάν υπάρχουν εθνικοί στόχοι ή όχι και με βάση ποιες αρχές θα οδηγηθούμε σε πρόοδο, τη στιγμή που από τη μια πλευρά μιλάμε για ατομικότητα, για διαφορετικότητα, για ετερότητα και από την άλλη πρέπει να έχουμε συλλογική αντιμετώπιση των θεμάτων. Είναι ένα σημαντικό πρόβλημα. Ίσως αυτό έχει να κάνει και με τα αναλυτικά προγράμματα, όχι ίσως, οπωσδήποτε, για να δούμε τι θα γίνει.

Όμως, σχετικά με τα βιβλία, ο Λαϊκός Ορθόδοξος Συναγερμός έχει μια θέση συγκεκριμένη. Συμφωνούμε με τους καθηγητές για ένα μόνο

βιβλίο. Κάθε κεφάλαιο ιδιαίτερο μπορεί να γράφεται από ειδικούς επιστήμονες, να περιέχει σοβαρές, ανά κεφάλαιο ερωτήσεις, το βιβλίο, προς κατανόηση των μαθητών και διευκόλυνση των καθηγητών στα θέματα των δασκάλων και στα θέματα εξετάσεων. Θεωρούμε ότι τα πολλά βιβλία σημαίνουν ότι οι μαθητές αποχωρούν συναποκομίζοντας γνώσεις προσωπικές. Εξάλλου οι βιβλιοθήκες και το διαδίκτυο εμπλουτίζουν την περαιτέρω γνώση. Είμεθα υπέρ του ενός βιβλίου, όπως δε, γνωρίζουν οι φυσικοί, μία μηχανή είναι τόσο πιο μικρή σε συντελεστή απόδοσης, όσο πιο πολύπλοκη την κάνουμε και πιστεύουμε ότι αυτό το θέμα με τα πολλά βιβλία, στα οποία θα συμμετέχουν οι Σύλλογοι των γονέων για να επιλεγεί το κεντρικό, ή ποιος ακριβώς και λοιπά, πώς είναι δυνατόν να μιλάμε για ένα βιβλίο;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Για ένα βιβλίο μιλάμε τελικά. Λέω ότι και το λεγόμενο εναλλακτικό, ή πολλαπλό, τελικά σημαίνει για το μαθητή στην τάξη το ένα βιβλίο που παίρνει δωρεάν.

A. ΣΠΑΘΑΤΟΥ: Ένα συγκεκριμένο βιβλίο;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Απλώς υπάρχουν και τα άλλα, που μπορεί να συμβουλευθεί και να αξιοποιήσει.

A. ΣΠΑΘΑΤΟΥ: Τα άλλα θα είναι ελεύθερα, θα δίνονται;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι δεν μπορεί να δίνονται.

A. ΣΠΑΘΑΤΟΥ: Θα μπορούν να τα βλέπουν στις βιβλιοθήκες και στο διαδίκτυο και λοιπά. Εντάξει, αυτό δεν τους εμποδίζει κανείς εκεί.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Εννοείτε ένα βιβλίο για όλα τα σχολεία εσείς;

A. ΣΠΑΘΑΤΟΥ: Ένα βιβλίο για όλα τα σχολεία, φυσικά.

ΜΕΛΟΣ: Ναι, αλλά το εναλλακτικό κ. Πρόεδρε είναι άλλο πράγμα.

A. ΣΠΑΘΑΤΟΥ: Ένα βιβλίο, στο οποίο θα έχει λόγο και ο ΟΕΔΒ και συμφωνούμε υπέρ αυτής της σκέψης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αλλά δεν είστε υπέρ του εναλλακτικού ή του πολλαπλού βιβλίου, ως θέση εννοώ του ΛΑΟΣ;

A. ΣΠΑΘΑΤΟΥ: Στο πολλαπλό όχι, συγκεκριμένο ένα βιβλίο στα σχολεία.

Χ. ΣΧΟΛΙΝΑΚΗ: Όπως είναι τώρα δηλαδή εννοείτε;

A. ΣΠΑΘΑΤΟΥ: Όπως είναι τώρα. Εμείς στο Λαϊκό Ορθόδοξο Συναγερμό δεν έχουμε σκοπό να συναινέσουμε στο να βγαίνουν φτωχοπρόδρομοι από τα εκπαιδευτικά μας ιδρύματα. Μάλιστα, σας το λέω έτσι και χαριτολογώντας, σε μια πιθανή συγκατοίκηση συγκυβέρνηση μεθαύριο, ο Λαϊκός Ορθόδοξος Συναγερμός...

M. ΚΟΥΡΟΥΤΟΣ: (Ερώτηση εκτός μικροφώνου)

A. ΣΠΑΘΑΤΟΥ: Θα δούμε, θα δούμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε Κουρουτέ, κ. Πρόεδρε, θα βγάλουμε είδηση πολιτική από δω;

A. ΣΠΑΘΑΤΟΥ: Θα δούμε, θα τα ανατρέψει αυτά. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το Συμβούλιο είναι πιο πολιτικό σήμερα, είναι πιο πολιτικό.

Π. ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ: Μήπως θα θέλατε να μας κάνετε μια διευκρίνιση τι εννοείτε με τους «φτωχοπρόδρομους»; Δεν το κατάλαβα, μήπως θέλετε να το διευκρινίσετε; Δεν το κατάλαβα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είναι μία άποψη, παρακαλώ. Κοιτάξτε, μιλάμε για την ουσία του θέματος, ένα ή πολλά βιβλία, περισσότερα δηλαδή από ένα, τι πλεονεκτήματα έχει το να έχω στη διάθεσή μου, ως εκπαιδευτικός ή ως μαθητής, τη δυνατότητα να δω περισσότερα εγκεκριμένα, δηλαδή υπεύθυνα, διδακτικά βιβλία. Ένα θα δίνεται δωρεάν, προφανώς ένα θα χρησιμοποιείται ως βάση, αλλά η ύπαρξη περισσότερων κι αυτό είναι και το ερώτημα που θέσαμε, είναι πώς μπορεί να αξιοποιηθεί εκπαιδευτικά και παιδευτικά, ώστε να εμπλουτίσει τη διδασκαλία, τη σκέψη του μαθητή, διότι υποτίθεται ότι ένα άλλο βιβλίο είναι μια άλλη προσέγγιση επί των αυτών μορφωτικών στόχων και επί της αυτής μορφωτικής ύλης, έτσι; Λοιπόν αυτό είναι το θέμα. Ο κ. Πανάρετος έχει το λόγο.

I. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Νομίζω ότι σωστά τέθηκε αρχικά το ερώτημα «ποιος είναι ο στόχος της λογικής του πολλαπλού βιβλίου» και αυτό που παρατηρείται από την εισήγηση που έκανε ο κ. Γκλαβάς και από την εμπειρία που έχω εγώ από το θέμα αυτό, είναι ότι τα τεχνικά θέματα υπερκαλύπτουν και ουσιαστικά εμποδίζουν την οποιαδήποτε διαφορετική λογική, τεχνικά και οικονομικά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Στα οποία δε χρειάζεται εμείς να μείνουμε όμως.

I. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Δεν ξέρω αν δε χρειάζεται να μείνουμε, γιατί ξέρετε, έχει μία σημασία να έχουμε μία εικόνα, ή να δίνουμε μία εικόνα. Αυτό που πολλές φορές συμβαίνει και βέβαια είναι κυρίως ευθύνη της πολιτικής, είναι ότι λαμβάνονται αποφάσεις, οι οποίες στη συνέχεια δεν εφαρμόζονται, διότι είτε προσκρούουν σε τεράστια οικονομικά μεγέθη, τα οποία δεν έχουν γίνει αντιληπτά στην αρχή, είτε έχουν εγκριθεί πρόχειρα. Εγώ ξεκινώντας θέλω να επιβεβαιώσω κ. Γκλαβά ότι θα μας φέρετε κάποια γραπτή εισήγηση-άποψη, για το θέμα του πλήρως ηλεκτρονικού βιβλίου, το θεωρώ δεδομένο αυτό;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Του πλήρως, εννοείτε του μοναδικού ηλεκτρονικού βιβλίου; Διότι αυτό λέτε και πρέπει να το ξεκαθαρίσουμε με το μυαλό μας πρώτα-πρώτα, δε θα υπάρχει το συμβατικό βιβλίο, το έντυπο.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Ναι, έτσι ακριβώς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Καθόλου, αντ' αυτού θα υπάρχει μόνον το ηλεκτρονικό βιβλίο. Αυτή είναι η θέση;

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Αυτό, το πλήρως με ωμέγα, πλήρως ηλεκτρονικού βιβλίου, να μας φέρετε μία άποψη, με τις όποιες επιφυλάξεις έχετε, ή τις όποιες παιδαγωγικές πλευρές θέλετε, ή νομίζετε ότι πρέπει να τεθούν, για την πλήρη αντικατάσταση των εντύπων βιβλίων από ηλεκτρονικό βιβλίο. Και όχι βέβαια με τη μορφή του CD ROM, ή τη μορφή της ανάρτησης στο διαδίκτυο, που είναι χρήσιμες, αλλά δεν είναι αυτές που έχει στο μυαλό του κανείς όταν μιλάει για ηλεκτρονικό βιβλίο. Το ηλεκτρονικό βιβλίο είναι μια άλλη προσέγγιση. Παρενθετικά θα πω και δε θα συνεχίσω σε αυτό το πλάνο, γιατί θα ήθελα πέρα από το να επιχειρηματολογήσω γι' αυτό, να υπάρχει εισήγηση. Είναι χρήσιμο το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και το Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας να συνεισφέρουν σε απόψεις, που είτε το θέλουμε είτε όχι είναι πολύ...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: (Μιλάει εκτός μικροφώνου)

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Όχι δεν είναι μόνο αυτό κ. Πρόεδρε, είναι πολύ πιθανόν να υλοποιηθούν. Λυπάμαι που το λέω, αλλά υπάρχουν και άλλες απόψεις που μπορεί να μην υλοποιηθούν ποτέ. Δηλαδή μπορώ να σας πω εγώ μία δική μου άποψη, αλλά μικρή σημασία έχει. Έχει λοιπόν σημασία για το Συμβούλιό μας να εκφράζει μία άποψη κατ' αρχήν με μία εισήγηση.

Θα σας πω και θα κλείσω, ότι το πιο προοδευτικό εκπαιδευτικό σύστημα στον κόσμο, το οποίο είναι το εκπαιδευτικό σύστημα της Καλιφόρνια, βαδίζει σε αυτή την κατεύθυνση ήδη κι αυτό είναι χρήσιμο να το πάρετε υπόψη σας. Έρχομαι τώρα στην ουσία, γιατί ξέρετε, πολλά από τα προβλήματα τα οποία θέτουμε τώρα ως προβλήματα του πολλαπλού βιβλίου, είναι ανύπαρκτα σε μια τέτοια εκδοχή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σε σχέση με το ηλεκτρονικό, αν μου επιτρέψετε, έτσι που το συζητάμε, δε λύνεται αυτό που θέσαμε ως πλεονέκτημα του πολλαπλού βιβλίου, δε λύνεται, αλλάζει το τεχνικό κομμάτι. Εάν δηλαδή μιλάω για ένα ηλεκτρονικό, τότε είναι κάτι άλλο από το πολλαπλό ή εναλλακτικό. Αλλά θα μπορούσε κανείς να φανταστεί ότι έχω πολλαπλό και το έχω ηλεκτρονικά δοσμένο.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Αυτό εννοώ, πολλαπλό ηλεκτρονικά δοσμένο. Το πολλαπλό το θεωρώ δεδομένο και θα αναφερθώ τώρα στην τοποθέτησή μου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ωραία, γιατί δεν αναφερθήκατε.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Ναι, έχετε δίκιο, δεν έκανα την αναφορά. Το πολλαπλό το θεωρώ δεδομένο και θα εξηγήσω γιατί. Σωστά επισημάνθηκε προηγουμένως ότι υπάρχει μία αντίδραση στο πολλαπλό και θα μου επιτρέψετε να κάνω και αναφορά στην εμπειρία που έχω. Το 1995, ή 1996,

πολιτική του Υπουργείου Παιδείας διαμορφώθηκε να είναι το πολλαπλό σχολικό βιβλίο και το πανεπιστημιακό βέβαια, αλλά μιλάμε για τα σχολικά τώρα. Την εποχή εκείνη ανατέθηκε στον νέο Πρόεδρο του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, που ουσιαστικά τοποθετήθηκε γι' αυτό το λόγο κυρίως εκεί, να έρθει με πρόταση από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, ο κ. Καραγιάννης, ο οποίος ήταν και ειδικός στην πληροφορική, ακριβώς για να βοηθήσει σε αυτή την κατεύθυνση. Μετά από πολλαπλές συναντήσεις στο Υπουργείο Παιδείας με τον Πρόεδρο του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, έγινε αντιληπτό ότι δεν προχωρούσε η πρόταση, όχι η υιοθέτηση, η πρόταση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, γιατί το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο διαφωνούσε με το πολλαπλό βιβλίο. Και πέρασε, δε θυμάμαι πόσος χρόνος και είπε ο άνθρωπος «τι να κάνω, εγώ προσπαθώ αλλά δεν μπορώ, δεν κάθονται κάτω να συμφωνήσουμε σε πρόταση». Αυτό είναι μια ένδειξη της κακής αντίληψης που μπορεί να έχει πολλές φορές ένα όργανο. Όπως εγώ μιλάω για ανεξάρτητο Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας, έτσι μιλάω για το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο για την ανάγκη να συνεισφέρει με μία τοποθέτηση και αξιολόγηση προτάσεων, ή αν θέλετε προς την κυβέρνηση, όταν του ζητείται η γνώμη, να την διατυπώνει με μία τεκμηρίωση κι όχι απλώς να το αποφεύγει διότι υπάρχει αντίρρηση. Υπάρχει αντίρρηση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πάντως το βλέπετε ότι το κάνει ήδη σε μεγάλο βαθμό.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Μα τη θεωρώ σημαντική τώρα, γι' αυτό επιμένω και στο να έρχονται προτάσεις από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

ΜΕΛΟΣ: Και πρέπει να αλλάξει άρδην αυτή η νοοτροπία.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Το άρδην να το δούμε. Εγώ βλέπω τον κ. Γκλαβά αυτή τη στιγμή, δεν ξέρω κάτι άλλο. Λοιπόν, τώρα μια και είπατε για το άρδην, θα κάνω λίγο κριτική στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Στην πρόταση κ. Γκλαβά που κάνετε, με όλη την καλή πρόθεση που ξέρετε ότι έχω, λείπει παντελώς η αναφορά στις διεθνείς πρακτικές. Παντελώς. Τι γίνεται στις άλλες χώρες; Πώς διανέμονται τα βιβλία; Υπάρχει πολλαπλή βιβλιογραφία ή δεν υπάρχει; Υπάρχει πολλαπλό βιβλίο ή δεν υπάρχει;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Υπάρχει σύντομη αναφορά.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Να σας πω κάτι; Επειδή υπάρχει αναφορά, είναι δύο τρεις αναφορές και μου κάνει εντύπωση, όποιος ασχολήθηκε με αυτό το θέμα πρέπει να έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το ολλανδικό σύστημα, γιατί οι τρεις αναφορές σε ξενόγλωσση βιβλιογραφία είναι σε Ολλανδούς συγγραφείς. Όμως αυτή δεν είναι η αναφορά που λέω εγώ, το ερώτημά μου είναι το εξής και να σας το θέσω με σαφήνεια. Ποια είναι η πρακτική, για να μην πω αν υπάρχει άλλη χώρα, ποια είναι η πρακτική, πόσες χώρες είναι εκείνες που έχουν ένα και μοναδικό σχολικό βιβλίο, το οποίο επίσης διανέμεται κεντρικά; Υπάρχει άλλη χώρα; Σας το λέω αυτό γιατί έχω διαφωνήσει και με, τέλος πάντων να μην πω, για το αν υπάρχει άλλο σύστημα κεντρικής διανομής βιβλίων.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Υπάρχουν ένα ή δύο.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Αν μπορείτε να μου τα πείτε.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Ένα είναι το ρωσικό.

Π. ΜΠΙΣΤΑ: Για το γερμανικό μπορώ να πω εγώ.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Κεντρικής διανομής βιβλίων;

Π. ΜΠΙΣΤΑ: Όχι κεντρικής, ότι κάποτε που ζήτησα ένα βιβλίο που είχαν τότε για την ιστορία της λογοτεχνίας της γερμανικής, το βιβλιοπωλείο μου έδωσε πέντε και μου είπε ότι από αυτά επιλέγουν οι διδάσκοντες, ανάλογα το σχολείο στο οποίο διδάσκουν.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Αυτό που μου λέτε τώρα δεν είναι μοναδικό.

Π. ΜΠΙΣΤΑ: Είναι πέντε διαφορετικά.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Επομένως πώς υπάρχουν;

Π. ΜΠΙΣΤΑ: Για κεντρική διανομή δεν το ξέρω.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Ναι, εγώ είπα αν υπάρχουν παραδείγματα ενός και αποκλειστικού θέσφατου βιβλίου.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Υπάρχουν ελάχιστα, αλλά θα σας φέρω τα στοιχεία, ελάχιστα.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Έτσι αυτό έχει σημασία και με ποια λογική βέβαια, γιατί καταλαβαίνω, ας πούμε ο Τσάβες να έχει ένα βιβλίο, έτσι; Ή ο Πρόεδρος της Βόρειας Κορέας ο Κιμάνσου, αυτό το καταλαβαίνω, γιατί να έχει ένα βιβλίο. Και δεν έχει ο Αχμαντιντζάντ ένα βιβλίο και αυτό είναι το παράξενο.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Αν ολοκληρώσατε να κάνω μια παρατήρηση.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Δεν ολοκλήρωσα, αλλά κάντε την παρατήρηση και συνεχίζω.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Απλώς να πω ότι σε ευρωπαϊκό επίπεδο, τουλάχιστον των χωρών που συμμετέχουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση, είμαστε η μοναδική χώρα. Υπάρχουν κάποιες χώρες αλλά..

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Ωραία, αυτό μου αρκεί που λέτε για το ευρωπαϊκό επίπεδο.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Τώρα, αν θέλετε μόνο για το βιβλιογραφικό, απλώς χωρίς αυτό να αποτελεί δικαιολογία για το Παιδαγωγικό, υπάρχουν συγκεκριμένοι άνθρωποι, πολύ λίγοι, που δουλεύουν όλα αυτά τα θέματα σε λίγο χρόνο. Δεν αποτελεί δικαιολογία, αλλά με αυτή την έννοια.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Έχουμε χρόνο μπροστά μας όμως και μπορεί να εμπλουτιστεί η πρόταση. Έρχομαι τώρα στην ουσία που έθεσε και ο Πρόεδρος για το πολλαπλό. Εγώ θεωρώ, το ΠΑΣΟΚ θεωρεί, από το 1995 σας λέω, αυτονόητη την ανάγκη του πολλαπλού βιβλίου. Τα διαδικαστικά θέματα είναι μεν σοβαρά, αλλά πρέπει να είναι δευτερεύοντα, το κυρίαρχο θέμα είναι η βασική επιλογή κι όταν κανείς κάνει τη βασική επιλογή, στη συνέχεια έρχεται και λύνει τα επιμέρους θέματα. Το κόστος είναι ένα σημαντικό στοιχείο, δεν το αμφισβητώ. Δηλαδή θυμάμαι πάλι το 1996, ότι στη συζήτηση που κάναμε και τότε είχα στοιχεία εγώ στα χέρια μου, αλλά δεν τα έχω τώρα, για το τι θα στοίχιζαν, δύο ή τρία, αν θυμάμαι καλά τότε εναλλακτικά, σε σχέση με αυτό που υπήρχε στον οργανισμό. Θα προσέθετα ότι θα ήταν ίσως χρήσιμο, εάν συνεχίσουμε τη συζήτηση, γιατί πιστεύω ότι είναι καλό να τη συνεχίσουμε κι είναι δύσκολο αυτά τα θέματα να κλείνονται με μία συνεδρίαση, ή με μισή συνεδρίαση, είναι καλό να καλέσουμε τον Πρόεδρο του οργανισμού. Δε χρειάζεται να συμμετέχει στο Συμβούλιο, αλλά για μιας τέτοιας μορφής ενημέρωση νομίζω ότι θα ήταν χρήσιμο να έρθει.

Θα έλεγα και το εξής. Ότι θα ήταν επίσης χρήσιμο να ζητηθεί από το Συμβούλιο, δεν ξέρω προς το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο είναι δύσκολο, αλλά προς το Υπουργείο Παιδείας κι εκείνο θα βρει τους τρόπους, την αξιολόγηση της παρελθούσας κατάστασης. Όταν λέω αξιολόγηση, δεν είναι μόνο αξιολόγηση των βιβλίων, αξιολόγηση των πρακτικών. Δηλαδή ακολουθούμε επί τόσα χρόνια μία πρακτική, πού έχει οδηγήσει αυτή η πρακτική εκπαιδευτικά; Ποια είναι η φύση των παιδιών που τελειώνουν με αυτή τη λογική; Πώς αντιμετωπίζουν αυτά τα παιδιά, κι εδώ έρχεται και το PISA, δεν είναι τυχαία η σχέση και η διασύνδεση με τις διεθνείς αξιολογήσεις.

Επίσης, θέλω να κάνω αναφορά στις επιμέρους δυσκολίες που έχουν εμφανιστεί ως δυσκολίες για την υιοθέτηση του πολλαπλού βιβλίου. Ότι το βιβλίο θα είναι αποκομμένο, κάπως έτσι δε θυμάμαι ακριβώς, θα είναι αποκομμένο από την εκπαιδευτική διαδικασία, ότι, κι αυτό είναι ένα άλλο κρίσιμο στοιχείο, ότι είναι δύσκολο στις πανελλήνιες εξετάσεις από πού θα μπαίνει η εξέταση. Βέβαια όταν μιλάω, μιλάω για τις αντιρρήσεις που έχουν εμφανιστεί. Δε θυμάμαι ποιο άλλο θέμα ειπώθηκε. Αυτό τι σημαίνει; Σημαίνει ότι προκειμένου να αντιμετωπίσουμε το τεχνικό θέμα, του πώς δηλαδή βάζουμε θέματα στις πανελλήνιες εξετάσεις, αγνοούμε το ουσιαστικό εκπαιδευτικό θέμα. Γι' αυτό έχει σημασία να καταλήξουμε. Εγώ επιμένω ότι πρέπει να καταλήξουμε σε άποψη για την πολλαπλή βιβλιογραφία.

Επίσης πιστεύω ότι θα είναι χρήσιμο να υπάρχει μία τεκμηρίωση από πλευράς Παιδαγωγικού Ινστιτούτου για το θέμα του πλήρως ηλεκτρονικού βιβλίου, που θα λύσει αυτά τα προβλήματα και την οποιαδήποτε τεκμηρίωση και αξιολόγηση για τις πρακτικές που έχουν γίνει μέχρι σήμερα. Έχει σημασία αυτή η αξιολόγηση και να βάλουμε τη λογική της αξιολόγησης, επιμένω και θα το λέω όσο μπορώ, πέρα από την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού, αξιολόγηση διαδικασιών που θα μας φέρουν στην κουλτούρα της αξιολόγησης. Βλέπετε, εσείς είπατε κύριε...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μα έχουμε περίπου συμφωνήσει νομίζω.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Νομίζω κι εγώ, αλλά ξέρετε κάτι; Αν δε γίνει μία πρόταση για πολιτική υιοθέτηση αυτού του πράγματος. Είπατε ότι ξεκίνησε η αξιολόγηση των σχολικών βιβλίων, τότε είπατε ότι ξεκίνησε;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Δυστυχώς η ουσιαστική αξιολόγηση των σχολικών βιβλίων δεν έχει γίνει ποτέ στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Όχι, με τη λογική τη σημερινή πλέον.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Απλώς τώρα, επειδή ματαιώθηκε ο προηγούμενος διαγωνισμός της αξιολόγησης, ξεκινάμε τώρα την αξιολόγηση των νέων σχολικών βιβλίων, δηλαδή θα προκηρυχθεί διαγωνισμός και τα λοιπά.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Του 2007 των βιβλίων δηλαδή λέμε;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Ναι αυτά.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Επομένως, χρονικά, να το πω ως εξής. Γιατί είπατε προηγουμένως -συγγνώμη κ. Πρόεδρε που μένω λίγο παραπάνω- είπαμε προηγουμένως για τους εκδότες, που αυτή είναι η πρακτική να παίρνουν εκδότες και να έχουν, αλλά οι εκδότες, οι διεθνείς τουλάχιστον εκδότες, οι σοβαροί εκδότες, έχουν μία διαδικασία αξιολόγησης προτάσεων για έκδοση βιβλίων, τριών τεσσάρων μηνών και τελειώνει η ιστορία. Δηλαδή έχουν κάποιους αξιολογητές και αξιολογούν το υλικό και λένε προχωράμε και το εκδίδουμε ή όχι. Εάν για τα βιβλία του 2007 φτάσουμε στο 2010 ή στο 2011, τότε υπολογίζετε να τελειώσει αυτή η διαδικασία;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Υπολογίζουμε μέχρι το τέλος του 2009 να έχει τελειώσει η διαδικασία. Αυτό υπολογίζουμε.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Μακάρι, μακάρι. Ευχαριστώ.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Απλώς να πω μια προσθήκη μόνο, ότι δεν αξιολογήθηκαν ποτέ δυστυχώς στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα τα βιβλία, ουσιαστική αξιολόγηση και δυστυχώς και σε αυτά τα βιβλία που παρήχθησαν αυτή την τελευταία πενταετία, αρχικά στον σχεδιασμό δεν υπήρχε ούτε η αξιολόγησή τους, ούτε η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ κ. Γιαλούρη.

Π. ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ: Κύριε Πανάρετε, μια ερώτηση ήθελα να κάνω διευκρινιστικά. Υπάρχουν δεδομένα από άλλες χώρες για την εφαρμογή αυτού του συστήματος που προτείνετε, για την κατά αποκλειστικότητα διανομή και πλήρη διανομή του ηλεκτρονικού βιβλίου;

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Να υπάρχει μόνο ηλεκτρονικό βιβλίο εννοείτε;

Π. ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ: Ναι, μόνο ηλεκτρονικό, αν έχετε κάποια στοιχεία από άλλες χώρες, δηλαδή αν έχει εφαρμοστεί και πώς.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Μόλις σας είπα ότι προφανώς πρόκειται για μία πρωτοποριακή ιδέα, όταν ο τρόπος που μπορεί να δοθεί ηλεκτρονικά και εύχρηστα για το μαθητή όλη η γκάμα των σχολικών βιβλίων, είναι μία πρόοδος της επιστήμης των τελευταίων τριών μηνών. Σας είπα όμως και αυτό έχει σημασία, που θα ήθελα να προσέξετε περισσότερο και να μεταφέρετε και στο Υπουργείο, όταν η χώρα, γιατί η Καλιφόρνια είναι χώρα ουσιαστικά, η έβδομη χειρότερη οικονομία στον κόσμο, με το καλύτερο εκπαιδευτικό σύστημα, ήδη οδηγείται σε αυτήν την πρακτική, ως πολιτική, δεν το έχει εφαρμόσει ακόμα, προβληματίζεται και μπορώ να σας δώσω στοιχεία αν θέλετε για τον προβληματισμό, αλλά αυτό είναι δευτερεύον. Νομίζω ότι το να μην έχουμε εμείς έναν προβληματισμό σε αυτό και να ακούσουμε τις απόψεις τις παιδαγωγικές και τις όποιες άλλες, νομίζω ότι είναι λάθος.

Π. ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ: Απλώς να πω ότι η ερώτησή μου αυτή δεν είχε την έννοια της άρνησης, είχε την έννοια της διευκρίνισης και των επιπλέον στοιχείων. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Νομίζω ότι δόθηκε η απάντηση. Κύριε Πρόεδρε, επειδή το θέμα απολύτως δεν θα κλείσει σήμερα, γιατί συνδυάζεται και με θέματα του αναλυτικού προγράμματος, δηλαδή θα ξανάρχεται το θέμα των βιβλίων, αλλά σήμερα πρέπει να πάρουμε μία γενική τοποθέτησή μας επ' αυτού, αυτό που έχει θέσει ο κ. Πανάρετος μπορείτε ως Παιδαγωγικό Ινστιτούτο να το μελετήσετε;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Βεβαίως και θα το μελετήσουμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και να μας το πείτε, διότι είναι το τεχνικό κομμάτι. Το θέμα αρχής, εάν θα είναι εναλλακτικό το βιβλίο, δηλαδή πολλαπλό ή όχι, το είπα με πολύ μεγάλη σαφήνεια, δεν διαφωνεί ο χώρος που εκπροσωπεί ο κ. Πανάρετος, ενώ βεβαίως υπάρχει μία σαφής διαφωνία από το χώρο που εκπροσωπεί η κ. Σπαθάτου.

Χ. ΣΧΟΛΙΝΑΚΗ: Εγώ ήθελα να διευκρινίσω κάτι στο μυαλό μου, εάν ο κ. Πανάρετος έχει σκεφτεί κάπως και πάλι στο πρακτικό θέμα, το μηχανισμό υποστήριξης αυτής της ιδέας. Γιατί αντιλαμβανόμαστε όλοι, πάλι επί του πρακτικού, ότι χρειαζόμαστε ηλεκτρονικούς υπολογιστές στα σπίτια όλων των μαθητών, σε όλα τα σχολεία, όπου όλα αυτά είναι θέματα που συνδέονται. Δηλαδή όλο αυτό είναι ένα τεχνικό θέμα και ήθελα να το μάθω αυτό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτό που λέει η κ. Σχολινάκη είναι, ότι εφόσον λειτουργεί ένα τέτοιο σύστημα προϋποτίθεται ότι ο μαθητής...

Χ. ΣΧΟΛΙΝΑΚΗ: Είναι ένας μηχανισμός υποστήριξης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ότι ο μαθητής οπωσδήποτε έχει ένα μηχάνημα και μάλιστα φορητό υπολογιστή για να μπορεί να κινείται και να τον πάρει και στο σχολείο, έτσι;

Χ. ΣΧΟΛΙΝΑΚΗ: Αυτό εννοώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτό είναι εκ των ων ουκ άνευ. Δηλαδή δεν μπορεί να λειτουργήσει χωρίς αυτό. Αλλά ο κ. Πανάρετος θα σας απαντήσει ότι ναι έτσι προβλέπουμε, να έχει ο καθένας έναν υπολογιστή και ήδη αυτό γίνεται.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Ετοιμάστηκα να το πω, αλλά σταμάτησα για τον εξής λόγο, για να μη θεωρηθεί ότι κάνω διαφήμιση σε μία εταιρεία. Υπάρχουν σήμερα διεθνώς τρεις εταιρείες, οι οποίες βγάζουν το ηλεκτρονικό βιβλίο, το οποίο είναι μεγέθους όπως τα τσιγάρα που θα καταργήσει ο κ. Αβραμόπουλος περίπου, ίσως σαν ενάμισι πακέτο, το οποίο έχει τη δυνατότητα να ενημερώνεται άμεσα με δορυφόρο, δηλαδή ακόμα και διόρθωση να πει κανείς, μπορεί να γίνει άμεσα, δε χρειάζεται να έχει υπολογιστή ή οτιδήποτε άλλο και γνωρίζω ότι υπάρχουν και στην Ελλάδα αυτή τη στιγμή προσπάθειες ελληνικές, αντίστοιχων μηχανημάτων, με βάση την ελληνική δομή και λογική και γλώσσα, ας το πω έτσι. Τεχνικά, όσο δύσκολο κι αν είναι, γίνεται, άλλωστε υπάρχουν μεγάλα πανεπιστήμια που τα βιβλία τους είναι με ηλεκτρονική μορφή, δηλαδή τα συγγράμματά τους είναι με ηλεκτρονική μορφή.

Χ. ΣΧΟΛΙΝΑΚΗ: Έτσι κι αλλιώς όμως νομίζω ότι προϋποτίθεται η έντονη πλέον χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή ευρύτερα στην όλη επεξεργασία προσέγγιση και λοιπά.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Κύριε Γιαλούρη αν δεν κάνω λάθος νομίζω έχω διαβάσει στις εφημερίδες ότι η Κυβέρνηση έχει μοιράσει, ή θα μοιράσει, υπολογιστές στην πρώτη γυμνασίου; Δηλαδή κάπου προς τα κει πάει το θέμα.

Π. ΜΠΙΣΤΑ: Για την πρόταση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου. Θεωρώ τομή την πρόταση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, γιατί, ας είμαστε ρεαλιστές, ξέρουμε ότι το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο στο παρελθόν -εγώ έχω ασκήσει κριτική και με τον Πρόεδρο έχουμε διαφωνήσει πολλές φορές- έχει δεχτεί μεγάλες πιέσεις για τη συγγραφή των σχολικών βιβλίων. Νομίζω το ότι το βλέπει πλέον έτσι, ότι θα ανοίξει προς άλλες κατευθύνσεις, εγώ προσωπικά επειδή έχω εμπλακεί και στις διαδικασίες και έχω δεχτεί και την κριτική και όλα, θεωρώ ότι είναι πολύ σημαντική αυτή η πρωτοβουλία. Όμως, για να συμπληρώσω και αυτό που είπε ο κ. Παϊζης, πρέπει να συνδεθεί και ίσως απαντώ και στον κ. Γιαλούρη με αυτόν τον τρόπο, η συγγραφή των διδακτικών βιβλίων να συνδυάζεται άμεσα με τα αναλυτικά προγράμματα. Οπότε δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα στο πόσοι μαθητές θα πάνε στις πανελλαδικές εξετάσεις, αν θα υπάρξουν, δεν ξέρω τι θα αποφασιστεί, εφόσον ακολουθούνται τα αναλυτικά προγράμματα.

Εδώ όμως θα ήθελα να πω το εξής. Ότι η μέχρι σήμερα πρακτική, μας έχει δείξει ότι υπάρχει απόσταση ανάμεσα στη συγγραφή των αναλυτικών προγραμμάτων 1998-1999-2002 και στη συγγραφή των βιβλίων, πέντε χρόνια, έξι χρόνια, δε μιλώ για την αξιολόγηση, αυτό το κομμάτι πρέπει να κλείσει. Και επομένως, στη σελίδα πέντε της εισήγησής σας κ. Πρόεδρε, εκεί στην πρώτη κουκίδα που λέτε «αναγκαίες και απαραίτητες προϋποθέσεις, αποτελούν η παράλληλη και συμπληρωματική λειτουργία των στόχων και σκοπών του προγράμματος σπουδών με το

σχολικό εγχειρίδιο», όχι. Οι σκοποί και οι στόχοι είναι του αναλυτικού προγράμματος και ακολουθεί το βιβλίο κι αυτό θέλει μία επαναδιατύπωση.

Και το θέμα του εκπαιδευτικού υλικού είναι πολύ σημαντικό, αλλά γι' αυτό θα πρέπει να έχουν προετοιμαστεί πολύ καλά οι εκπαιδευτικοί, γιατί και σήμερα νομίζω κ. Τρικαλινέ υπάρχουν και βιβλία για τα εργαστήρια κλπ., οδηγοί οι οποίοι μένουν στο σπίτι, δεν έρχονται καθόλου στα σχολεία. Δεν είναι θέσφατο το βιβλίο, αλλά η πρακτική η διεθνής και η ευρωπαϊκή, όπως είπε ο κ. Πρόεδρος και γράφει, είναι ότι υπάρχει πολλαπλό βιβλίο και ο εκπαιδευτικός πρέπει να μπει στη διαδικασία να το επιλέγει, βεβαίως πρέπει να είναι επιμορφωμένος για το πώς το επιλέγει, αλλά εγώ προσωπικά, ως εκπαιδευτικός της πράξης, είμαι υπέρ αυτού του ανοίγματος πλέον της συγγραφής των σχολικών βιβλίων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και όλα αυτά συνδυασμένα, γιατί το είπαμε ήδη και απλώς επαναλαμβάνω απόψεις που ελέγχθησαν ήδη και το είπατε κι εσείς και παίρνω την αφορμή και είναι και η πρόταση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, ότι πρέπει να συνοδεύεται από έναν εκπαιδευτικό φάκελο. Δηλαδή υποστηρικτικό ειδικό και συμπληρωματικό του βιβλίου, που δεν μπορούν να υπάρχουν μέσα στο βιβλίο, ιδίως με τη συμβατική του μορφή και είναι πολύ εύστοχο ότι προτείνεται ήδη από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και τονίστηκε από συναδέλφους εδώ, ότι πρέπει να συνοδεύει το βιβλίο αυτό το υποστηρικτικό, το λέω εγώ, υλικό, δεν ξέρω πώς θα πρέπει να το πούμε, το οποίο είναι απαραίτητο και το επισημαίνει το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Όπως θεωρώ πολύ σημαντικό αυτό που ελέγχθη και δεν το αναλύσαμε, ότι προτείνεται, όχι να δίνεται ένα κομμάτι, ένα κεφάλαιο, όπως έγινε με θλιβερές επιπτώσεις, και μετά να πρέπει να κρίνεις τα επιμέρους και να πρέπει κάποιοι άνθρωποι του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου να συγγράφουν στην πραγματικότητα, αλλά, επειδή δεν μπορούν να το κάνουν, δεν το κάνουν και εκδίδονται τα βιβλία που εκδίδονται. Δηλαδή έχουν επιλεγεί τα βιβλία με βάση το πρώτο κεφάλαιο, ένα κεφάλαιο τέλος πάντων και όλα τα άλλα ήταν οιονεί ευθύνη του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου. Από πού κι ως πού; Θα καθίσει να κάνει το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο τη συγγραφική δουλειά; Δηλαδή όπως προχωράει θα κρίνει και θα επεμβαίνει και διόρθωσε το ένα και το άλλο; Αυτή είναι δουλειά των συντακτών του βιβλίου, πέραν από ορισμένες γενικές παρατηρήσεις που πρέπει να γίνουν.

Επομένως, ο τρόπος που προτείνεται τώρα και που έχει λάβει υπόψη του όλες αυτές τις αδυναμίες τις προηγούμενες, νομίζω ότι έχει εχέγγυα εφαρμοσιμότητας, εφαρμογής καλύτερα. Απλώς συμπλήρωσα αυτό που λέει η κ. Μπίστα και παίρνοντας αφορμή από αυτό. Ο κ. Τρικαλινός έχει το λόγο.

Χ. ΤΡΙΚΑΛΙΝΟΣ: Θα ξεκινήσω από το γεγονός ότι ήμουν από εκείνους που συμμετείχαν στη συγγραφή ενός από τα πολλαπλά βιβλία, τα εναλλακτικά βιβλία, της πρώτης περιόδου, που εφαρμόστηκαν επί ένα χρόνο, όπως θα ξέρετε, το 2002 νομίζω ήταν. Και θα ήθελα να σας περιγράψω λίγο τη διαδικασία, για να έχετε υπόψη σας προς αποφυγήν.

Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο τότε μας ζήτησε να παρουσιάσουμε τα βιβλία σε φιλμ. Καταλαβαίνετε ότι είναι η τελική μορφή, πριν βγουν σε τσίγκο και εκτυπωθούν, πράγμα που ήταν φοβερά δύσκολο, μας ανάγκασε να τρέχουμε, βέβαια την τελευταία στιγμή δέχθηκε και σε word, αλλά τα

περισσότερα βιβλία ήταν σε φιλμ και συμμετείχαμε ως φυσικά πρόσωπα και ως εκδοτικός οίκος. Το δεύτερο και πολύ σημαντικό, κατά τη γνώμη μου, ήταν ότι οι κρίσεις των βιβλίων ήταν κάθε άλλο παρά αδιάβλητες. Αν ψάξει ο κ. Γκλαβάς τα αρχεία του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου θα βρει μία ένσταση δική μου, επί μιας κρίσης, με 20 σημεία τεχνικού και επιστημονικού περιεχομένου, με μία απάντηση «μα τι λέτε κ. Τρικαλινέ η Επιτροπή ήταν αρμόδια». Καταλαβαίνετε λοιπόν ότι αυτά δεν αποτελούν εχέγγυο. Αλλά ακόμα χειρότερα ήρθαν τα πράγματα, όταν άρχισε να εφαρμόζεται το βιβλίο, όπου υπήρξε εντονότατη αντίδραση, πρώτα και κύρια από τους εκπαιδευτικούς. Μάλιστα, δεν ξέρω αν θα πρέπει να συμπεριληφθεί στα πρακτικά, όταν φτάσαμε στο σημείο να λέμε στους συναδέλφους της δευτεροβάθμιας, ότι πρέπει να έχουν υπόψη τους όλα τα βιβλία του αντίστοιχου αντικειμένου η απάντηση ήταν «μα τι λέτε, εμείς τώρα θα διαβάσουμε; Εμείς διαβάσαμε όταν ήμασταν φοιτητές». Και βέβαια και η υπόθεση τότε και με βάση τις εξετάσεις, υπονομεύτηκε και από στελέχη του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου και γι' αυτό καταργήθηκε το βιβλίο, δηλαδή άρχισε να εφαρμόζεται το Σεπτέμβριο και καταργήθηκε ουσιαστικά το Γενάρη, έφτασε μέχρι τέλος του χρόνου και σταμάτησε. Υπήρχε δε και ένα άλλο πρόβλημα, ότι το βιβλίο αυτό είχε γραφτεί, σύμφωνα με τις προδιαγραφές του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, να ανταποκρίνεται κατά 20% στο αναλυτικό πρόγραμμα και βέβαια υπήρχαν διαφορές ανάμεσα στα διάφορα βιβλία. Αυτό είναι μία γενική περιγραφή κάποιων φαινομένων.

Τώρα όμως ας έρθω στο παρόν. Αν μιλάμε για πολλαπλό εναλλακτικό βιβλίο, κατά τη γνώμη μου, όπως πολύ σωστά είπε και ο κ. Παϊζης, πρέπει να έχουμε υπόψη μας όλα τα υπόλοιπα. Γιατί τι θα κερδίσουμε κ. Πρόεδρε, όπως είπατε, αν αντί του ενός τολμούθ έχουμε τολμούθ; Δεν κερδίζουμε τίποτα γιατί για το κάθε παιδί θα είναι ένα. Το πρόβλημά μου είναι ότι θα πρέπει ο φάκελος του μαθητή να έχει ουσιαστικό περιεχόμενο, με την έννοια μιας πρότασης που σας είχα κάνει πριν από πολλές συνεδριάσεις και ο καθηγητής αναλαμβάνει να διδάξει κεφάλαιο, ή παράγραφο και όχι την τάδε σελίδα, την τάδε μέρα. Δηλαδή να έχει την ευθύνη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτό το έχουμε πει και έχουμε συμφωνήσει σε αυτό.

Χ. ΤΡΙΚΑΛΙΝΟΣ: Κοιτάξτε τώρα κ. Πρόεδρε, εντός παρενθέσεως δεν ξέρω τι έχουμε συμφωνήσει, διότι εδώ στην προηγούμενη συνεδρίαση είπαμε ότι δεν έχουμε συμφωνήσει σε τίποτα, με παρέμβαση του κ. Πανάρετου και η οποία παρέμβαση βγήκε και στον Τύπο. Λοιπόν, εάν το κάνουμε αυτό, νομίζω ότι θα είναι πολύ σημαντικό για τον καθηγητή να επιλέξει το βιβλίο που βρίσκεται πιο κοντά στις απόψεις του, δεν είναι απαραίτητο να ταυτίζεται, αλλά να προσθέτει και ο ίδιος υλικό σε αυτόν τον φάκελο, που θα πρέπει να παίρνει ο μαθητής. Και βέβαια όταν λέμε βιβλίο, δεν εννοούμε προφανώς το εγχειρίδιο, εννοούμε ολόκληρο πακέτο.

Τώρα όμως πρέπει να πω και κάτι άλλο. Από τη στιγμή της προκήρυξης του βιβλίου, μέχρι της εφαρμογής του, εγώ βλέπω ένα χρονικό διάστημα τριών ετών, αν όχι παραπάνω. Δηλαδή ένα χρόνο για τη συγγραφή, χοντρικά λέω χρόνο, δεύτερο χρόνο για την κρίση και εγώ δεν εννοώ κρίση μόνο και αποκλειστικά από τους ειδικούς που θα πρέπει να υπάρχει, αλλά και από πολλούς καθηγητές στα σχολεία. Και ο τρίτος

χρόνος, ούτως ώστε να μπορέσει να εφαρμοστεί. Αυτή είναι μία διαδικασία την οποία εγώ βλέπω απαραίτητη. Επίσης πρέπει να δούμε ως απαραίτητο το γεγονός ότι τα βιβλία, ανά πενταετία, στον κατάλογο που θα έχουμε, θα μπορούν να αφαιρούνται, ή και να προστίθενται νέα βιβλία.

Τρίτο θέμα, ποιος θα πρέπει να τα εκδώσει. Εδώ είναι ένα μεγάλο ερωτηματικό, παρόλο που το θεωρείτε τεχνικό το ζήτημα. Και θα σας φέρω έναν παραλληλισμό με τις φαρμακευτικές εταιρείες. Το ίδιο πράγμα θα αρχίσει να γίνεται κι εδώ από τους εκδότες, παρόλο που εγώ βλέπω ότι μάλλον προς τους εκδότες πρέπει να πάμε, αλλά δεν πρέπει να αγνοούμε ότι θα αρχίσουν να γίνονται δωράκια, προσφορές, για να πάρετε το βιβλίο, ή και οτιδήποτε άλλο θέλετε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όλα έχουν ένα ρίσκο.

Χ. ΤΡΙΚΑΛΙΝΟΣ: Βεβαίως έχουν το ρίσκο, από την άλλη μεριά όμως με τον ΟΕΔΒ έχουμε τον εξής κίνδυνο. Κατ' αρχήν, εάν σε ένα βιβλίο η παραγγελία είναι χίλια βιβλία, ο ΟΕΔΒ θα βγάλει πέντε χιλιάδες, άρα για πέντε χρόνια μας έχει δεσμεύσει, γιατί με χίλια βιβλία δε βγαίνει, δεν συμφέρει, το καταλαβαίνετε αυτό. Και το δεύτερο, που είχε συμβεί την άλλη φορά με το πολλαπλό βιβλίο, άλλο βιβλίο παράγγελλε το σχολείο, άλλο βιβλίο του έστειλε ο ΟΕΔΒ, ή γινόταν διάφορα εκείνη την εποχή. Γι' αυτό λοιπόν κι εγώ καταλήγω τελικά, ότι μάλλον θα πρέπει να πάμε προς τους εκδότες, αλλά με την έννοια ότι στους διαγωνισμούς συμμετέχουν και φυσικά πρόσωπα και εκδότες. Εάν εγώ συμμετέχω και κερδίσω, μπορεί να αναλάβει κάποιος εκδότης να το εκδώσει, ή οτιδήποτε άλλο θέλει.

Επίσης, όσον αφορά την αγορά, δεν υπάρχει μόνο η λύση της έκδοσης και της αγοράς από το βιβλιοπωλείο, όπως κάνουμε με τα ξενόγλωσσα, είναι η κοστολόγηση και η αγορά από τον εκδότη, όπως κάνουμε στα πανεπιστημιακά. Είναι ενδιαμέση λύση, διότι η άλλη προβλέπει κόσμη, καλύτερα να μη σας τα πω.

Τέλος, για να μην μακρηγορώ, θα ήθελα να πω δυο λόγια για το ηλεκτρονικό βιβλίο, το οποίο είναι αρκετά σημαντικό πιστεύω εγώ, αλλά ίσως και λόγω ηλικίας θεωρώ ότι αυτή τη στιγμή τουλάχιστον δεν μπορούμε να το εφαρμόσουμε κατά αποκλειστικότητα. Θα το θεωρούσα ένα πάρα πολύ χρήσιμο βοήθημα, δηλαδή εγώ θα θεωρούσα ότι θα ήταν πάρα πολύ χρήσιμο ο μαθητής να έχει στην τσέπη του και το ηλεκτρονικό βιβλίο, μέσα στο οποίο να έχει όλα τα άλλα βιβλία τα οποία δεν έχει διαλέξει ο καθηγητής του και όχι μόνο, αλλά ως βασικό του εργαλείο πιστεύω ότι αυτό θα είναι αναντικατάστατο για πάρα πολλά χρόνια, διότι το βιβλίο πραγματικά, εγώ συμφωνώ ότι είναι και αφή και όσφρηση, εγώ συμφωνώ ότι είναι εικόνα. Εγώ έχω χρόνια που ασχολούμαι με τους υπολογιστές, λόγω ειδικότητας και σας πληροφορώ ότι δεν μπορώ να διαβάσω βιβλίο από την οθόνη του υπολογιστή, πρέπει να το τυπώσω στο χαρτί για να το διαβάσω. Ίσως είναι λόγω ηλικίας, το καταλαβαίνω, αλλά νομίζω ότι αυτό δεν πρόκειται να εκλείψει και ούτε πρέπει να εκλείψει. Δε λέω να μη χρησιμοποιήσουμε τις καινούριες μεθόδους, αλλά ας πάρουμε υπόψη μας και το γεγονός ότι, προς το παρόν τουλάχιστον, το ηλεκτρονικό βιβλίο δεν είναι και έγχρωμο, θα γίνει. Θα γίνει προφανώς, αλλά αυτή τη στιγμή δεν είναι κι είναι κάτι επίσης κατά της αποκλειστικότητας της χρήσης του και της ελκυστικότητάς του.

Αλλά ταυτόχρονα εγώ λέω ότι θα πρέπει να συνδυάσουμε και τα δύο και θα σας παρακαλούσα επίσης να το πάρετε υπόψη. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είναι σημαντικά αυτά που μας λέτε κύριε συνάδελφε και αυτή τη σκέψη την κρατάμε. Φαντάζομαι ο κ. Πανάρετος την πρόσεξε περισσότερο και όλοι μας, που λέει ότι υπάρχει ένα πλεονέκτημα. Εφόσον θα πάμε σε μια παράλληλη χρήση, ή θα δούμε πώς θα είναι, όπως προτείνει το Παιδαγωγικό, δηλαδή ότι θα δώσει και ηλεκτρονικά ένα CD, τότε θα μπορούσε να καλυφθεί ένα θέμα το οποίο είναι πάρα πολύ σημαντικό, να έχει και τα άλλα βιβλία. Δηλαδή, εάν πάμε στο πολλαπλό βιβλίο, αλλά ο μαθητής έχει το ένα και απλώς υπάρχουν στη βιβλιοθήκη, είναι ένα μειονέκτημα στην όλη διαδικασία. Ξέρουμε πώς λειτουργεί ο μαθητής, δε θα πάει εύκολα να δει όλα τα άλλα. Εάν λοιπόν έχει πρόσβαση σε αυτά, είναι ένα πλεονέκτημα του ηλεκτρονικού τρόπου, που μπορεί να λειτουργήσει παράλληλα προς το συμβατικό τρόπο, που είναι το βιβλίο. Βλέπω ότι κάπου σε αυτή τη σκέψη πάτε, με έναν συνδυασμό, όπως περίπου το λέει και το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, είναι έτσι κ. Γκλαβά ή δεν το λέω σωστά; Μιλάτε και για την παροχή ψηφιακών δίσκων που θα έχουν και τα βιβλία και θα τα έχουν. Ο κ. Πανάρετος μίλησε και σας παρακάλεσα να εξετάσετε εάν θα είναι το μόνο αυτό.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Είναι άλλο πράγμα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι, ναι. Ο κ. Μαυρίκιος έχει το λόγο.

Γ. ΜΑΥΡΙΚΙΟΣ: Κύριε Πρόεδρε κι εγώ συμφωνώ στην υιοθέτηση του πολλαπλού βιβλίου και η εισήγηση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου είναι προς τη σωστή κατεύθυνση, απλώς ήθελα να επισημάνω κάποιες δυσκολίες, όπως η επιλογή του βιβλίου από το διδάσκοντα-σύλλογο καθηγητών. Στην ουσία βέβαια ο σύλλογος καθηγητών θα επικυρώσει την απόφαση του καθηγητή, γιατί αν είναι ένας φυσικός, παραδείγματος χάρη, θα το επιλέξει μόνος του, αν είναι δύο φυσικοί, ενδεχομένως να επιλέξουν δύο βιβλία και λοιπά και θα πάνε στο σύλλογο και ο σύλλογος δεν θα πει κάτι διαφορετικό εν πάση περιπτώσει, διότι στο σύλλογο είναι και φιλόλογοι και ούτω καθεξής.

Βλέπω μία τεράστια δυσκολία σε αυτό το θέμα και από την εμπειρία της προηγούμενης εφαρμογής του πολλαπλού βιβλίου, ιδιαίτερα στη φυσική χημεία και λοιπά. Τι συνέβαινε. Ερχόταν τα τρία ή τέσσερα βιβλία στο σχολείο, δε θυμάμαι ακριβώς τον αριθμό, εν πάση περιπτώσει, καθίσαμε οι φυσικοί εκεί να δούμε ποιο βιβλίο θα προτείνουμε και λοιπά και είχαμε διαφωνίες τεράστιες, γιατί κοιτάζαμε ποιο βιβλίο έχει περισσότερα προβλήματα, ή τα προβλήματα αυτά είναι δυσκολότερα το ένα με το άλλο και ούτω καθεξής. Δηλαδή υπάρχουν προβλήματα.

Εγώ θα έλεγα, σκέψη κάνω, μήπως η επιλογή αυτού του πολλαπλού βιβλίου δεν γίνεται κατά σχολείο, αλλά να γίνεται κατά Περιφέρεια, ή κατά Διευθύνσεις. Δηλαδή τι θα έλεγα. Ότι θα μπορούσαν να μαζευτούν οι φυσικοί της Β΄ Διεύθυνσης, ή της Α΄ Διεύθυνσης, ή σε μικρές περιοχές, όπως είναι κάποιοι νομοί μικροί, θα μαζευόταν οι φυσικοί εκεί οι χημικοί και ούτω καθεξής, θα γινόταν μία συζήτηση πάνω στα βιβλία, αφού για μένα πρέπει να υπάρχει πιλοτική εφαρμογή. Αυτό είναι απαραίτητο. Βέβαια θα

γινόταν μία ευρεία συζήτηση πάνω στα βιβλία αυτά και μαζί με τους σχολικούς συμβούλους ενδεχομένως να κατέληγαν σε κάποια επιλογή ενός βιβλίου, που θα ήταν εφαρμογή σε πολλά σχολεία, γιατί εφαρμογή στο ένα σχολείο, εκτός από τα πρακτικά θέματα που θα προκύψουν, νομίζω θα είναι πάρα πολύ δύσκολη. Αυτή την επισήμανση ήθελα να κάνω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πάντως πάλι και με τον τρόπο που λέτε...

Γ. ΜΑΥΡΙΚΙΟΣ: Αμβλύνεται κάπως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είστε στο πνεύμα ότι την επιλογή την κάνουν οι ειδικοί, απλώς είναι σε ένα μεγαλύτερο σύνολο και διευκολύνει τη διαδικασία.

Γ. ΜΑΥΡΙΚΙΟΣ: Απλώς κάπως αμβλύνεται. Λέω, σκέψη κάνω. Επίσης βέβαια συμφωνώ και με αυτά που είπε και ο κ. Παπαντωνόπουλος, ότι για μένα το σημαντικότερο είναι το βιβλίο να είναι αποδεκτό από τους μαθητές και κυρίως από το διδάσκοντα κι εδώ είναι ένας κίνδυνος τον οποίον είχαμε αντιμετωπίσει τότε, ότι συνηθίζει αυτός που προτείνει το βιβλίο, ο διδάσκων δηλαδή το συνηθίζει και δε θέλει να αλλάξει την επόμενη χρονιά, σε άλλο βιβλίο. Δε θέλει κι ας μην είναι τόσο ικανοποιητικό, αυτό θα προτείνει, αυτό που έχει επιλέξει την πρώτη χρονιά και είναι ένας μεγάλος κίνδυνος αυτός.

Επίσης, όταν τη μια χρονιά είναι ο άλφα καθηγητής αποσπασμένος στο σχολείο και την επόμενη είναι άλλος, τι γίνεται σε αυτή την περίπτωση; Δηλαδή υπάρχουν οι κίνδυνοι αυτοί και οι δυσκολίες, γι' αυτό και αυτή τη σκέψη την έκανα αυτή τη στιγμή, δηλαδή να γίνεται κατά ευρύτερη περιοχή η επιλογή.

Βέβαια σημαντικό στοιχείο πρέπει να είναι ο φάκελος του μαθητή, τα είπαμε, για να μην λέω περισσότερα πράγματα, συμφωνώ με αυτά και ασφαλώς σε ότι προκύψει πρέπει να υπάρχει προηγουμένως μία πιλοτική εφαρμογή, ένας χρόνος, δύο δεν ξέρω. Να μην μπαίνουμε σε πρόχειρες λύσεις, οι οποίες μετά μας οδηγούν να τα παίρνουμε όλα πίσω και να δημιουργούνται προβλήματα. Ευχαριστώ κ. Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε Πρόεδρε κ. Κουρουτέ έχετε το λόγο.

Μ. ΚΟΥΡΟΥΤΟΣ: Απλώς μια μικρή παρατήρηση θα κάνω, πριν πάω σε αυτά που είχα προγραμματίσει να πω. Υπάρχει μια εμπειρία από τα δικά μας σχολεία, εμείς είμαστε 14 μαθηματικοί, αν καθιερωθεί ένας συντονισμός με τα σχολεία, γι' αυτό από την αρχή είπα η λειτουργία ενός σχολείου είναι απαραίτητη προϋπόθεση για οποιαδήποτε αλλαγή από τη Διοίκηση, από τη μονιμότητα των εκπαιδευτικών για κάποιο χρονικό διάστημα, είναι αναπόσπαστα στοιχεία ποιοτικού περιεχομένου για να αναβαθμιστεί η εκπαίδευση, για να γίνει εφαρμογή αυτών τα οποία συζητάμε εμείς εδώ. Επομένως, αν καθιερωθεί ο συντονισμός και ο συντονιστής, τα μεγάλα σχολεία μπορούν να λειτουργήσουν για την επιλογή των βιβλίων μόνοι τους, με πρόταση του κλάδου προς το Σύλλογο Διδασκόντων. Μπορεί να λειτουργήσει θαυμάσια. Εκεί που ο κλάδος δεν μπορεί να καθιερωθεί υπάρχουν ομάδες σχολείων, ανά Διεύθυνση ακόμα και ανά κομμάτι Διεύθυνσης, που μπορούν να συντονιστούν και να επιλέξουν τα βιβλία και να λυθεί το ζήτημα. Μπαίνει το θέμα κατά πόσον πρέπει να είναι μια τριετία,

ή πενταετία, η επιλογή του βιβλίου, όσο παραμένει ο εκπαιδευτικός εκεί, τι αλλαγές μπορούν να γίνουν και τα λοιπά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είτε τη διάκριση ανάμεσα στα μεγάλα σχολεία, που έχουν ήδη μία κρίσιμη μάζα.

Μ. ΚΟΥΡΟΥΤΟΣ: Κύριε Μπαμπινιώτη δε θέλω να κάνω αναφορά σε ιδιωτικά σχολεία εδώ, ξέρετε ότι το αποφεύγω. Θέλω να πω, εκεί που εφαρμόζεται και έχουν μια μεγάλη εμπειρία τι σημαίνει συντονισμός κλάδου, συντονιστής κλάδου, πώς λειτουργεί παράλληλα μέσα στο χώρο του σχολείου και έχει θεαματικά αποτελέσματα και μεγάλα σχολεία μπορούν να το κάνουν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Η περίπτωση με ελάχιστους εκπαιδευτικούς.

Μ. ΚΟΥΡΟΥΤΟΣ: Ξέρετε, δε θα μιλούσα, αλλά επειδή κάποιιοι εδώ μέσα βάζουν το δάχτυλο επί τον τύπο των ήλων, όπως ο κ. Τρικαλινός, εάν γυρίσω την ταμπέλα εδώ και μιλήσω ως Κουρουτός, μπορώ να πω κάποια πράγματα πιο σοβαρά, για να μην καταγραφούν, γιατί είναι θέσεις της ΓΣΕΕ που δεν μπορεί να είναι, θα έρθουμε σε σύγκρουση με ΟΛΜΕ και ΔΟΕ και τα πράγματα είναι δύσκολα. Λοιπόν αν θέλετε να βάλουμε το δάχτυλο επί τον τύπο των ήλων να πούμε τα πράγματα όπως έχουν. Εάν συνεχίσει και υπάρχει η νοοτροπία που υπάρχει στον εκπαιδευτικό σήμερα, δεν πρόκειται να αλλάξουμε τίποτα. Εάν θέλετε να αλλάξουμε κάτι, θα τα πούμε τα πράγματα όπως έχουν. Πώς να γίνει αυτό όμως, όταν ο κάθε Υπουργός που αναλαμβάνει, είναι διαχρονικό το ζήτημα τώρα, θέλει μέσα σε ένα χρόνο να έχει αποτέλεσμα, γιατί θα αλλάξει, γιατί πρέπει να επανεκλεγεί, ή να ξαναγίνει Υπουργός σε άλλο τομέα. Γι' αυτό από την πρώτη στιγμή θεωρήσαμε καθοριστικό αυτό που γίνεται εδώ και το βοηθάμε με νύχια και με δόντια. Εντολή της Διοίκησης της ΓΣΕΕ, δεν είναι δική μου άποψη αυτή, με νύχια και με δόντια. Γι' αυτό η ΟΙΕΛΕ, στην οποία είμαι επικεφαλής, αλλά οι συνεργάτες μου έχουν πάρει την ευθύνη και το στηρίζουν, λέει ίσως είναι ένα φως στο τούνελ, ίσως κάποια στιγμή μπορέσουμε να κάνουμε κάτι. Όχι πολλά πράγματα, κάτι, μέσα από πολιτική και κοινωνική συναίνεση. Για να γίνει αυτό, θα πω τρία τέσσερα πράγματα εν τάχει, που τα θεωρώ σημαντικά, που μπορεί να μην είναι. Πρώτον να είμαστε διαβασμένοι καλά όταν ερχόμαστε εδώ, άρα πρέπει να έχουμε χρόνο μπροστά μας. Εγώ σήμερα διαπίστωσα κ. Πρόεδρε, πως εγώ δεν είχα το χρόνο, διάβασα για τα ΤΕΕ χθες το βράδυ, πήρα τις προτάσεις του ΠΑΣΟΚ, τις προτάσεις του Παιδαγωγικού, της ΟΛΤΕΕ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θα το αξιοποιήσετε αμέσως μετά.

Μ. ΚΟΥΡΟΥΤΟΣ: Αφήστε με να σας πω, δεν πρόλαβα να διαβάσω και αυτό το κομμάτι για τα βιβλία, δεν είναι δυνατόν. Το είπα και την άλλη φορά, πρέπει να μη θυσιάσουμε την ποιότητα μπροστά στην ποσότητα. Κάντε μου τη χάρη, θα αποτύχουμε κι είναι λάθος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ένα λεπτό, ειδικά εσείς έχετε μία τόσο μεγάλη πείρα και επαφή και ενασχόληση με αυτά τα πράγματα ώστε...

M. ΚΟΥΡΟΥΤΟΣ: Τι σημασία έχει τώρα αυτό;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ωστε θα μπορούσατε να μιλάτε εκ περιουσίας επί ώρες γι' αυτό το θέμα.

M. ΚΟΥΡΟΥΤΟΣ: Κύριε Μπαμπινιώτη θέλω να το καταλάβετε. Εγώ σας νοιώθω, αλλά νομίζω είναι λάθος να κινούμαστε με αυτούς τους ρυθμούς. Θα είναι αποδοτικότερο εάν είναι σε μεγαλύτερα χρονικά διαστήματα οι συνεδριάσεις, για να είμαστε καλύτερα προετοιμασμένοι. Εγώ ένοιωσα, αν θέλετε να σας πω και τι ένοιωσα και για τον καθέναν, ήμασταν αδιάβαστοι οι περισσότεροι, ειλικρινά σας μιλώ. Και θα είμαστε και με καλύτερες προτάσεις. Φεύγω από εκεί όμως, προχωράμε.

Δεύτερον, το θεωρώ απαραίτητο όλα τα κόμματα να δώσουν την πρότασή τους. Χωρίς κοινωνική και πολιτική συναίνεση δε θα προχωρήσει τίποτα. Εγώ θέλω να ακούσω όλες τις προτάσεις των κομμάτων και των φορέων, για να μπορέσουμε να συναθροίσουμε απόψεις, αν θέλουμε πραγματικά αυτό που κάνουμε να αποδώσει και δεν είμαστε εδώ για το θεαθήναι. Θέλω να το ακούσω, ειλικρινά σας μιλώ, επειδή έχουμε σημαντικά θέματα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Νομίζω οι εκπρόσωποι εκφράστηκαν ήδη, λείπει η πρόταση της Νέας Δημοκρατίας.

M. ΚΟΥΡΟΥΤΟΣ: Ο νοών νοεΐτω τι λέω. Με συγχωρείτε. Πάμε σε μια τελευταία επισήμανση, πριν πάω στα ειδικά. Είπαμε από την αρχή, πράγματι δεν μπορούμε να συζητήσουμε το εξεταστικό, διότι είναι αναπόσπαστα δεμένο με όλη τη δομή και τη λειτουργία του σχολείου και τελικά επαληθευτήκαμε και καλώς επαληθευτήκαμε και νομίζω ότι σε αυτή την κατεύθυνση μπορούμε να κινηθούμε. Βλέπουμε λοιπόν, δεν μπορείς να μιλήσεις για το βιβλίο -δε θα επεκταθώ γιατί με κάλυψαν οι συνάδελφοί μου- χωρίς να μιλήσουμε για την ποιότητα στην εκπαίδευση, χωρίς να μιλήσουμε για τη δομή του σχολείου, χωρίς να μιλήσουμε για τα αναλυτικά προγράμματα, χωρίς να μιλήσουμε για την πιλοτική εφαρμογή και την αξιολόγηση. Είναι δεδομένο, δεν μπορούμε να μιλήσουμε για τα επιμέρους θέματα.

Πάω τώρα σε τρεις πολύ σοβαρές επισημάνσεις. Κύριε Πανάρετε, εγώ αμφισβητώ ότι μπορεί να καταργηθεί το βιβλίο και να είναι μόνο το ηλεκτρονικό. Δεν το έχω ακούσει ούτε από τον Πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ, το ακούω πρώτη φορά και είναι ανησυχητικό αν αυτό είναι επίσημη θέση του ΠΑΣΟΚ, είναι ανησυχητικό. Δεν μπορεί ούτε να υποκαταστήσει, ούτε να αντικαταστήσει, το ηλεκτρονικό βιβλίο. Είναι ένα σοβαρό βοήθημα, μια μεγάλη καινοτομία, μπορεί πιλοτικά να εφαρμοστεί, μα δεν έχει εφαρμοστεί σε όλο τον κόσμο, θα το εφαρμόσουμε στην Ελλάδα πρώτη φορά; Εγώ θεωρώ, δεν το έχω ξανακούσει, αν κάνω λάθος διαψεύστε με, δεν μπορεί να καταργηθεί το βιβλίο. Η κουλτούρα του βιβλίου και η παρουσία του μέσα στο χώρο του σχολείου έχει συμβολισμούς κι έχει άλλα πράγματα που δεν μπορεί να τα υποκαταστήσει. Κάποια στιγμή υπάρχει κι αυτή η τάση να διδάσκονται με σύγχρονες τεχνολογίες τα αρχαία και τα μαθηματικά. Ο δάσκαλος είναι το άλλο κομμάτι το αναπόσπαστο μετά το βιβλίο, μέσα στην

τάξη. Δεν μπορεί να το καταργήσουμε, θα καταργήσουμε και το δάσκαλο σε λίγο και θα φτάσουμε σε ένα σημείο να λέμε θα πάει με τον υπολογιστή στο σπίτι του και τελειώσαμε, κατ' οίκον διδασκαλία. Δεν είναι αυτό, η κοινωνικοποίηση του ατόμου, η συνεργατική διεργασία μέσα στο σχολείο, δεν υποκαθιστούνται από κανένα ηλεκτρονικό υπολογιστή. Άλλο τα βοηθήματα που πρέπει να είναι σύγχρονα, να τα εφαρμόσουμε πιλοτικά και να προχωρήσουμε. Με ποιο δάσκαλο όμως.

Κύριε Τρικαλινέ, ειλικρινά νοιώθω έτσι την παρέα σας πολύ ωραία. Δε σας ήξερα, ούτε έχουμε γνωριστεί ποτέ, ούτε έχουμε ανταλλάξει άποψη, το ότι όμως συζητάμε με τόση ειλικρίνεια είναι πολύ σημαντικό. Έχω ακούσει συναδέλφους να λένε, τόσο δούλεψα, πάω τώρα να κάτσω. Στο δημόσιο, εάν δεν αλλάξει η νοοτροπία δεν γίνεται τίποτα. Είπαμε στην αρχή, διορίζονται οι συνάδελφοι και αμέσως παίρνουν απόσπαση από τις δυσπρόσιτες ή τις παραμεθόριες περιοχές. Άρα η Κεντρική Διοίκηση έχει μια τεράστια ευθύνη.

Δεύτερον, αν δεν μπει η διαδικασία της αξιολόγησης, όχι αξιολόγηση για να τον τιμωρήσει, για να τον βοηθήσει, το υποστηρικτικό υλικό τι έχει να κάνει; Δεν το έκανα καλά, το αλλάζω. Δηλαδή πρέπει το υποστηρικτικό υλικό, εκτός από τον επιμορφωτικό του χαρακτήρα, να έχει και τον χαρακτήρα της αυτοαξιολόγησης του ίδιου, για να μπορέσει να κτίσει στον μαθητή πράγματα που ο ίδιος κατέχει. Αν δεν τα κατέχει ο ίδιος, πώς θα μπει μέσα στην τάξη να κάνει μάθημα; Διάβασα και τελείωσε; Η ανανέωση της γνώσης, όπως είπαμε για το ηλεκτρονικό βιβλίο, είναι καθημερινή. Εγώ ο καημένος μπαίνω και κάνω σε μια πρώτη λυκείου μάθημα και κάθε χρόνο ανανεώνω το εκπαιδευτικό μου υλικό, κάθε χρόνο, με τη βοήθεια των συναδέλφων, με τη δική μου προσπάθεια. Ξέρω ότι την άλλη μέρα έχω να ταξιδέψω, αλλά πρέπει να κάτσω να αναπροσαρμόσω την ύλη. Έζησα στα μαθηματικά από κοντά την κατανόηση βασικών εννοιών με πραγματικά προβλήματα και ένοιωσα ότι ανανεώνομαι σε ηλικία πενήντα χρονών δηλαδή. Που θέλει να πει ότι αν δεν μπει στη σύγχρονη αντίληψη της διδακτικής, δεν κάνεις τίποτα σήμερα.

Αυτή είναι η πραγματικότητα, πρέπει να αλλάξει η Διοίκηση, η πολιτική εξουσία να τα δει διαφορετικά και έναν εκπαιδευτικό εντελώς διαφορετικό. Οι συνάδελφοί μου, μου λένε, χρήματα, καλώς, επιμόρφωση, κάλλιστα, ταυτόχρονα όμως και συμμετοχή στις διεργασίες του εκπαιδευτικού. Δεν μπορεί ο εκπαιδευτικός να πέφτει να κοιμάται ήσυχος, ότι την άλλη μέρα θα πάει να διδάξει τις ασκήσεις που δίδαξε πριν δέκα χρόνια, ή το κομμάτι που δίδαξε πριν δέκα χρόνια. Εγώ ανησύχησα μόνο για τη δαιμονοποίηση του δημόσιου τομέα, ειλικρινά ανησύχησα. Επειδή η σύζυγός μου είναι φαρμακοποιός και βλέπω τους γιατρούς και τους φαρμακοποιούς κάθε Σαββατοκύριακο, από Παρασκευή βράδυ δεν τους βρίσκεις, γιατί είναι σε όλο τον κόσμο σε συνέδρια πληρωμένα από τις εταιρίες.

Κύριε Τρικαλινέ είναι η μόνη διαφορά που έχω σε αυτό που είπατε. Ξέρετε κάτι; Εμείς οι ίδιοι, η κεντρική εξουσία τον έχει απαξιώσει το δημόσιο τομέα. Αν ο δημόσιος τομέας λειτουργήσει με κριτήρια που μπορεί να λειτουργήσει η αγορά, ίσως έχει τεράστια αποτελέσματα. Έναν οργανισμό, όπως λέτε τώρα, να αξιοποιήσουμε την εμπειρία του, ίσως να έχουμε θεαματικά αποτελέσματα, από το να το εκχωρήσουμε στους εκδότες. Θεωρώ θα είναι τραγικό ολίσθημα και θα έχουμε τα αντίθετα αποτελέσματα.

Η διαμονοποίηση του δημοσίου τομέα είναι λάθος. Το δημόσιο τομέα πρέπει μεν να τον χειριστούμε κατάλληλα, να τον αναβαθμίσουμε, να τον ανανεώσουμε, αλλά όχι να τον καταργήσουμε. Θα είναι λάθος, θα είναι πληγή που αν την ανοίξουμε δε θα κλείνει με τίποτα. Σας ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είπατε τα πράγματα με το όνομά τους. Λοιπόν, λέτε μερικές αλήθειες και με την πείρα σας. Όλα αυτά μας βοηθούν σε αυτά που σκεπτόμαστε και συζητάμε.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Μια διευκρίνιση μπορώ να κάνω κ. Πρόεδρε, γιατί είναι σημαντικό; Είπε ο κ. Κουρουτός προηγουμένως ότι «δεν έχει ξανακούσει αυτή την πρόταση». Φαντάζομαι ότι θα αντιλαμβάνεται πως δεν μιλάμε ότι αύριο θα κλείσουμε όλα τα πράγματα και θα πάρουμε ένα ηλεκτρονικό βιβλίο. Αν αυτό καταλάβατε, μάλλον καταλάβατε λάθος. Ως «κάτι μοναδικό» είπε.

Μ. ΚΟΥΡΟΥΤΟΣ: Κύριε Πανάρετε, διαφωνώ με την κατάργηση του βιβλίου. Αν το λέει το ΠΑΣΟΚ εντάξει, εγώ διαφωνώ όμως με αυτό.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Ένα λεπτό, εγώ θέλω να διευκρινίσω κάτι. Είναι ένα πράγμα να ξεκινήσει κανείς σε μία λογική ηλεκτρονικού βιβλίου κι άλλο πράγμα να πει ότι αύριο καταργώ τα βιβλία και παίρνω ένα ηλεκτρονικό βιβλίο και τελείωσα. Θα έλεγα μάλιστα να προβληματιστούμε για το εξής ενδεχόμενο: εάν υπάρχει το ηλεκτρονικό βιβλίο, τότε η έννοια του πολλαπλού βιβλίου μήπως εξυπηρετείται με αυτό, και αυτό το λέω ως σκέψη δική μου και μπορεί να υπάρχει ένα που θα μοιράζεται, αλλά να υπάρχει και το πολλαπλό βιβλίο με ηλεκτρονική μορφή;

ΜΕΛΟΣ: Αυτό είπε και ο κ. Τρικαλινός.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Ναι, μπορεί να μην το πρόσεξα κ. Τρικαλινέ, συγγνώμη, την πατρότητα δεν την παίρνω.

Α. ΣΠΑΘΑΤΟΥ: Αυτό εννοούσε και ο Λαϊκός Ορθόδοξος Συναγερμός εν μέρει, αφού μιλάμε για τη χρήση του υπολογιστή. Από εκεί μέσα, από το διαδίκτυο, μπορεί να έχει πρόσβαση σε οποιοδήποτε βιβλίο κυκλοφορεί. Έτσι είναι.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Δεν είναι το ίδιο πράγμα, είναι αλλιώς να αλλάξει κουλτούρα...

Α. ΣΠΑΘΑΤΟΥ: Μα είναι περίπου το ίδιο πράγμα, διότι αυτή τη στιγμή, το μεν βιβλίο της κ. Ρεπούση δεν είναι στα δημόσια δημοτικά, αλλά στα ιδιωτικά δημοτικά διδάσκεται. Λοιπόν με το μηχάνημα αυτό, κάθε μαθητής μπορεί να έχει πρόσβαση εκεί. Τώρα το πώς θα το χρησιμοποιήσει ή όχι...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι, το θέμα είναι αν θα είναι κάτι επίσημο και θα δίδεται, ή θα είναι απλώς μία δυνατότητα πρόσβασης. Είναι διαφορετική η θέση.

Α. ΣΠΑΘΑΤΟΥ: Μα τώρα να είμαστε ρεαλιστές, είναι δυνατόν να μιλάμε για τόση ποικιλία βιβλίων και τόση πολλαπλότητα και να μην έχουμε έναν μπουσούλα, μία συγκεκριμένη κατάσταση, την οποία θα διανθίζει ο διδάσκων, μαζί με τους μαθητές του βέβαια.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μα είπαμε ότι θα επιλέγεται ένα βιβλίο, ένα τελικά θα επιλέγεται.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Απλώς να προσθέσω ένα πράγμα. Η βασική διαφορά κι εγώ έτσι αντιλαμβάνομαι και τη δική σας τη σκέψη και την πρόταση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, η βασική διαφορά και το βασικό στοιχείο, γιατί θα δούμε αν μπορούμε να συμφωνήσουμε στη βάση της λογικής, είναι: υπάρχει μία και μοναδική αλήθεια; Το ένα και μοναδικό βιβλίο είναι μία και μοναδική αλήθεια, η οποία είναι αυτή που αποφάσισε το κράτος ότι πρέπει να διδάσκεται σε όλα τα σχολεία.

Εάν ξεφύγουμε απ' αυτή τη λογική, της μίας και μοναδικής αλήθειας, ακόμα και στη φυσική αν υπάρχει τέτοιο πράγμα που δεν μπορεί να υπάρχει πια μία και μοναδική αλήθεια, τότε τα υπόλοιπα είναι, πιστεύω, θέματα τεχνικά, για το πώς μπορεί κανείς να πει αν θα το κάνουμε έτσι, ή θα το κάνουμε αλλιώς. Όχι όμως να εξακολουθεί να υπάρχει μία και μοναδική αλήθεια και να λέμε στο μαθητή πήγαινε ψάξε τώρα στο internet να δεις αν θες και καμιά άλλη άποψη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Ο κ. Ζήσιμος έχει το λόγο.

Γ. ΖΗΣΙΜΟΣ: Κύριε Πρόεδρε δύο θέματα. Το πρώτο μια βιαστική αναφορά το τι γίνεται στην Κύπρο, σε σχέση και με το ερώτημα που έβαλε πριν ο κ. Πανάρετος, για τον συγκεντρωτικό τρόπο διανομής των βιβλίων, η δεύτερη χώρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι η Κύπρος. Φυσικά δεν προκαλεί έκπληξη αυτό, διότι το τοπίο στην Κύπρο, όσον αφορά τα βιβλία, είναι εξαρτώμενο από την Ελλάδα. Στην Κύπρο, από το 2003 αν δεν κάνω λάθος, δεν παράγονται πλέον βιβλία, πέραν κάποιων που αφορούν αποκλειστικά την Κύπρο, βιβλίο κυπριακής ιστορίας, κυπριακής λογοτεχνίας και ούτω καθεξής. Αυτό είναι φυσικά πολιτικό θέμα, δεν θα αναφερθώ τώρα, απλά να πω για το πώς η Επιτροπή Αναλυτικών Προγραμμάτων χειρίζεται το θέμα, διότι αυτό είναι άμεσα συνδεδεμένο.

Δεν έχουμε μπει εμείς ακόμα στο δίλημμα του ενός ή του πολλαπλού βιβλίου, αυτό που έχουμε κάνει, προχωρώντας στη διαδικασία τώρα κατάρτισης των προγραμμάτων σπουδών, έχουμε φυσικά δώσει όλα τα βιβλία που υπάρχουν, τα κυπριακά και τα ελλαδικά, στις Επιτροπές που δουλεύουν και θα γίνει μια αξιολόγηση από τις Επιτροπές. Αξιολόγηση με την έννοια του πόσο ανταποκρίνονται αυτά τα βιβλία, σε πρώτη φάση στο γνωσιολογικό επίπεδο, με αυτό που ετοιμάζεται από τις Επιτροπές και σε μια άλλη φάση θα πρέπει να δούμε και τα θέματα του ρόλου του βιβλίου, όπως το ανέλυσε πριν ο κ. Παΐζης, δηλαδή αν πρόκειται για ένα εγχειρίδιο, ή αν πρόκειται για ένα υποστηρικτικό υλικό και ούτω καθεξής.

Σε ένα από τα έργα που έχουμε συμπεριλάβει στην όλη διαδικασία των αναλυτικών προγραμμάτων, είναι αυτό που αφορά, γενικά θα το πω, το διδακτικό υλικό, που σε αυτό εμείς συμπεριλαμβάνουμε τη λογική του βιβλίου, ένα ή πολλαπλό, αλλά και του φακέλου, νομίζω, αν αυτό κατάλαβα

καλά, όπως εξήγησε πριν ο κ. Γκλαβάς. Αυτό θα γίνει αφού μπούμε στα σχολεία, δηλαδή ο καταρτισμός των προγραμμάτων σπουδών αυτήν την περίοδο, αν ολοκληρωθεί με τα ωρολόγια προγράμματα και όλα μέχρι το Δεκέμβρη και το Γενάρη μπούμε πιλοτικά, δοκιμαστικά σε κάποια σχολεία, εκεί κανονικά θα πρέπει να αρχίσει και η παραγωγή αυτού του υλικού, που θα είναι άμεσα συνδεδεμένη με το τι έχει ετοιμαστεί στα αναλυτικά προγράμματα.

Όσον αφορά το μηχανισμό, αυτό δεν έχει συζητηθεί ακόμα, διότι δεν έχουμε καταλήξει ακριβώς στο τι ρόλο θα παίζει αυτό το βιβλίο. Όταν γίνει αυτό, σε διάστημα ενός ή δύο χρόνων θα πρέπει να καταλήξουμε και στον μηχανισμό και αν τελικά και με ποιο τρόπο χρησιμοποιούμε τα βιβλία της Ελλάδας, αλλά και αν υπάρχει ανάγκη για παραγωγή από την Κύπρο άλλων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ευχαριστώ. Ο κ. Μανωλάκος έχει το λόγο.

Π. ΜΑΝΩΛΑΚΟΣ: Όσον αφορά το πολλαπλό βιβλίο, για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, το 2001, υπήρξαν δύο βιβλία φυσικής για την πέμπτη και έκτη δημοτικού και ετέθη στους Συλλόγους Διδασκόντων το τι πρέπει να αποφασίσουν, την άλφα συγγραφική ομάδα, ή τη βήτα συγγραφική ομάδα. Υπήρξαν σοβαρές διαφωνίες και χρησιμοποίη τον πιο ήπιο όρο, σε Συλλόγους Διδασκόντων, για το ποιο βιβλίο θα αποφασιστεί προς χρήση του. Πέραν του ότι ένας εκπαιδευτικός μπορεί να μετατεθεί από σχολείο σε σχολείο, έχει τη δομή της άλφα συγγραφικής ομάδας στην πέμπτη δημοτικού και στην έκτη δημοτικού αλλάζει σχολείο και υπάρχει άλλο βιβλίο, άρα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας και τον παράγοντα μεταγραφή μαθητή από σχολείο σε σχολείο. Καταλαβαίνετε ότι εκεί το πρόβλημα είναι πολύ-πολύ πιο μεγάλο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν είναι πάρα πολύ συχνό αυτό.

Π. ΜΑΝΩΛΑΚΟΣ: Δεν είναι συχνό, αλλά υφίσταται όμως. Από την άλλη μεριά οι εκπαιδευτικοί, αν θέλετε, πώς εξέλαβαν την όλη διαδικασία. Είπαν το εξής, γιατί δεν αποφασίζουν κάποιοι πιο πάνω από εμάς; Θέλουν να εξυπηρετήσουν και την άλφα και τη βήτα συγγραφική ομάδα. Πριν άκουσα από το συνάδελφο της δευτεροβάθμιας, αλλά και σε αυτά που είπε ο κ. Κουρουτός και μία πρόταση αν θέλετε, το δημόσιο σχολείο για να πάει μπροστά και για να προχωρήσει, δεν πρέπει να εξαρτάται μόνο από το Σύλλογο Διδασκόντων συνολικά, ή από το Διευθυντή και τον Υποδιευθυντή του σχολείου. Πρέπει να δημιουργούνται ομάδες στο Σύλλογο Διδασκόντων. Ομάδα που σχετίζεται περισσότερο με τα μαθήματα της γλώσσας, ομάδα η οποία σχετίζεται περισσότερο με τα μαθηματικά. Αυτά τα σχολεία που εφαρμόζουν αυτές τις πρακτικές νομίζω ότι είναι ανοιχτά στην κοινωνία και έχουν να δώσουν πολύ περισσότερα στα παιδιά.

ΜΕΛΟΣ: Μιλάτε για το δημοτικό;

Π. ΜΑΝΩΛΑΚΟΣ: Για το δημοτικό σχολείο, ναι βεβαίως. Μια φιλολογική βραδιά θα μπορούσε να προταθεί από την ομάδα..

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτές είναι δραστηριότητες, άλλο το πρόγραμμα , άλλο οι δραστηριότητες.

Π. ΜΑΝΩΛΑΚΟΣ: Ναι, σχετίζονται όμως. Αν μου επιτρέψετε επί των βιβλίων, αναφέρεται κάπου μέσα ως πρόταση «δραστικός περιορισμός της ύλης». Δραστικός περιορισμός της ύλης, ή να σταθούμε στα ουσιώδη, σε γνώσεις ικανότητες και αξίες; Πιστεύω ότι έχει θέση το δεύτερο περισσότερο, κατά την άποψή μου, γιατί σήμερα στεκόμαστε στις λεπτομέρειες και χάνεται η ουσία. Είναι θέση εκπαιδευτικών. Παιδιά τα οποία έχουν μαθησιακές δυσκολίες δεν εξυπηρετούνται από τα βιβλία αυτά. Ένα παράδειγμα να σας πω, όταν ένας μαθητής με δυσλεξία είναι αναγκασμένος να γράφει στις παρατηρήσεις-συμπεράσματα, αυτά δεν μπορούν δυστυχώς να διαβαστούν στο σπίτι.

Οι κριτές των βιβλίων πώς επιλέγονται; Διότι υπάρχει το φαινόμενο, σε βιβλίο μαθηματικών, κριτής να είναι κοινωνιολόγος. Μιλώ για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Για το βάρος των βιβλίων, πρέπει να γνωρίζετε ότι υπάρχει και βιβλίο αισθητικής αγωγής και βιβλίο γυμναστικής. Εκφράζονται από Συλλόγους Γονέων μεγάλη αντίρρηση και σοβαρές επιφυλάξεις για το βάρος, γι' αυτό υπάρχουν και οι βαλίτσες-τρόλεϊ όπως ξέρετε, που τις έχουν οι μαθητές του δημοτικού σχολείου.

Επίσης υπάρχουν εκπαιδευτικοί και για την πρωτοβάθμια και από όσο γνωρίζω για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, που έχουν παράγει ήδη στην πορεία τους πολύ καλύτερο υλικό και το λέω μετά λόγου γνώσεως, από αυτό το υλικό το οποίο υπάρχει στα βιβλία, αυτό το επικουρικό υλικό, το βοηθητικό υλικό. Μήπως το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο θα μπορούσε να αναζητήσει αυτούς τους εκπαιδευτικούς; Πραγματικά εμείς οι σχολικοί σύμβουλοι υποκλινόμαστε στο υλικό το οποίο έχουν δημιουργήσει, το οποίο είναι πολύ καλύτερο από αυτό των σχολικών βιβλίων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτό δεν εντάσσεται μέσα στην ελευθερία που ζητάμε για τον εκπαιδευτικό, να παρεμβαίνει και να το αξιοποιήσει αυτό που λέτε;

Π. ΜΑΝΩΛΑΚΟΣ: Ναι, ναι, βεβαίως. Επίσης και οι συγγραφικές ομάδες είναι διαφορετικές από τάξη σε τάξη. Αυτό δημιουργεί μεγάλα προβλήματα και στον εκπαιδευτικό, ο οποίος πρέπει να μπει στο πνεύμα της συγγραφικής ομάδας, το οποίο είναι διαφορετικό από τάξη σε τάξη για το ίδιο μάθημα, ας πούμε για τα μαθηματικά, αλλά πολύ περισσότερο στους μαθητές. Και τα βιβλία του δασκάλου θα έπρεπε να ήταν περισσότερο βοηθητικά προς το συνάδελφο, προς τον εκπαιδευτικό της πράξης. Αυτά, ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κι εγώ ευχαριστώ. Κύριε Τζίμα έχετε το λόγο.

Γ. ΤΖΙΜΑΣ: Για ένα μόνο λεπτό να τονίσω ότι τα βιβλία και του δημοτικού σχολείου και του γυμνασίου βρίσκονται στο site του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου και είναι σε μορφή PDF. Πολύ σωστά το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο τα έχει μετατρέψει σε word και τα έδωσε σε εμάς στην ειδική αγωγή, για να χρησιμοποιηθούν αυτά τα βιβλία για παιδάκια τυφλά ή αμβλύωπα. Αυτά τα βιβλία τώρα, καλώς ή κακώς, πειραματικά τα πήραμε εμείς, τα δουλέψαμε στα ειδικά σχολεία, τα δουλέψαμε στα τμήματα ένταξης και στις παράλληλες

στηρίξεις, με ποια έννοια; Ότι τα προγράμματα τα δικά μας είναι εξατομικευμένα, που σημαίνει τι; Ότι μπορούσαμε να κόψουμε, να προσθέσουμε, να αφαιρέσουμε, να μεγαλώσουμε, να μικρύνουμε. Και συμπερασματικά να πω, ότι αν ενισχύσουμε τη δημιουργικότητα των εκπαιδευτικών, έχουμε πάρα πολύ καλά αποτελέσματα, γι' αυτό θα ζητούσαμε πάλι και το ξαναλέω από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, που πολύ σωστά μετέτρεψε κ. Γκλαβά τα βιβλία από PDF σε word, όπου ωφελήθηκαμε πάρα πολύ και τα έχουμε δουλέψει πειραματικά, έχουμε προσθέσει, έχουμε αφαιρέσει στο επίπεδο πάντα του παιδιού και ωφελήθηκε πάρα πολύ η ειδική αγωγή και αυτό φαίνεται από τις εκθέσεις όλων των εκπαιδευτικών της ειδικής αγωγής.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε Νάστα έχετε το λόγο.

Χ. ΝΑΣΤΑΣ: Ήθελα να πω το εξής κ. Πρόεδρε. Μας είπε ο Πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου ότι τα βιβλία μέχρι σήμερα δεν έχουν σχεδιαστεί για την ειδική αγωγή, όμως υπάρχει ένα δεδομένο. Σήμερα ένα ποσοστό του μαθητικού δυναμικού, της τάξεως του 15% με 20%, είναι παιδιά με ειδικές μαθησιακές ανάγκες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είναι τόσο μεγάλο το ποσοστό;

Χ. ΝΑΣΤΑΣ: Είναι τόσο μεγάλο το ποσοστό, είναι της τάξεως του 15% με 20%. Με δεδομένη την εμπειρία που έχει το Υπουργείο και η χώρα, από το 1985 που ιδρύθηκαν ειδικά σχολεία, μήπως θα έπρεπε σοβαρά πλέον να μπει και αυτό το κομμάτι; Δηλαδή όταν δεχόμαστε αυτό που είπε ο κ. Παΐζης, ότι το σχολικό βιβλίο είναι μέθοδος εκπαίδευσης, όταν λοιπόν δεν έχουμε στην ειδική αγωγή σχολικό βιβλίο εξειδικευμένο, σημαίνει ότι δεν έχουμε και μέθοδο εκπαίδευσης για το δάσκαλο που θα μπει μέσα στην τάξη να κάνει μάθημα, για τον όποιον καθηγητή. Θεωρούμε ότι αυτό είναι ένα σημαντικό κομμάτι, που πρέπει το Συμβούλιο να το λάβει πολύ σοβαρά υπόψη. Σας ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε Πρόεδρε, στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο έχετε και Τμήμα Ειδικής Αγωγής, δεν έχετε; Μήπως θα έπρεπε αυτό το τμήμα να μας κάνει μια εισήγηση με δική σας προτροπή;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Υπάρχει, περιλαμβάνεται μέσα.

Α. ΒΑΣΙΛΑ: Έχουμε ακούσει πολλές φορές από τον κ. Παΐζη πως γνώμονας και βασικός άξονας πρέπει να είναι το να μάθουμε στα παιδιά πώς να μαθαίνουν τελικά. Μιλάμε συνεπώς για μια αλλαγή νοοτροπίας. Αυτό κατά τη γνώμη μου δεν μπορεί να γίνει με το εναλλακτικό μοναδικό βιβλίο. Ήμουν μαθήτρια όταν εφαρμόστηκε το πολλαπλό βιβλίο και αυτό που μπορώ να μεταφέρω ως εμπειρία, είναι πως είχαμε καταλήξει, παραμονές των πανελληνίων, γιατί δεν είναι ασυμβίβαστα, ούτε το εξεταστικό, ούτε τα βιβλία, είναι ένας συνδυασμός, είναι πολλές συνιστώσες μιας μεγάλης συνισταμένης, που είναι τελικά η μαθησιακή διαδικασία. Καταλήγαμε λοιπόν παραμονές των εξετάσεων να προσπαθούμε να δούμε ποια κεφάλαια δε συμπίπτουν, ώστε να μην τα μελετήσουμε και να τα

αποκλείσουμε. Δηλαδή λειτουργούσε ένας μηχανισμός απόκλισης εξεταστέας ύλης, πράγμα το οποίο πιστεύω πως δεν είναι το ευκαίο εδώ.

Τίθεμαι υπέρ του ηλεκτρονικού βιβλίου, που μπορεί να λειτουργήσει ως πηγή εναλλακτικής πληροφόρησης, ένα μέσο ανάπτυξης της κριτικής και συνδυαστικής σκέψης, το οποίο τελικά μπορεί να κάνει τους μαθητές αποτελεσματικούς.

Κι εδώ έρχεται το PISA, ζητούμε στους μαθητές που ξέρουμε πως έχουν γνώσεις, έχουν επιστημονική αξία, αποδεικνύεται από τις επιδόσεις τους αργότερα στα εκπαιδευτικά ιδρύματα τα πανεπιστημιακά και τα εγχώρια, αλλά και του εξωτερικού, ζητούμε λοιπόν από αυτούς τους μαθητές να ανταποκριθούν σε κάποιες ερωτήσεις πιο πρακτικές, όπως αυτές του PISA. Νομίζω πως το ηλεκτρονικό βιβλίο και το να υποβάλλουμε το μαθητή σε μια διαδικασία επιλογής πληροφόρησης, ασκώντας την αφαιρετική του ικανότητα, είναι μία προεργασία πάρα πολύ σημαντική, για να τον κάνουμε αργότερα έναν αποτελεσματικό φοιτητή και έναν ακόμα πιο αποτελεσματικό και ανταγωνιστικό εργαζόμενο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Λέτε ότι θα βοηθούσε το ηλεκτρονικό βιβλίο ως μόνη πηγή, ή ως παράλληλη με το συμβατικό;

A. ΒΑΣΙΛΑ: Ως μόνη πηγή θα έλεγα εγώ. Και ίσως συνδυαστικά, θα μπορούσε να λειτουργήσει ένα βιβλίο το οποίο θα ήταν εγχειρίδιο, που θα δίνει κατευθυντήριες γραμμές. Ίσως να παρέπεμπε σε πολλές πηγές πληροφόρησης βιβλιογραφικές κι έτσι θα μπορούσε να λειτουργήσει συνδυαστικά με τη βιβλιοθήκη, θα μπορούσε να προαχθεί λοιπόν ο θεσμός της βιβλιοθήκης, στο πλαίσιο ενός ολοήμερου σχολείου που πολύς λόγος έχει γίνει γι' αυτό στο Συμβούλιο. Αξίζει να σημειωθεί επίσης πως και η ειδική αγωγή θα εξυπηρετείτο μέσω του ηλεκτρονικού βιβλίου, γιατί θα λύνονταν αρκετά προβλήματα με τη χρήση των ΤΠΕ για άτομα με ειδικές ανάγκες. Αυτά από μένα, ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ευχαριστώ. Κύριε Παϊζη μιλάτε εσείς, θα απαντήσει ο κ. Γκλαβάς και μετά πρέπει να καταλήξουμε κάπου, ως πρώτη τοποθέτηση, μετά τη σημερινή συζήτηση και επειδή είναι πράγματι ένα θέμα που συνδέεται και με άλλα, μπορεί να επανέλθει.

N. ΠΑΪΖΗΣ: Συνειδητά επέλεξα να μιλήσω πριν κλείσουμε την ενότητα, γιατί νομίζω ότι στο πρώτο θέμα το οποίο ανοίξαμε και που άπτεται της έννοιας στρατηγικής της εκπαίδευσης και επιτρέψτε μου το πρώτο σχόλιο και εκτίμηση, άγνωστη λέξη και έννοια μέχρι και σήμερα 24/6 στην ελληνική εκπαίδευση, για δύο λόγους. Πρώτον, γιατί ενώ προερχόμαστε όλοι από μαθητές και δασκάλους, στη διοίκηση της εκπαίδευσης, δεν τολμάμε να λέμε τα πράγματα με το όνομά τους. Γιώργο να πεις στους Κύπριους αυτό να μην κάνουν. Η αλήθεια είναι μία, θα τη λέμε με το όνομά της. Γιατί υπάρχει σχολικό βιβλίο; Το υπαινίσσεται συνέχεια η κ. Σπαθάτου, λέει «την αλήθεια δε θα την πει το κράτος»; Τελικά τι έγινε στην ιστορία; Θα αναλάβει δάσκαλος να το πει αυτό το πράγμα, θα αναλάβει η Διδώ Σωτηρίου να το πει αυτό το πράγμα; Το κράτος πρέπει να έχει άποψη και να τη λέει, αυτό είναι. Ο δάσκαλος διανθίζει. Όταν θα ασχοληθεί με την κηπουρική. Εγώ όμως την πρώτη μέρα είπα ότι ο στόχος για την εκπαίδευση είναι να έρθει ο

δάσκαλος στο επίκεντρο της εκπαιδευτικής πολιτικής και της τάξης και των μαθητών του.

Σας διαβάζω πέρα από εισήγηση, δεν θέλω να είναι δικά μου κείμενα. Άλλο κείμενο κι έχει σημασία περίπου τι λέει και σταχυολογώ: έπαιξα κι εγώ με το βιολί της μεμψιμοιρίας για την κατάσταση της εκπαίδευσης. Εάν η εκπαίδευση έχει πεθάνει, οφείλουμε να το παραδεχθούμε. Θα φτιάξουμε το μνήμα και θα πάμε ως κοινωνία ένα βήμα παραπέρα. Δε θα τη συντηρήσουμε άλλο, δεν έχει νόημα. Αν το όραμα της αλλαγής της εκπαίδευσης δεν είναι να επιβιώσουν οι μηχανισμοί, οι θεσμοί, οι φορείς, να μπερδεύεται το ΚΕΕ με το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, με τον ΟΕΔΒ, που δεν έχει τυπογραφεία, αλλά είναι μεγαλοεργολάβος και τα δίνει σε άλλους εκδότες να τα τυπώνουν και τα λοιπά, θα το κλείσουμε αυτό το θέμα, δεν προχωράει άλλο, δεν απέδωσε, δεν έδωσε κάτι σημαντικό. Και θα ψάξουμε να βρούμε την καινούρια ιδέα και θα τη βρούμε στην απλότητά της. Διαβάζω λοιπόν:

«Για την κατάσταση της εκπαιδευσεως ανωτάτης, μέσης και κατωτέρας (από τη γλώσσα καταλαβαίνετε ότι είναι πολύ παλιό το κείμενο) έκλαψα, γέλασα, όταν η κατάσταση μου φαινόταν τόσο απελπιστική, ώστε να μην έχουν τον τόπο και προσπάθησα να καυτηριάσω ανθρώπους και πράγματα, ξεχνώντας ίσως ότι μέσα στη μεγάλη ευθύνη έχω κι εγώ το μικρό μου μερτικό και κατέληξα να ειπώ, το εκπαιδευτικό μου πρόβλημα είναι σαν το πρόβλημα της κότας και του αυγού. Για να έχουμε καλή εκπαίδευση πρέπει να έχουμε καλούς δασκάλους της μέσης εκπαιδευσεως. Για να βγάλει το πανεπιστήμιο καλούς δασκάλους της μέσης εκπαιδευσεως, πρέπει τα παιδιά να έρχονται από τα γυμνάσια και να είναι καλά καταρτισμένα, πράγμα που προϋποθέτει καλούς δασκάλους (και πάει λέγοντας).

Κάπου όμως πρέπει να γίνει η αρχή και νομίζω ότι πρέπει να γίνει (λέει το κείμενο) από τη ρίζα, από το δημοτικό σχολείο. Το θεμέλιο της παιδείας και της πολιτείας νομίζω ότι είναι "ο Δάσκαλος-λεβεντιά"».

Το κείμενο έχει γραφτεί το 1949, έχει τίτλο «δασκάλου όνειρα», έχει δημοσιευτεί στο περιοδικό «στον αιώνα του ατόμου», δηλαδή της Ενώσεως Φυσικών Ελλάδας και το είχε γράψει ο Δημήτριος Χόνδρος. Το ανασύρουμε μετά από τόσα χρόνια, πάνω από πενήντα, για να πούμε ότι αυτή η αλήθεια είναι γνωστή. Σε αυτή την αλήθεια τι θα έρθουμε να απαντήσουμε; Είπαμε ένα όραμα για μια παιδεία στην κατεύθυνση της ανάπτυξης, με το δάσκαλο στο κέντρο του και σήμερα ανοίξαμε μία ολόκληρη συζήτηση περί των σχολικών βιβλίων, όπου οι δάσκαλοι διανθίζουν. Λάθος επιστημονικό είναι και κυρίως είναι λάθος στρατηγικής. Είτε είναι ηλεκτρονικό, είτε είναι πολλαπλό, είτε είναι οτιδήποτε, μας ήρθαν τα προβλήματα για τα οποία δεν έχουμε καθόλου λόγο να επέμβουμε μέσα. Δε θα λύσουμε εμείς το πρόβλημα της διακίνησης των βιβλίων, εμάς μας φωνάζουν να ορίσουμε αρχές στρατηγικής για το τι θα πρέπει να γίνει.

Και μπαίνω επί της ουσίας, εκεί θα είναι η δική μου η τοποθέτηση. Ναι, το όραμα είναι για μια εκπαίδευση, η οποία, σε αυτή τη χώρα που δεν παράγει ούτε ποδήλατο, είναι η βαριά της βιομηχανία. Εκπαίδευση είναι ο πολιτισμός, η προστασία ενός φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, το οποίο γέννησε αυτόν τον πολιτισμό και που θα πρέπει να μάθει το παιδί να το προστατεύει, να το σέβεται, γιατί είναι η κληρονομιά του, από την πρώτη τάξη του δημοτικού σχολείου. Για να λειτουργεί λοιπόν μια εκπαίδευση τέτοια, που να μπορεί να προσκαλεί και άλλους, ότι είναι ένα

εθνικό προϊόν που παράγεται υψηλής αξίας, το οποίο δεν χρειάζεται να το εξαγάγουμε, θα έρχονται άλλοι να το ζητούν εδώ.

Είναι πάρα πολύ ευτυχισμένοι οι Εγγλέζοι με τα proficiency που έχουμε ζητήσει, ως αναλογία πληθυσμού, διότι είναι μια πολύ σημαντική πηγή εσόδων για το Αγγλικό Κράτος και ταυτόχρονα των σπουδών που γίνονται αυτή τη στιγμή από τους Έλληνες στο εξωτερικό. Εάν αυτή τη στιγμή μπορούμε να ονειρευτούμε μια εκπαίδευση που να είναι η ελληνική και να κάνει το ανάποδο, να προσκαλεί δηλαδή από τη Νοτιοανατολική Μεσόγειο, να είναι ένα κέντρο δηλαδή και για την Αφρική και στο κομμάτι της οικονομίας και στο κομμάτι των θεωρητικών και ανθρωπιστικών επιστημών και να προσκαλεί, γιατί έχει ένα κεφάλαιο. Ναι, εγώ είμαι από τους δασκάλους που πιστεύω ότι την έχουμε τη δυνατότητα, έχουμε και την ιστορία, έχουμε και την άποψη για να το κάνουμε αυτό το πράγμα και μπορούμε να ξεκινήσουμε ακόμα κι αν έχουμε αποδεχτεί ότι αυτό το σύστημα, έτσι όπως προχώρησε ανταποκρινόταν σε μια άλλη κοινωνία, που ήταν πιο βιομηχανικό το μοντέλο της, πιο μαζικό, ενώ τώρα ερχόμαστε και μιλάμε με ποιότητες, οι οποίες είναι στο κέντρο της εκπαίδευσης.

Το όραμα λοιπόν πρέπει να είναι για μια ποιοτική εκπαίδευση, το έχουμε πει όλοι, αλλά να το εννοούμε και θα το ελέγχουμε κάθε φορά που κλείνουμε ένα θέμα. Σε ποια κατεύθυνση; Της ανάπτυξης της χώρας. Μόλις θα μπούμε στο επόμενο θέμα που λέγεται «τεχνολογική εκπαίδευση» εκεί θα το βρούμε μπροστά μας. Αν το θυμόμαστε όμως, τότε ότι προτείνουμε για την τεχνολογική εκπαίδευση θα έχει τα ποιοτικά χαρακτηριστικά, που θα της επιτρέπουν αυτής της βαθμίδας να μην της λέμε εσύ άργησες, είχες πολλά βιβλία. Όταν θα λέμε ποιοτική εκπαίδευση θα δεχόμαστε την ετερότητα, που δεν τη σκεφτόμαστε μόνο Έλληνες-Αλβανοί, θα τη σκεφτόμαστε, αυτό έχει όλες τις αισθήσεις, αυτό δεν έχει όλες τις αισθήσεις. Δηλαδή δεν επιτρέπεται σε μια ποιοτική εκπαίδευση, τα βιβλία της ειδικής αγωγής να είναι αυτά που ο δάσκαλος θα ερμηνεύσει τι μπορεί ένα τυφλό παιδί να κάνει μέσα από αυτά τα πράγματα, ή ένας Πρόεδρος, ή ένα μέλος Διοικητικού Συμβουλίου, να παρακαλεί να δίνονται σε μια μορφή που να είναι εκτυπώσιμα στη γραφή μπράιγ. Είναι ντροπή πολιτιστική, είναι ντροπή εκπαιδευτική. Δεν μπορεί το εκπαιδευτικό σύστημα να λέει ότι έχει ποιότητα, αλλά δεν μπορεί το Μαρούσι πια, επειδή είναι τεράστιο σαν κτίριο, να λάβει υπόψη του όλα αυτά, αν δεν είναι απλά, αν δεν είναι απλοί δείκτες. Το σχολικό βιβλίο λοιπόν, που πριν ήταν σχολικό εγχειρίδιο και που τελευταία έχει καταλάβει ότι πρέπει να γίνει εκπαιδευτικό υλικό, θέτει προβλήματα ουσίας στην παρέμβαση, προβλήματα πολύ σημαντικά.

Κατεβάζουμε το βιβλίο της Μαρίας της Ρεπούση που αναφερθήκατε. Το στηρίζει η κ. Γιαννάκου ως Υπουργός Παιδείας και λέει «θα αφήσουμε επιτέλους για την ιστορία να μιλάνε οι επιστήμονες, ναι ή όχι»; Το τραβάμε πίσω και κατεβάζουμε ολόκληρο το βιβλίο της Διδώς Σωτηρίου τα «Ματωμένα Χώματα». Αυτή είναι η λύση; Να κατεβάσουμε πέντε βιβλία, έξι βιβλία και τα λοιπά; Τη λύση όμως στα εκπαιδευτικά προγράμματα, που συζητάγαμε στην προηγούμενη συνάντηση, από τα εκατό καλύτερα βιβλία που έχουν γραφτεί για την κλασική αρχαιότητα, την είχε δώσει πάλι φορές του Υπουργείου Παιδείας, το Κέντρο Παιδικών και Εφηβικών Βιβλιοθηκών. Είχε φτιάξει ένα σακί με τα εκατό καλύτερα βιβλία που κυκλοφορούσαν στην Ελλάδα και που μιλούσαν για την κλασική αρχαιότητα και αυτός ο φάκελος, ο ογκώδης, περιόδευε και έμενε σε μια σχολική μονάδα, σε ένα δημοτικό

σχολείο, ένα μήνα. Άρα αν δεν είχες έναν φάκελο μαζί σου, ο οποίος είχε επιλεγμένα κείμενα, επιλεγμένα σημεία και ο δάσκαλος είχε τις οδηγίες με βάση τους στόχους, με βάση τα μαθησιακά αντικείμενα, τι θα μπορούσε από αυτή την παράγραφο να κάνει.

Όταν μιλάμε για το βιβλίο «η γλώσσα μου» του δημοτικού σχολείου, έχει φτιαχτά κείμενα από την πρώτη δημοτικού μέχρι και την έκτη δημοτικού, δηλαδή δεν υπάρχουν κείμενα έτοιμα που θα μπορούσε να απομονωθεί μια παράγραφος και να είναι ένα κείμενο το οποίο δεν έχει γραφτεί ως αντικείμενο διδακτικό, έχει τη δικιά του γλώσσα στην ποιότητα του κειμένου, το αυθεντικό το κείμενο, για να μπορέσει κανείς να προχωρήσει. Δηλαδή μια περιγραφή βροχής, από ένα οποιοδήποτε βιβλίο λογοτεχνίας, της παγκόσμιας λογοτεχνίας, μεταφρασμένη στην Ελλάδα, δε θα μπορούσε να είναι η αφόρμηση κείμενο για μια δραστηριότητα γλώσσας μέσα στο δημοτικό μας σχολείο; Βεβαίως και θα μπορούσε. Υπάρχουν αυτά τα υλικά; Βεβαίως και υπάρχουν. Ποιος τα έχει; Το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων με δικό του copy write, «βροχές κάθε λογής» λέγεται και κάνει το πείραμα, αν μπορούμε να συλλέξουμε κείμενα, ώστε να βοηθηθεί η δασκάλα της πρώτης δημοτικού για την επικοινωνία, για την καθημερινή γλώσσα, δέστε το τώρα, αυτό που μετράει το PISA, αυτό που είδαμε να έχουμε έρθει στον πάτο παραδείγματος χάρη. Από την πρώτη δημοτικού να διαβάζουν οι δάσκαλοι, γιατί το παιδί ακόμα να μην έχει κατακτήσει αν γίνει νωρίς αυτή η διαδικασία, ή ακούνε από DVD ηθοποιό με δύο περιγραφές βροχής. Μόνο αυτή τη μικρή παραγραφή και σχολιάζουν το ένα μετά το άλλο «ποια είναι τα χαρακτηριστικά αυτής της βροχής, τι ένοιωθε ο ήρωας που έτρωγε αυτή τη βροχή»; Και έχουν επιλέξει την αντίθεση, να είναι ένα ψιλόβροχο το ένα κείμενο, να είναι μια καταρρακτώδης βροχή το δεύτερο κείμενο, δηλαδή να προσφέρονται οι πηγές, θα το χρειαστούμε για την ιστορία, από την πρώτη δημοτικού, να έχουν αυτή τη δομή. Αλλά η δασκάλα ξέρει ποιο στόχο έχει, έχει το στόχο να συγκεντρώσει την ομάδα της, όχι να κάνει ρήτορες. Δηλαδή όταν μιλάει ο Γιωργάκης και δεν τον ακούει ο Παναγιώτης από δω, του λέει «Παναγιώτη ακούμε τώρα το Γιώργο που λέει την άποψή του, αυτή η βροχή έμοιαζε Παναγιώτη με την προηγούμενη»; Όλα τα παιδάκια, ένα, ένα, το στόχο της τον ξέρει.

Μίλησα εγώ από τη δεύτερη συνάντηση, ότι αυτό που χρειαζόμαστε δεν είναι ύλη, γιατί όταν θα ορίσεις το μάθημα, θα ορίσεις την ύλη, θα ορίσεις το βιβλίο. Να το κομπολόι ως στήθηκε, δεν αλλάζει αυτό το πράγμα. Αν αντίθετα φάνηκε πολύ στα σύννεφα, ναι, σε σχέση με μια πραγματικότητα, αρκεί αυτή η πραγματικότητα να είναι ζωντανή και να ζει. Εάν όμως αντίθετα έβγαινε το Υπουργείο και έλεγε με ευθύνη στο δάσκαλο, κοιτώντας τον στα μάτια, δική σου υποχρέωση κατά το Σύνταγμα και το Νόμο, τα είκοσι παιδάκια να μπορούν να διαβάσουν ελληνικά στο τέλος της πρώτης δημοτικού, θα έχεις σύμβουλό σου καθοδηγητή το σχολικό σου σύμβουλο δίπλα και έχεις τη δυνατότητα από τα κείμενα είτε ένα, είτε πολλά, είτε σε ηλεκτρονική μορφή και οπωσδήποτε και τυπωμένα, σου έχει το Υπουργείο Παιδείας να διαλέξεις εσύ ποια είναι η ενότητα που θα κάνεις και πώς θα την κάνεις, τότε αυτή η ποιότητα μεταφέρει την ευθύνη σε έναν δάσκαλο.

Χάθηκε η έννοια της παράδοσης της ιστορίας, να πούμε αυτό, γιατί; Διότι κάθονται τα παιδιά και διαβάζουν μέσα από το σχολικό βιβλίο,

φωναχτά το ένα μετά το άλλο, το κείμενο που έχει, σε αυτό το δημοτικό σχολείο και θα σας τα επιβεβαιώσουν οι σχολικοί σύμβουλοι, την ύλη. Ο δάσκαλος ο δικός μου, σαράντα χρόνια πριν την έλεγε την ιστορία, αλλά εγώ έχω κρατήσει τη δική του ιστορία. Δεν είναι αξιόπιστος ο δάσκαλός μου όμως, γιατί είναι ένα πρόσωπο και δεν ξέρω αν παραδείγματος χάρη με έβαζε μέσα στις πηγές. Αλλά η λογική το να χωρίζεις σε μαθήματα, σε ύλη και επομένως σε σχολικό βιβλίο, έφτασε στο αστείο σημείο το 2003 να συζητάμε για διαθεματικότητα, διότι ήταν τόσο συγκεντρωμένα. Μπορεί ποτέ ένα αντικείμενο, δηλαδή μπορείτε να μου πείτε διαθεματικές δραστηριότητες στα μαθηματικά, που να συνυπάρχουν με κάτι άλλο. Ή ανάποδα, υπάρχει δραστηριότητα στα μαθηματικά που δεν έχει έναν πολλαπλό και διαθεματικό ανοιχτό χαρακτήρα; Υπάρχει στη γλώσσα; Η ιστορία γίνεται ποτέ χωρίς χάρτη, δηλαδή χωρίς να γνωρίζεις τον τόπο; Και ψάχνανε ντε και καλά οι συνάδελφοι να βρουν αυτή τη στιγμή πώς μπορούμε να αποδείξουμε στο Σύμβουλο τη διαθεσιμότητα και τα λοιπά.

Εγώ υπαινίχθηκα στην προηγούμενη συνεδρίαση το πείραμα της Ουτρέχτης, ότι αν αλλάξουμε ξαφνικά και δε μετράμε μαθήματα, δηλαδή τη Διεύθυνση Καθαριότητας, τη Διεύθυνση Προσωπικού, τη Διεύθυνση Κήπων, τη Διεύθυνση Πλαταιών, όπως σε όλο τον κόσμο είναι διαμορφωμένοι οι Δήμοι, αλλά μιλήσουμε για έξι που είχανε πει στην Ουτρέχτη, την πόλη που εκπαιδεύει, την πόλη που φροντίζει και τα λοιπά. Και έκανα ένα μικρό πειραματάκι, που θα το δουλέψουμε λίγο με τον κ. Παπαντωνόπουλο και κάποια άλλη φορά νομίζω ότι θα έρθει κάτι ακόμα πιο ολοκληρωμένο και είπα τέσσερις βρε παιδί μου είναι οι κύκλοι οι μαθησιακοί μέσα στο δημοτικό σχολείο, ας πάρουμε έναν ο οποίος είναι «εκφράζομαι, επικοινωνώ, δημιουργώ». Κι εκεί θα έβαζα τη νεοελληνική γλώσσα, τις παλαιότερες γλώσσες πιθανότατα, τις ξένες γλώσσες και την τέχνη. Δηλαδή όλο αυτό έχει αυτό σαν συνδετικό κρίκο, το εκφράζομαι και επικοινωνώ. Τις επιστήμες, τα μαθηματικά και τα λοιπά θα μπορούσα να τις βάλω σε έναν άλλο κύκλο. Τον πολίτη όμως, εγώ, το άτομο, η ομάδα, η συλλογικότητα, το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον, ήταν μια άλλη διάταξη, μια άλλη ανάγνωση, η οποία μου επέτρεπε να βάζω συλλογικά αντικείμενα, αλλά και άλλα αντικείμενα, όπως είναι η φυσική αγωγή, όπως είναι η ανθρωπολογία, όπως είναι στη συλλογικότητα και η συμμετοχή στον αθλητισμό, όπως είναι η επιχειρηματικότητα με την κοινωνική διάσταση που θέλαμε εμείς να δώσουμε, την κοινωνική ευθύνη, την προστασία και τα λοιπά, μια άλλη ανάγνωση.

Μπορεί να είναι μια αφέλεια, μπορεί να είναι και μια κουταμάρα, αλλά μπορεί να είναι κι ένας νέος τρόπος για να διαβάσουμε τα πράγματα. Και όταν φτιάχνουμε στρατηγική, έχουμε πολύ μεγάλη ανάγκη να έχουμε διαφορετικές οπτικές και να κάνουμε σύνθεση πάνω σε αυτό που είναι εφικτό. Αν η πολιτική είναι η τέχνη του εφικτού και φτάνει πλέον σε τέτοιο πράγμα, τότε η πολιτική θα χάσει εντελώς και την ομορφιά της. Δηλαδή θα είναι ένα πεζό διαχειριστικό πράγμα, το οποίο δε θα σου επιτρέπει να πιστεύεις σε κάτι άλλο. Και δεν πρέπει να γίνει αυτό το λάθος, γιατί είναι 2009 και δεν υπάρχουν άλλα περιθώρια. Θα πρέπει να φτιαχτεί επομένως μια άποψη, που να μην μπορεί να λύσει όλα τα τεχνικά προβλήματα κ. Γκλαβά, δηλαδή πώς θα γίνει η διακίνηση του βιβλίου, πόσο κοστίζει το χαρτί και τα λοιπά, θα το αφήσουμε αργότερα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θα το αφήσουμε αυτό στην άκρη.

Ν. ΠΑΪΖΗΣ: Θα κρατήσουμε σαν όραμα βαθμούς ελευθερίας στο δάσκαλο, γιατί κυρίως είναι παραγωγός εκπαιδευτικού υλικού. Όχι να του δώσουμε ευκαιρίες να μετέχει στην Επιτροπή του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, ο ίδιος έχει την ευθύνη να φτιάχνει τις ασκήσεις, τα προβλήματα και τα λοιπά. Και έχουμε καταγράψει και για εκείνον που δεν θα μπορεί, δηλαδή μιλάμε για το μέσο δάσκαλο, αυτόν που λέει «εγώ τώρα τη Δευτέρα τι κάνω»; Έχετε δίκιο κ. Μαυρίκιε, αυτή είναι η εικόνα και αυτός όχι αβοήθητος. Του δίνουμε μπούσουλα, αλλά δε θεοποιούμε τον μπούσουλα. Δηλαδή εκπαιδεύουμε το δάσκαλο μέσα από το πανεπιστήμιο, τον εκπαιδεύουμε και στην εισαγωγική εκπαίδευσή του, τον εκπαιδεύουμε και κάθε τόσο, ώστε να μπορεί να ανακατεύει τα υλικά, να μπορεί να βάζει και τη δική του προσωπικότητα, να μπορεί να δώσει τοπικό χαρακτήρα στη μικρή τοπική κοινωνία. Γιατί θα φτάσετε και σε αυτό, δεν έχουμε ανάγκη την τοπική ιστορία; Την έχουμε. Δεν έχουμε ανάγκη, ποιος θα τα βγάλει αυτά τα υλικά, με ποιανού κράτους έγκριση θα διδάσκεται η τοπική ιστορία στην Κίμωλο, στα Χανιά και τα λοιπά; Αυτοί ήταν οι λόγοι που διώξαν αυτό το μάθημα μέσα από το Υπουργείο Παιδείας κι ενώ η συζήτηση έχει ξεκινήσει το 1990.

Θα πρέπει λοιπόν να προσπεράσουμε αυτά, θα εμπιστευθούμε τις Περιφερειακές Διευθύνσεις, θα εμπιστευθούμε τους σχολικούς συμβούλους ως ανθρώπους, θα εμπιστευθούμε τις σχολικές μονάδες, θα επικεντρώσουμε κι εμείς ως Συμβούλιο σε μία σχολική μονάδα, έναν Διευθυντή και τους διδάσκοντες, να πατήσουμε στο μεγάλο πλεονέκτημα που λέγεται Σύλλογος Διδασκόντων. Ήταν η κριτική που δέχθηκε το «Αθηνά», τουλάχιστον από μένα στην Κύπρο, ότι ο Σύλλογος είναι το κλειδί, αν ο Σύλλογος θέλει μπορεί. Και όχι πάνω από το Σύλλογο να μπαίνουν Διευθυντές πρώτου επιπέδου, δεύτερου επιπέδου και τρίτου επιπέδου. Τότε πραγματικά μπορούμε να κάνουμε ένα βήμα. Μόνος μου το λέω, χωρίς να σοκάρουμε την κοινωνία. Δε θα πάρουμε φόρα σαν ταύρος σε υαλοπωλείο. Να εκτιμήσουμε ποιο είναι εκείνο το σημείο που μπορούμε τώρα να κάνουμε το πρώτο βήμα και μετά το δεύτερο και τότε πραγματικά τουλάχιστον θα μπορούμε να ονειρευόμαστε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Η έμφαση στο δάσκαλο είναι βασική και νομίζω ότι είναι κάτι στο οποίο συμφωνούμε όλοι. Στο συγκεκριμένο θέμα, δεν το κατάλαβα καθαρά, η άποψή σας είναι υπέρ του πολλαπλού βιβλίου, ενισχυμένου με τη δουλειά του δασκάλου και με μια ευρύτερη ενίσχυση και πολλαπλή;

Ν. ΠΑΪΖΗΣ: Προφανώς, τα βιβλία για την ελληνική ιστορία που αισθάνεται αυτή τη στιγμή το κράτος ότι το τιμούν να τα αναφέρει σε μια βιβλιογραφία, οφείλει να τα αναφέρει. Αλλά ο υπεύθυνος, ο οποίος θα αποφασίσει ότι η συγκεκριμένη μου τάξη που έχει δέκα δυσλεκτικούς, έχει ένα τυφλό παιδί, γιατί είναι το κακό της συγγραφής των βιβλίων από απόσταση, η όποια Επιτροπή του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, ποιους μαθητές βλέπει μπροστά της; Για ποιο χρόνο μετράει τις δραστηριότητες που κάνει; Για έναν νοητό μαθητή σε μια νοητή τάξη και τα λοιπά. Ο δάσκαλος όμως, με έναν σχολικό σύμβουλο που μπορεί να είναι μαζί δυο τρεις σχολικές μονάδες, θα έχει κόστος, δε φτάνουν οι σχολικοί σύμβουλοι; Να διοριστούν περισσότεροι, είπαμε για κόστος δε θα μιλήσουμε. Αλλά η καθοδήγηση θα γίνει εκεί. Ξέρω

εγώ τι μπορεί να είναι ο κάθε σχολικός σύμβουλος; Όχι. Γιατί και το Σύνταγμα δεν ξέρει ποιος είναι ο δάσκαλος της χώρας, αλλά του εμπιστεύεται τα είκοσι παιδιά και αν έρθει ο Υπουργός Παιδείας, πρέπει να ζητήσει την άδεια από το δάσκαλο για να μπει μέσα στο μάθημα και να τον διακόψει. Αυτό κάτι σημαίνει σαν παράδοση. Αν ο δάσκαλος δεν πατήσει στα πόδια του και δε νοιώσει την ευθύνη, τότε θα φτάσουμε οι ίδιοι να τον κατηγορήσουμε ότι δεν είναι ικανός, δεν διαβάζει και τα λοιπά, έπληξε. Και νομίζω ότι έχουμε χάσει μια γενιά. Αυτή τη στιγμή, στους καινούριους μας δασκάλους, δεν μπορούμε να τους δώσουμε το όραμα που είχαμε στους δασκάλους που έχουν συμπληρώσει τριάντα χρόνια.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτά είναι τα προβλήματα. Ξέρετε, όλοι μιλάμε για μία έμφαση στον δάσκαλο, ότι κεντρικό σημείο και σημείο αναφοράς είναι ο δάσκαλος και από την άλλη ομολογούμε αδυναμίες τεράστιες, τις οποίες έχουμε κατά νου να τις υπερκεράσουμε με επιμόρφωση και με κατάρτιση, αλλά αυτό θα πάρει πάρα πολύ καιρό και εκεί είναι το πρόβλημά μας.

Ν. ΠΑΪΖΗΣ: Κύριε Πρόεδρε, ένα παράδειγμα μόνο σε αυτό που είπατε. Τι κάνουμε, τι προτείνουμε όλοι σε έναν δάσκαλο που έχει έναν πολύ άτακτο και αμελή μαθητή; Δώσε του αρμοδιότητα, δεν του λέμε; Να ζωγραφίζει, δώσε του αρμοδιότητα. Εάν αυτή τη στιγμή τους εκπαιδεύουμε από τη μια, αλλά τους δίνουμε και αρμοδιότητες από την άλλη, τότε θα νοιώσουν την ευθύνη της κρατικής εκπαίδευσης και δε θα συμβούν αυτά που φοβόμαστε, δε συνέβησαν ποτέ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Συμφωνούμε, έχετε δίκιο και καλά κάνετε και το τονίζετε αυτό και είναι μέσα σε μια γενικότερη στρατηγική προσέγγισης των θεμάτων μας.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Πριν μιλήσει ο κ. Γκλαβάς κ. Πρόεδρε μπορώ να έχω τριάντα δευτερόλεπτα;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τα τριάντα δευτερόλεπτα τελείωσαν ήδη, αλλά έχετε το λόγο.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Έχουμε διαφορετική αίσθηση του χρόνου νομίζω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αίσθηση του χρόνου προφανώς. Ο Πρόεδρος του Συμβουλίου πάντοτε έχει διαφορετική αίσθηση.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Λοιπόν, ένα πράγμα που θέλω να προσθέσω στην επιχειρηματολογία για το ηλεκτρονικό βιβλίο και όχι το CD, ή τη χρήση του υπολογιστή, είναι ο συνδυασμός. Και αυτό κ. Κουρουτέ καλό είναι να το μελετήσετε λίγο, με την πράσινη οικονομία, τι σημαίνει για τα δέντρα που κόβονται, για να χρησιμοποιηθούν τα βιβλία κι αν ξέρετε ότι για ένα φύλλο χαρτί A4 χρειάζονται δέκα λίτρα νερού για να παραχθεί.

Και το ερώτημα που ήθελα να κάνω είναι το εξής: μπορείτε να μας πείτε ποια είναι η άποψη επί της ουσίας της ΟΛΜΕ, μια και δε συμμετέχει η ΟΛΜΕ; Επί της ουσίας ποια είναι η άποψή της και αν τις απόψεις αυτές που μας διατυπώσατε σήμερα, τις συμεριζεται το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο συνολικά; Γιατί όπως σας είπα προηγουμένως θυμάμαι παλαιότερα μία άρνηση σε αυτό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι, παρακαλώ αν το ξέρετε.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Να ξεκινήσω από το τελευταίο. Κατ' αρχάς όλα αυτά που κατατέθηκαν εδώ έχουν ψηφιστεί από την Ολομέλεια του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, άρα κατ' ανάγκην όλο το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, αν και μπορεί να υπάρχουν άλλοι άνθρωποι που να έχουν διαφορετική άποψη, αλλά η πλευρά του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου είναι δεδομένη, αυτό είναι αποτέλεσμα της Ολομέλειας. Το δεύτερο είναι ότι η ΟΛΜΕ έχει τοποθετηθεί υπέρ του μοναδικού βιβλίου. Κοιτάξτε, έκανε μία έρευνα στα σχολεία, όπου στη συντριπτική πλειοψηφία οι εκπαιδευτικοί είπαν «θέλουμε το ένα και μοναδικό βιβλίο».

ΜΕΛΟΣ: (Ερώτηση εκτός μικροφώνου)

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Κοιτάξτε, δεν φαίνεται πουθενά, γιατί είπαν αυτό οι εκπαιδευτικοί, αλλά πάντως αυτό είπαν σε συντριπτική πλειοψηφία. Πράγματι, αυτό που λείπει είναι η στρατηγική, βλέπε όραμα, που δεν υπάρχει. Και τι υπάρχει; Υπάρχει η νοοτροπία. Και ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα στον τόπο μας είναι η νοοτροπία όλων μας και δεν το περιορίζω μόνον στον εκπαιδευτικό χώρο, αν και πολύ σωστά το είπε ο κ. Κουρουτός, αλλά εγώ θέλω να το γενικεύσω.

Το δεύτερο είναι ότι γιατί μιλάμε για εναλλακτικό βιβλίο; Αυτό που είπατε, θα πάμε πάλι στο μοναδικό εναλλακτικό που υπενόησε και η κ. Βάσιλα; Όχι βέβαια, όταν περιγράφουμε αυτό το εναλλακτικό βιβλίο δεν εννοούμε σε καμία περίπτωση να ξαναπάμε στο ίδιο σύστημα, απλώς αντί τώρα να έχουμε ένα, θα επιλέγουμε ανάμεσα σε τρία, τέσσερα, ή πέντε και θα σκοτωνόμαστε κιόλας ποιο θα είναι αυτό, με όλα τα προβλήματα της διακίνησης. Η έννοια λοιπόν του εναλλακτικού βιβλίου, είναι η έννοια, παρουσιάζω περίπου τα ίδια πράγματα, έτσι όπως περιγράφονται από το αναλυτικό πρόγραμμα και μας δεσμεύει, κάτω από μια διαφορετική οπτική και ίσως και με διαφορετικές δραστηριότητες. Αυτά κατ' αρχάς δίνονται όλα στους μαθητές ηλεκτρονικά, όλα. Άσχετα από το επιλεγόμενο ένα βιβλίο, όλα τα έχουν οι μαθητές, ώστε θα μπορούν κάλλιστα οι μαθητές και να αντλούν, αλλά κυρίως θα πρέπει να ξέρει ο δάσκαλος ότι έπαψε πλέον να είναι το βιβλίο και ο ίδιος το επίκεντρο της διαδικασίας.

Τι εννοώ με αυτό; Σημαίνει ότι και ο δάσκαλος πρέπει να είναι ενημερωμένος για το διαφορετικό τρόπο με τον οποίον παρουσιάζεται η ύλη και επομένως να προσαρμόζει το μάθημά του, ίσως και να επιλέγει ενότητες, ανάλογα με τη συγκεκριμένη ενότητα, από διαφορετικό βιβλίο και να το παρουσιάζει στους μαθητές, λαμβάνοντας πάντα υπόψη και τις ιδιαιτερότητες των μαθητών του.

Διότι είπαμε τώρα πλέον στο σχολείο κι έχει δίκιο ο κ. Νάστας, ότι φοιτούν πολλά παιδιά με ιδιαίτερες μαθησιακές δυσκολίες, άρα πρέπει να επιλέξω εκείνη την ενότητα και πιθανότατα και από διαφορετική ενότητα να ζητήσω από τους μαθητές μου να μου απαντήσουν σε εργασίες που θα τους βάλω, ή και διαφορετικές δραστηριότητες θα τους βάλω, ανάλογα με τις μαθησιακές τους δυσκολίες.

Άρα, μιλάμε για μια αλλαγή λογικής και νοοτροπίας, που δεν πάει στο πρόβλημα αν μεταγραφεί ένας μαθητής και έχει ένα βιβλίο τι θα κάνει στο

επόμενο, που θα έχει ένα άλλο; Εάν πάμε σε αυτή τη λογική, έχουμε χάσει το παιχνίδι, σημαίνει ότι αλλάζουμε τη διαδικασία της μάθησης μέσα και από το εναλλακτικό βιβλίο και τους λέμε ότι υπάρχουν πολλές πηγές πληροφόρησης, αντλούμε από αυτές, σου δίνω ένα βιβλίο ως εργαλείο, αλλά δεν είναι αυτό ο αυτοσκοπός και περνάμε και το μήνυμα κατ' εξοχήν και στο δάσκαλο.

Και αυτό το δάσκαλο πρέπει και να τον επιμορφώσουμε και να τον ενισχύσουμε και να ανεβάσουμε και το κύρος του. Γιατί μη βλέπουμε μόνο τη μία πλευρά, ότι δηλαδή τα περιμένουμε όλα από το δάσκαλο και τον έχουμε στη γωνία και τον έχουμε και οικονομικά υποβαθμισμένο, όλα αυτά πάνε παρέα. Και εγώ σε καμία περίπτωση δε θέλω να ωραιοποιήσω ή να δαιμονοποιήσω το δημόσιο, αλλά οφείλουμε κάποια πράγματα να τα λέμε όπως έχουν, ώστε οι προτάσεις τουλάχιστον του Συμβουλίου με τη γνώση όλων των δεδομένων, να είναι προς μία κατεύθυνση δημιουργίας στρατηγικής και οράματος στην εκπαίδευση.

Υπ' αυτή την έννοια κ. Πρόεδρε, αυτό το εναλλακτικό βιβλίο εμείς προτείνουμε, όχι το εναλλακτικό μοναδικό βιβλίο, διότι δεν θα κάνουμε τίποτε και επομένως τα τεχνικά χαρακτηριστικά εγώ τα ανέφερα όχι για να δυσκολέψω, να πω ότι και αυτά πρέπει να τα λάβουμε υπόψη μας και στην πρότασή μας να πούμε, αυτά να μην ακυρώσουν την ουσία. Γιατί εγώ για παράδειγμα τοποθετήθηκα και για τον ΟΕΔΒ, μολονότι κι εγώ δημόσιος φορέας είμαι και ο ΟΑΕΔ δημόσιος φορέας είναι, αλλά δεν μπορούσα να μην κάνω κριτική στα προβλήματα που δημιουργούν και αυτά είναι διαχρονικά, δεν είναι του σήμερα ή του χθες, είναι διαχρονικά. Και ο ΟΕΔΒ, έτσι τουλάχιστον όπως λειτουργεί, έχει σοβαρές αδυναμίες στο να εξυπηρετήσει, τουλάχιστον αυτό που θέλουμε εμείς να προτείνουμε και που πιστεύουμε ότι μπορεί να αλλάξει τη λογική μέσα στο σχολείο. Υπό αυτή την έννοια λοιπόν εγώ αναφέρομαι στον ΟΕΔΒ, γι' αυτό και διαχώρισα και είπα ότι για κάποια πράγματα ο ΟΕΔΒ είναι απολύτως αναγκαίος, χωρίς να θέλουμε να υποτιμήσουμε διαδικασίες και βιβλία, αλλά ιδιαίτερα σε θέματα που αντιμετωπίζουμε προβλήματα στη συγγραφή των βιβλίων, όπως είναι η τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση και να μην είχαμε έναν ΟΕΔΒ, ίσως πιθανότατα θα έπρεπε να τον φτιάξουμε.

Τώρα, όσον αφορά τα υπόλοιπα που ειπώθηκαν και θα είμαι σύντομος, ήθελα να πω το εξής. Βεβαίως αναφέρθηκε ο κ. Τρικαλινός στα προβλήματα που δημιουργήθηκαν από την πρώτη εφαρμογή αυτού του πολλαπλού βιβλίου, άλλωστε μια πρώτη εφαρμογή έχει προβλήματα. Από την άλλη πλευρά η αλήθεια ήταν ότι το 20% έπρεπε να διαφέρει και το 80% του προγράμματος έπρεπε να είναι κοινό στα βιβλία και να έχουν μια αυτονομία του 20%, με τη διαφορά βεβαίως ότι οι πανελλήνιες εξετάσεις δεν επιτρέπουν τέτοιες πολυτέλειες.

Αυτό όμως έπρεπε να έχει υπολογιστεί τουλάχιστον για τη δεύτερα και την τρίτη λυκείου, πριν γραφτούν αυτά τα βιβλία, δηλαδή έπρεπε, η Πολιτεία θέλετε πέστε, το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, να σκεφτεί, ότι όταν γράφεις βιβλία με διαφορετικό περιεχόμενο και έχεις εξετάσεις που στηρίζονται όχι σε παραγράφους, αλλά σε μικροενότητες, μέσα από κάποιο βιβλίο, όπως είναι η βιολογία και λέει από την τάδε σελίδα το τάδε κομματάκι είναι στην ύλη και το τάδε δεν είναι, άλλο κακό αυτό. Όταν λοιπόν έχεις κάτι τέτοιο, δεν μπορείς να πας σε εξετάσεις με διαφορετικό βιβλίο, δυστυχώς. Αυτό όμως δε σημαίνει ότι θα πρέπει να ακυρώσεις το σύνολο

της εκπαιδευτικής διαδικασίας, γιατί δεν μπορείς να λύσεις το πρόβλημα το εξεταστικό, έτσι όπως έχει διαμορφωθεί με την απομνημόνευση και τη συγκεκριμένη διδακτέα ύλη, όχι σε σελίδες, αλλά πολλές φορές σε κομματάκια που λέει «τα σχόλια της τάδε φωτογραφίας είναι μέσα στην ύλη».

Όσον αφορά δε κάποια κριτική, το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο κάνει Επιτροπές Κρίσης και ακολουθεί κάποιες διαδικασίες τυπικών προσόντων. Αν τώρα αυτή η Επιτροπή δεν ήταν τόσο καλή, δεν μπορεί να ευθύνεται για όλα το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και να θελήσουμε να πούμε ότι πίσω από αυτό υπεκρύπτετο κάποια πρόθεση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, να ευνοήσει κάποια βιβλία και να απορρίψει κάποια άλλα. Αυτό είναι μακριά από τις λογικές και τις διαδικασίες του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου διαχρονικά, πέρα από Προέδρους και πέρα από άτομα που υπηρετούν εκεί πέρα. Ότι υπάρχουν όμως τέτοια προβλήματα όπου κάποια Επιτροπή δεν...

ΜΕΛΟΣ: (Ερώτηση εκτός μικροφώνου)

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Ορκίζομαι. Κοιτάξτε, θέλω να πιστεύω ότι οι θεσμοί λειτουργούν πέρα από τα πρόσωπα και αυτό υπερασπίζομαι. Εν πάση περιπτώσει, ότι υπάρχουν Επιτροπές Κρίσης με ιδιαίτερα προβλήματα, που είναι διαπιστωμένα και από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, όντως υπάρχουν και σε επίπεδο επιστημονικής επάρκειας, αλλά αυτό δεν ακυρώνει την προσπάθεια και δεν ακυρώνει την πρόθεση, ώστε όλα αυτά να πάνε προς την καλή μεριά.

Να ζητήσω συγνώμη που δεν ανέφερα την Κύπρο, αλλά επειδή παίρνει τα βιβλία από την Ελλάδα κι είναι αδελφόν κράτος, τα έβαλα ως μία περίπτωση. Έτσι νοιώθω τουλάχιστον μέσα μου, ότι είμαστε μία περίπτωση. Άφησα τελευταία τα θέματα για τα άτομα με ειδικές ανάγκες. Το έχω ξαναπεί ότι τα νέα βιβλία θα σχεδιαστούν με βάση και τη λογική να εξυπηρετούν τα άτομα με ειδικές ανάγκες. Αυτό είναι δεδομένο, άλλωστε είναι και δέσμευση του νόμου και ο νόμος ο τελευταίος που ψηφίστηκε, προς αυτή την κατεύθυνση ορθά κατευθύνει. Άρα θα πρέπει να σχεδιαστούν και με βάση όχι μόνο να έχουμε άλλα βιβλία για τα άτομα που φοιτούν σε ειδικά σχολεία, αλλά και να έχουμε τα βιβλία έτσι σχεδιασμένα, ώστε να εξυπηρετούν και εκείνα τα άτομα που βρίσκονται μέσα στα γενικά σχολεία και είναι πολλά. Και προς αυτή την κατεύθυνση κινήθηκε και η τελευταία προσπάθεια του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, όσον αφορά τα λογισμικά. Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο έκανε διαγωνισμούς για προμήθεια λογισμικών, προμηθεύτηκε 78 λογισμικά, από τα οποία τα 49 είναι για άτομα με ειδικές ανάγκες. Και θέλω να σεμνύνομαι ότι αυτό το πράγμα ήταν ένα σημαντικό έργο για το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, το γεγονός δηλαδή ότι τα μισά λογισμικά απευθύνονται σε αυτά τα παιδιά, τα οποία είναι αδικημένα και από τη φύση ακόμα, όχι μόνο από την κοινωνία, είναι σημαντικό και άλλαξε πολλά πράγματα, όπου τουλάχιστον χρησιμοποιήθηκαν κι αυτές είναι οι πληροφορίες μας, γιατί; Γιατί η αγορά δεν είχε ενδιαφέρον να παραγάγει λογισμικά, γιατί δεν υπήρχε αγοραστικό κοινό. Υπ' αυτή την έννοια λοιπόν, δεν νοείται πολιτισμένη κοινωνία και πολιτισμένο κράτος, εάν δε βάλει επίκεντρο, στις οποιεσδήποτε εκπαιδευτικές αλλαγές, τον άνθρωπο

ο οποίος έχει ιδιαίτερα προβλήματα και τον οποίον πρέπει να τον εντάξει αρμονικά μέσα στους κόλπους της. Αυτά και ευχαριστώ κ. Πρόεδρε.

M. ΚΟΥΡΟΥΤΟΣ: Κύριε Πρόεδρε μια διευκρίνιση θέλω, ακούστηκε το όνομά μου και να το διευκρινίσω και θέλω να γραφτεί και στα πρακτικά, γιατί μπορεί να είχαμε κλείσει το μικρόφωνο πριν.

Εγώ διευκρινίζω στον κ. Πανάρετο, ότι δε γνωρίζω αν το ΠΑΣΟΚ λέει ότι καταργούνται τα βιβλία, προσέξτε, αν το λέει διαφωνώ. Εγώ είπα ότι είναι ένα χρήσιμο βοήθημα, μπορεί να εφαρμοστεί πιλοτικά το ηλεκτρονικό βιβλίο, πράγματι είναι μία καινούρια μέθοδος που μπορεί να τη δούμε, αλλά όχι με την κατάργηση του βιβλίου όχι στη συμβατική μορφή, ένα βιβλίο όπως το περιγράφει κι εδώ. Αυτή τη διευκρίνιση κάνω στον κ. Πανάρετο και όσο για την ανάπτυξη την πράσινη που είπε, όταν θα μιλήσουμε για τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση, που έχω κάνει ειδική εργασία, θα σας εξηγήσω τι εννοώ εγώ και πώς στηρίζω την πράσινη ανάπτυξη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ευχαριστώ. Να προσθέσω πάντως, ότι , όπως εγώ κατάλαβα την πρόταση, σκέψη, τέλος πάντων εισήγηση, του κ. Πανάρετου, δεν ήταν μία πλήρης κατάργηση, είναι μία εξέταση, αν το λέω καλά, του τι προσφέρει το ηλεκτρονικό βιβλίο. Δεν άκουσα δηλαδή, ή τουλάχιστον δεν το κατάλαβα έτσι, ότι έρχεται το ηλεκτρονικό και δεν υπάρχει τίποτα άλλο. Εάν είναι τόσο απόλυτο, νομίζω ότι το διευκρίνισε ότι δεν εννοεί αυτό. Ή κάνω λάθος;

I. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Το πού θα πάμε κ. Πρόεδρε είναι κάτι που δεν μπορούμε να το καθορίσουμε εμείς πια, έχει ξεφύγει από τα χέρια μας. Το πού πηγαίνει γενικά η διαδικασία και ο κόσμος πού πηγαίνει, είναι πέρα από τις δυνατότητές μας να το ελέγξουμε. Αυτό που διευκρίνισα, είναι ότι αυτό που δεν μπορεί να συμβεί, είναι αύριο το πρωί να υπάρξει μία πλήρης αλλαγή από το κλασικό παραδοσιακό βιβλίο στο ηλεκτρονικό βιβλίο. Το ότι θα καταλήξουμε όμως να υπάρχει μόνο ηλεκτρονικό βιβλίο, δεν είναι θέμα μόνον πολιτικής επιλογής, είναι θέμα εξέλιξης και πού βαδίζει αυτή τη στιγμή...

M. ΚΟΥΡΟΥΤΟΣ: Το βλέπετε ως ανάπτυξη δηλαδή.

I. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Όχι, είναι αναπόφευκτο και αυτό που πρέπει να κάνουμε κατά τη γνώμη μου...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτό είναι μια εκτίμηση.

I. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Κοιτάξτε, εγώ δε θα διατύπωνα μία εκτίμηση, ή τουλάχιστον εάν ήταν δική μου μόνο, θα τη διατύπωνα ως δική μου άποψη. Αυτό είναι ένα θέμα.

Το άλλο που θέλω όμως να σας ζητήσω, πέρα από το θέμα του ηλεκτρονικού βιβλίου, είναι το εξής, από σας τώρα. Επειδή ο κ. Γκλαβάς εύστοχα αναφέρθηκε στον τρόπο που ξεπερνιέται το πρόβλημα της εξέτασης κι επειδή υπήρχαν αυτές οι δυσκολίες στη συναντίληψη που λέγαμε, θα ήθελα να σας ρωτήσω, υπάρχει συναντίληψη ότι οδηγούμαστε σε μία υιοθέτηση άποψης για καθορισμό εκπαιδευτικών στόχων και όχι αναλυτικής παρουσίασης, αναλυτικής καταγραφής ύλης; Γιατί αν αυτό είναι

κάτι στο οποίο έχουμε οδηγηθεί ως συναντίληψη, η άποψη του κ. Γκλαβά πηγαίνει το πράγμα ένα βήμα παραπέρα. Δεν τίθεται θέμα δηλαδή να πούμε αν θα υπάρχει λεζάντα στην εξεταστέα ύλη ή όχι, όταν λέμε ότι θέλουμε ο μαθητής στα δεκαπέντε του να ξέρει αυτό και αυτό και αυτό. Ο τρόπος που θα το μάθει και ο τρόπος της παρουσίασης στο βιβλίο, εκ των πραγμάτων δεν έχει καμία σημασία εάν θα είναι ο ίδιος. Αυτό νομίζω ότι έχει σημασία να το διευκρινίσουμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Νομίζω ότι έχουμε συμφωνήσει, τουλάχιστον σε αυτό, ότι δίνουμε έμφαση στους μορφωτικούς στόχους και στο τι επιδιώκουμε τελικά να έχει κατακτήσει ο μαθητής. Αυτό θα είναι ένα κύριο θέμα στην ποιοτική προσέγγιση των αναλυτικών προγραμμάτων της ύλης και λοιπά και νομίζω ότι αυτό το έχουμε αποδεχθεί, δηλαδή ήταν μία άλλη τοποθέτηση στην οποία έχουμε συμφωνήσει. Είπαμε να μην είναι εξαντλητικά αναλυτικά προγράμματα, να αφήσουμε μορφές ελευθερίας στο δάσκαλο, γιατί, αν δεν το πούμε αυτό και δεν το δεχθούμε, τότε έχουμε το υπάρχον σήμερα και δεν έχει νόημα να συζητάμε. Αυτό ακριβώς προσπαθήσαμε, να φύγουμε από αυτό το οποίο είναι ένα σύστημα που έχουμε διαπιστώσει ότι δεν μας ικανοποιεί. Και είπαμε ελάττωση της ύλης, κύρια βασικά θέματα, τα οποία, όταν συζητήσουμε περισσότερο, θα δούμε και πώς τα εννοούμε και μορφωτικοί στόχοι και γι' αυτό συζητήσαμε και για το PISA και για τα γενικότερα της Ευρώπης και συζητήσαμε διάφορα πράγματα. Άρα νομίζω ότι σε αυτό που λέτε υπάρχει μία αποδοχή γενικότερη, έτσι;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Ένα τελευταίο μόνο, με βλέπετε και επιμένω σε αυτό, γιατί είναι διαφορετικό πράγμα κάποιιοι γενικοί προσανατολισμοί και διαφορετικοί οι επιμέρους εξειδικεύσεις. Εγώ νομίζω ότι ο γενικός προσανατολισμός των στόχων υπάρχει. Όταν πάμε όμως μετά σε περιορισμό της ύλης ερχόμαστε στην πολύ εύστοχη παρατήρηση που έγινε προηγουμένως, το θέμα είναι περιορισμός της ύλης, ή περιορισμός των γνώσεων που απαιτούμε από τον μαθητή να ξέρει;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μα είναι φυσικό αυτό. Κοιτάξτε, καλά κάνετε που το εισάγετε στη συζήτηση και ειπώθηκε, εμείς, όταν λέμε ότι περιορίζω την ύλη σημαίνει ότι απομακρύνω αυτά τα οποία δεν είναι ουσιώδη και κρατάω τα ουσιώδη και τα σημαντικά για την καλλιέργεια ενός νέου ανθρώπου. Προφανώς είναι προϊόν επιλογής, δεν είναι ένας μηχανισμός αυτόματος μείωσης ύλης, είναι επιλογή του τι είναι ουσιώδες, τι είναι σημαντικό, να το κρατήσω και να το μάθει ο μαθητής και να ελαφρύνω το πρόγραμμα και τη διδασκαλία από έναν φόρτο, που κρίνεις ότι είναι κάτι επιπλέον. Νομίζω ότι αυτό εννοούμε κι αυτό λέμε.

Λοιπόν σας παρακαλώ λίγο για το θέμα. Με όλη αυτή τη συζήτηση, την πολύ χρήσιμη νομίζω που έγινε και τόσο πολλαπλή και για μια ακόμη φορά νομίζω ότι αξίζουν ευχαριστίες στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, που μας έφερε μία εισήγηση και με το σχολιασμό τον προφορικό που έκανε ο κ. Γκλαβάς, που μας δίνει ακριβώς τη βάση, να μπορούμε έγκυρα και με μία βαρύτητα να μιλάμε γι' αυτά τα θέματα, έστω κι αν δεν είμαστε πάντοτε φοβερά προετοιμασμένοι, που λέει ο κ. Κουρουτός και επιμένει σε αυτό. Εγώ από την άλλη πλευρά τονίζω και την εξοικείωση των παρόντων εδώ με τα θέματα αυτά επί χρόνια τώρα. Επομένως, εναύσματα παίρνουμε και

κάποιες πληροφορίες και κάποια τεκμηρίωση και δεν πρωτοσυζητούμε αυτά τα θέματα τώρα. Λοιπόν να πω ότι υπάρχει μία γενικότερη αποδοχή, γενικότερη λέω. Υπάρχει τοποθέτηση η οποία είναι εναντίον έτσι; Προφανώς. Αλλά, επειδή είμαστε ένα πολυπρόσωπο Συμβούλιο, νομίζω ότι περιγράφω τη γενικότερη στάση.

Μια γενικότερη στάση λοιπόν, η οποία είναι υιοθέτηση του εναλλακτικού βιβλίου, του πολλαπλού βιβλίου, με τα τελευταία που είπε διασαφητικά ο κ. Γκλαβός ότι το εναλλακτικό βιβλίο, και το είπαμε πριν ήδη, οδηγεί και συνδυάζεται κι αυτό είναι στρατηγική και ποιοτική αλλαγή, όπως τα έχουμε πει, με μία αλλαγή της διαδικασίας της μάθησης, του τρόπου διδασκαλίας, ενίσχυσης του έργου του δασκάλου. Δηλαδή δεν είναι απλώς, και το ξεκαθαρίζουμε αυτό το πράγμα, ότι αντί να έχω ένα και μόνο χωρίς καμία επιλογή, έχω πάλι ένα, απλώς το έχω διαλέξει από τρία. Δεν είναι αυτό το οποίο συζητούμε, συζητούμε πώς τα περισσότερα βιβλία, δηλαδή άλλες οπτικές γωνίες προσεγγίσεις μπορούν διδακτικά να αξιοποιηθούν στη διαδικασία τη διδακτική.

Κι εκεί έρχεται ο ρόλος του δασκάλου, εκεί εγώ βλέπω και το είπατε ήδη, έρχεται και ο ρόλος των μέσων και της προόδου, το να μπορώ να έχω σε έναν δίσκο, μέσα στον υπολογιστή μου και τα τέσσερα ενδεχομένως βιβλία τα οποία έχουν εγκριθεί, για ένα γνωστικό αντικείμενο, είναι μία δυνατότητα προσέγγισης που δεν θα την είχα διαφορετικά. Η τεχνολογία πάντοτε μας βοηθάει κι εμείς σε αυτό το Συμβούλιο έχουμε επιμείνει ότι πρέπει να αξιοποιηθεί η τεχνολογία κι αυτός είναι ένας τρόπος για να αξιοποιηθεί η τεχνολογία.

Επομένως, η αποδοχή ως αρχής, του εναλλακτικού, του πολλαπλού βιβλίου, έχει το νόημα μιας άλλης προσέγγισης στη διδακτική διαδικασία, μιας αξιοποίησης διδακτικής, πάντοτε μέσω του δασκάλου και όχι απλώς για μία επιλογή πάλι που καταλήγει στο μοναδικό, στην πραγματικότητα, αν είναι διαφορετικά. Υπήρξε και η άποψη που την ακούσαμε, ότι θέλω το δάσκαλο να φύγει από αυτά τα διλήμματα και τις πολλαπλές επιλογές και να έχει ένα μπουσούλα και να ξέρει τι κάνει κι εγώ θα ήθελα να του δώσω συγκεκριμένα πράγματα, μία άλλη άποψη η οποία ακούστηκε. Ετέθη το θέμα του κατά πόσον θα μείνει κανείς στο συμβατικό βιβλίο, ή θα προχωρήσει και στο ηλεκτρονικό, είτε συνδυαστικά, όπως νομίζω ότι ήταν η γενικότερη προσέγγιση, είτε αποκλειστικά, με μία μελλοντική εκτίμηση, όπως υπήρξε μία άλλη άποψη.

Και είπα ότι μετά την αποδοχή αυτής της αρχής, υπήρξε ένας προβληματισμός και κατά την εκτίμησή μου, μία γενικότερη αποδοχή, ότι θα μπορούσε να υπάρξει ένας συνδυασμός του συμβατικού βιβλίου, δηλαδή όχι κατάργηση του βιβλίου, συμβατικού βιβλίου, με τα μέσα που μας προσφέρει το ηλεκτρονικό βιβλίο. Και ότι υπάρχει και μία εκτίμηση ότι βαδίζει η εκπαίδευση προς το ηλεκτρονικό. Αυτό είναι εκτίμηση, η γενικότερη νομίζω τοποθέτηση είναι ότι πρέπει να αξιοποιήσουμε την εκπαιδευτική τεχνολογία, το ηλεκτρονικό βιβλίο, με τον τρόπο που ελέχθη, αλλά διατηρείται το συμβατικό βιβλίο.

Και τέλος, τονίστηκε με έμφαση και πρέπει και αυτό να το πούμε, ότι επειδή ακριβώς είναι ένα μεγάλο ποσοστό, αυτά τα παιδιά που έχουν αυτές τις ειδικές ανάγκες, δεν πρέπει να αφήνεται στον πατριωτισμό του δασκάλου και στην εμπειρική του προσέγγιση, αλλά πρέπει να υπάρξει μία συστηματική προσπάθεια, ώστε να οργανωθεί έτσι η αξιοποίηση του

βιβλίου, ή του όποιου βοηθήματος, ώστε να μπορεί να χρησιμοποιηθεί για ειδικές ανάγκες, αλλά να είναι κατάλληλα σχεδιασμένο, είτε είναι το γενικό βιβλίο προσαρμοσμένο, είτε είναι ένα ειδικό βιβλίο, πράγματα τα οποία πρέπει να μελετηθούν, γιατί αλλιώς πραγματικά γίνεται μια εμπειρική προσέγγιση με πράγματα που δεν θα ήταν σωστά.

Τέλος, ελέχθη, νομίζω, γενικότερα, ότι μην θεοποιήσουμε το βιβλίο, έστω και το εναλλακτικό, να έχουμε στο μυαλό μας και αυτό το λέω και ως νοοτροπία και νομίζω ότι αυτό έχει βγει από δω, σε αυτή την ποιοτική στρατηγική προσέγγιση που έχουμε υιοθετήσει, να έχουμε παράλληλα προς όποιο εναλλακτικό βιβλίο, το φάκελο τον συνοδευτικό τον εκπαιδευτικό, που είναι υποστήριξη.

Και βεβαίως, με την αρχή που έχουμε τηρήσει εδώ και πιστεύω ότι δεν την αναθεωρούμε, ότι η γνώση, η μάθηση, η διδακτική διαδικασία, πρέπει να προέρχεται από πολλαπλή προσέγγιση. Το έχουμε πει πολλές φορές εδώ, το βιβλίο από μόνο του δεν παίζει μόνο του τον καθοριστικό ρόλο, θα συνοδεύεται και από τον υποστηρικτικό φάκελο, από την υποστήριξη και πρέπει να αντλείται η γνώση από πολλαπλές πηγές και εκεί είναι πάλι που χρειαζόμαστε το δάσκαλο καθοδηγητή, ο οποίος κατευθύνει τα παιδιά και με τη βιβλιοθήκη και με την τεχνολογία και με όλα αυτά τα πράγματα, ώστε να έχει μια άλλη προσέγγιση στη γνώση.

Εάν αυτά, σε αυτή τη φάση που συζητάμε, αποδίδουν τα πράγματα, θα παρακαλούσα να μείνουμε εδώ. Το θέμα των βιβλίων θα επανέρχεται, μόλις πάμε στα αναλυτικά προγράμματα, στην ύλη, πάλι κάπου θα βγει, αλλά εδώ ως γενική αρχή, να ξέρουμε τι λέμε, που νομίζω ότι στην πραγματικότητα είναι η εισήγηση η βάση, όπως την ακούσαμε, με τις τροποποιήσεις, συμπληρώσεις, διασαφήσεις, διαφοροποιήσεις, αποχρώσεις, οι οποίες φάνηκαν κι εγώ χαίρομαι γι' αυτό το πράγμα από τη συζήτησή μας.

ΜΕΛΟΣ: Μια παράκληση, στη σελίδα 11 μιλάτε για έναν πολύ σημαντικό φορέα, το Παρατηρητήριο για την Ποιότητα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι, ναι, είναι πάρα πολύ σημαντικό και καλώς τα λέτε. Κοιτάξτε, δεν μπήκαμε σε αυτό, γιατί πιστεύω ότι περίπου αποδεχθήκαμε όλα αυτά. Δηλαδή να μην ξαναπώ ότι χωρίς αξιολόγηση δεν είναι δυνατόν και νοητό να πάμε στα βιβλία. Αυτά νομίζω ότι τα αποδεχόμαστε όλοι εδώ μέσα. Αν ετοιμάσεις ένα βιβλίο και το έβαλες και λειτουργεί και διδάσκεται, πρέπει να λειτουργήσει πιλοτικά, να το αξιολογήσεις, αυτά τα οποία τα είπαν όλοι με πολλούς τρόπους.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Να προσθέσω, αν μου επιτρέψετε, το αυτονόητο, ότι σε οποιαδήποτε περίπτωση εννοούμε το δωρεάν βιβλίο, έτσι;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Καλά αυτό νομίζω ότι έχει ξεκαθαριστεί.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Ας το λέμε, να μην δημιουργούνται παρεξηγήσεις, ότι το βιβλίο με οποιαδήποτε μορφή παρέχεται δωρεάν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι, ναι.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Μία ερώτηση στη σύνοψη που κάνατε. Επειδή το ΕΣΥΠ είναι ένα όργανο κοινωνικής συμμετοχής, εγώ ρώτησα προηγουμένως και δεν υπήρχε απάντηση ουσιαστικά, ποιες είναι οι αντιρρήσεις των εκπαιδευτικών; Δεν το έχουμε αυτό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αγαπητέ συνάδελφε μην επιβαρύνουμε κάποιον να μεταφέρει εδώ τις απόψεις της ΟΛΜΕ, διότι μπορεί και να διαψευστεί ξέρετε.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Να ολοκληρώσω τη σκέψη μου, αν μου επιτρέπεται. Θέλω να πω το εξής. Εάν μπορούσαμε, εάν ξέραμε, φυσικά δεν είναι ο κ. Γκλαβάς ο εκφραστής τους, αλλά εάν ξέραμε αυτές τις αντιρρήσεις, - γιατί το ότι έκαναν έρευνα και επιβεβαίωσαν τις αντιρρήσεις αυτές, δείχνει ότι υπάρχει μία αντίδραση - εάν εμείς μπορούσαμε να εξηγήσουμε, γιατί αυτές οι σκέψεις στις οποίες οδηγούμαστε δεν αποτελούν πρόβλημα, να το πω έτσι για να το συνοψίσω, για τους εκπαιδευτικούς που καλούνται να υλοποιήσουν αυτές τις αποφάσεις, θα ήταν οι δικές μας οι σκέψεις πολύ πιο χρήσιμες και κοινωνικά αποδεκτές. Αυτό ήθελα να πω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι, αλλά πρέπει να απεξαρτηθούμε από οποιαδήποτε τοποθέτηση ενός οργάνου συνδικαλιστικού, μιας οργάνωσης συνδικαλιστικής, η οποία λειτούργησε όπως θα έπρεπε να λειτουργήσει. Δηλαδή τι έκανε η ΟΛΜΕ; Ρώτησε τους εκπαιδευτικούς, με κάποιο τρόπο που έκρινε και μεταφέρει την, ως το πούμε, τοποθέτηση των περισσοτέρων εκπαιδευτικών. Δεν μπορούμε να τους ελέγξουμε γι' αυτό.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Δε λέω να τους ελέγξουμε. Όμως αυτοί θα έρθουν να εφαρμόσουν όμως το πρόγραμμα.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Αν μπορώ να πω κάτι κ. Πρόεδρε. Απλώς δεν μπορώ να κρίνω και δεν επιτρέπεται να κρίνω, την έρευνα της συνδικαλιστικής οργάνωσης στην οποία κι εγώ ανήκω. Δεν διευκρινίστηκε, δηλαδή δεν υπήρξε μια δεύτερη ερώτηση για ποιο λόγο γίνεται αυτό. Αν τώρα μπορώ να το προσεγγίσω εγώ εμπειρικά, θα έλεγα το εξής: αυτό ξέρουν οι εκπαιδευτικοί, αυτό ξέρουν, αυτό λοιπόν και απαντούν, το ένα και μοναδικό βιβλίο. Επομένως αυτό που έχεις...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Έχουν συνηθίσει σε ένα βιβλίο.

Α. ΣΠΑΘΑΤΟΥ: Με συγχωρείτε, είστε σίγουρος, ή σίγουροι είμαστε, ότι δεν πληροφορούνται από άλλες πηγές οι καθηγητές, οι διδάσκοντες;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Όχι, δεν είπα αυτό. Αυτό που τους ρώτησαν είναι η πραγματικότητα των σχολείων. Δηλαδή, ανεξάρτητα από το πόσες πηγές χρησιμοποιώ, αλλά σε χρήση από το Υπουργείο έχω επισήμως ένα και μοναδικό βιβλίο, αυτό ξέρω, αυτό κάνω. Άρα είναι λογικό, οι περισσότεροι συνάδελφοι, αυτό που ξέρουν, αυτό να απαντήσουν. Το δεύτερο είναι ότι και όποιοι είχαν αντίληψη της εφαρμογής του πολλαπλού βιβλίου, αυτή την περιορισμένη, δεν ήταν από τις θετικότερες εμπειρίες, ώστε να υποστηρίξουν μια άλλη λογική. Άρα για μένα αυτή η απάντηση ήταν αναμενόμενη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Να προσθέσουμε κάτι, ότι εμείς εδώ κάναμε μία ανάλυση και συνοδεύσαμε αυτήν την αποδοχή με μία σειρά από προϋποθέσεις. Στην πράξη, οι προϋποθέσεις αυτές ως τώρα δεν υπάρχουν, επομένως, αυτό είπε και ο κ. Γκλαβάς νομίζω, με τα υπάρχοντα δεδομένα, όπως έχουν αυτά λειτουργήσει, με αυτές τις αδυναμίες τις συσσωρευμένες, έχουν πάρει μία στάση αρνητική, που, να αξιοποιήσω τη δική σας τώρα σκέψη-πρόταση, εάν η ΟΛΜΕ ήξερε τον τρόπο με τον οποίο εδώ σκεπτόμαστε τα πράγματα και τα αναλύουμε, ίσως θεωρητικά να αποδεχόταν αυτή τη θέση, εφόσον μπορεί να εφαρμοστεί. Άλλο τι συνάγει από το ερωτηματολόγιο με τους εκπαιδευτικούς και με την υπάρχουσα κατάσταση. Εμείς δεν μιλάμε για την υπάρχουσα κατάσταση, ο ρόλος ο δικός μας είναι να πούμε τι αλλάζει και τι μπορεί και πρέπει να γίνει, που είναι κάτι άλλο από το τι έχει γίνει στο παρελθόν, που έρχονται να περιγράψουν τέτοια ερωτηματολόγια. Θέλετε το λόγο επ' αυτού; Γιατί θέλουμε να προχωρήσουμε.

Π. ΜΠΙΣΤΑ: Ναι, επ' αυτού θα ήθελα να μιλήσω. Θα ενισχύσω αυτό που λέει ο κ. Γκλαβάς. Δεν είναι θέμα της έρευνας της ΟΛΜΕ. Η ΟΛΜΕ αποτυπώνει αυτό που υπάρχει. Εγώ θα φέρω ένα παράδειγμα των βιβλίων της γλώσσας στο λύκειο, που είναι 300 σελίδες και μπορούν οι εκπαιδευτικοί να επιλέγουν από εκεί κείμενα και να σχεδιάζουν τη διδασκαλία τους. Δυσκολεύονται αφάνταστα, τους ενοχλεί πάρα πολύ αυτό, θα προτιμούσαν δηλαδή ένα βιβλίο που να τους λέει, γιατί δεν έχουμε εκπαιδευτεί, το θέτω στον πρώτο πληθυντικό, για να μπορέσουμε να δουλέψουμε. Όταν η ομάδα Τσολάκη σχεδίασε αυτά τα βιβλία, έλεγε ότι δίνει δέκα κείμενα κι εμείς να επιλέγουμε. Όταν όμως δεν έχουμε εκπαιδευτεί, γι' αυτό χανόμαστε μέσα σε αυτό και πιθανόν γι' αυτό απαντούν οι συνάδελφοι «ένα βιβλίο και μοναδικό, για να συνεννοούμαστε στο επίπεδο και της σχολικής μονάδας και πανελλαδικά». Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είναι το πιο εύκολο ίσως και το σίγουρο αυτό. Η κ. Σπαθάτου.

Α. ΣΠΑΘΑΤΟΥ: Ευχαριστώ. Με την έννοια ότι ο Λαϊκός Ορθόδοξος Συναγερμός δήλωσε πριν ότι συντάσσεται με τους καθηγητές, που θέλουμε το ένα βιβλίο, επομένως αν ο κ. Πανάρετος το ζητάει από την ΟΛΜΕ να πει γιατί τοποθετείται, ίσως θα μπορούσα να δώσω μία απάντηση κι εγώ εδώ. Αυτή τη στιγμή μιλάμε για εναλλακτικό βιβλίο, το οποίο θα είναι δύο ή τρία και θα είναι στην επιλογή του δασκάλου, ή του καθηγητή, το οποίο πολύ καλά εν τοιαύτη περιπτώσει το έθεσε το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, προηγείται το εγχειρίδιο και ακολουθούν στόχοι και σκοποί. Γιατί, όπως τοποθετήθηκε και η κ. Μπίστα, άμα έχουμε πέντε βιβλία, πόση ποικιλία θεμάτων θα υπάρχουν μέσα, ή πώς θα το βλέπει το κάθε θέμα κάθε βιβλίο, ή ο συγγραφέας κάθε βιβλίου;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το βλέπει, γιατί τα θέματα θα είναι προκαθορισμένα έτσι;

Α. ΣΠΑΘΑΤΟΥ: Αλλά από κει και πέρα είναι και θέμα του Υπουργείου Παιδείας. Εδώ πάμε στο στάδιο ποιος είναι ο ρόλος του Υπουργείου Παιδείας. Γιατί ξέρω πολύ καλά, όπως δίδαξα επί είκοσι χρόνια κι εσείς θα ξέρετε, ότι μαζί με τα αναλυτικά προγράμματα πηγαίνει και το συνοδευτικό,

ότι θα πείτε αυτό και θα πείτε αυτό και θα περιοριστείτε σε εκείνο και σε εκείνο το θέμα. Δηλαδή δεν είναι ελεύθεροι οι εκπαιδευτικοί να διδάξουν, αλλά δεν προχωρούμε και στο θέμα αξιολόγηση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Γι' αυτό μιλάμε συνεχώς για μεγαλύτερη ελευθερία.

Α. ΣΠΑΘΑΤΟΥ: Δεν προχωρούμε και στο θέμα αξιολόγηση, γιατί το πολιτικό κόστος έχει κάνει τους πάντες να αγνοήσουμε αυτό το θέμα, για τη δυσκολία που λέει η κ. Μπίστα επίσης. Λοιπόν είναι τόσα πράγματα για τα οποία είναι ελάχιστα υπεύθυνοι οι καθηγητές, ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κι εγώ ευχαριστώ.

Ν. ΠΑΪΖΗΣ: Νομίζω ότι θα ήταν χρήσιμο για τον καθέναν μας εδώ, να είχαμε σε μία μορφή αδρομερή αυτή τη σύνοψη που μόλις προηγουμένως κάνατε, όσον αφορά τις γενικές τάσεις που διαπιστώνονται στο συνέδριο, μαζί με την ατζέντα της επόμενης συνεδρίασης και αυτό να επαναλαμβάνεται σε κάθε επόμενη συνεδρίαση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δηλαδή αυτό να το έχετε για την επόμενη συνεδρία προφανώς. Ευχαρίστως, εμείς ούτως ή άλλως..

Ν. ΠΑΪΖΗΣ: Το οποίο βέβαια μπορεί να το αναθεωρήσουμε αργότερα, αλλά πάντως είναι χρήσιμο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Γι' αυτό έχουμε παρακαλέσει και βλέπετε υπάρχουν οι συνάδελφοί μας εκεί, οι οποίοι καταγράφουν αυτά, για να μας κάνουν αυτό το πράγμα, για να μπορούμε να το έχουμε.

Χ. ΤΡΙΚΑΛΙΝΟΣ: Κύριε Πρόεδρε να επεκταθώ και λίγο, νομίζω ότι μας χρειάζονται και τα πρακτικά, γιατί πολλοί από μας εκπροσωπούν κάποιους.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Προωθούνται. Εδώ γκρινιάζω συνεχώς για τα πρακτικά, προσθέστε κι εσείς τη φωνή σας.

Χ. ΤΡΙΚΑΛΙΝΟΣ: Την προσθέτω, διότι κι εμένα μου το έχουν ζητήσει οι συνάδελφοί μου, μου λένε τι κάνετε εκεί πέρα εσείς; Αυτοί που είναι οι αρμόδιοι εννοώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τι κάνετε ή τι κάθεστε και κάνετε;

Χ. ΤΡΙΚΑΛΙΝΟΣ: Όχι δεν είπαν το κάθεστε αλλά καθόμαστε, καταλαβαίνετε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Λοιπόν εντάξει, να το κάνουμε έτσι, εμείς ούτως ή άλλως ξέρετε, σύμφωνα με αυτά που είπαμε και την προηγούμενη φορά, βγάζουμε δημόσια κάποια ελάχιστα τα οποία συμφωνούμε εδώ και θα καθίσουμε πάλι να πούμε πέντε λόγια. Λοιπόν σας παρακαλώ πολύ να αρχίσουμε απλώς, με μία πρώτη τοποθέτηση, το επόμενο θέμα. Εκτός εάν φωνάζετε όλοι μαζί όχι.

ΜΕΛΟΣ: Να ακούσουμε την εισήγηση;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Να ακούσουμε την εισήγηση, αυτό θα έλεγα, να αρχίσει ένας προβληματισμός, να δούμε και πού πάει το θέμα, γιατί είναι νωρίς ακόμη. Δε σας κρατάω πολύ όπως ξέρετε, αλλά μην το παρακάνουμε και φύγουμε χωρίς να το δούμε.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Ξέρετε γιατί το λέω αυτό το πράγμα; Η ώρα είναι μία και είκοσι, η εισήγηση έχει σημασία, γιατί θα μπορούσε κανείς να πει τι να την κάνετε την εισήγηση, αφού είναι γραμμένα στα χαρτιά. Επιτρέψτε μου να πω κάτι. Η εισήγηση έχει σημασία, ώστε με τη σύνοψη που κάνει ο κ. Γκλαβάς, να μπορούμε στη συνέχεια να τοποθετηθούμε στα σημεία εκείνα τα οποία ο κ. Γκλαβάς θεωρεί ως πιο σημαντικά από το κείμενο αυτό. Όταν λοιπόν γίνει σήμερα η εισήγηση του κ. Γκλαβά, είναι σα να ακούσουμε μία περίληψη του κειμένου αυτού, που εγώ τουλάχιστον την Παρασκευή δε θα τη θυμάμαι. Άμα θέλετε να καθίσουμε να μιλήσουμε κι άλλο, να μιλήσουμε για κάτι άλλο. Αλλά για ένα τόσο σοβαρό θέμα, να ξεκινήσουμε ακούγοντας απλώς την εισήγηση, νομίζω ότι δε θα διευκολύνει τη συζήτησή μας.

Ν. ΠΑΪΖΗΣ: Ο κ. Τσιάκαλος που έρχεται την Παρασκευή θα μιλήσει για ποιο θέμα;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Για τα αναλυτικά προγράμματα της Κύπρου.

Ν. ΠΑΪΖΗΣ: Άρα θα υπάρχει μεγάλη διακοπή, δεν είναι συνεχόμενα. Δηλαδή εγώ νομίζω ότι θα πρέπει να εκμεταλλευτούμε τον κ. Τσιάκαλο την Παρασκευή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αγαπητοί συνάδελφοι θα επιτρέψετε στον Πρόεδρο να το διαπραγματευθεί. Ας μπούμε σε μια διαπραγμάτευση. Εγώ να στοιχήσω στη σκέψη σας, πρότασή σας, να τελειώσουμε νωρίς σήμερα, αλλά θα δεχθείτε κι εσείς να έχουμε τις επόμενες συναντήσεις, τις οποίες θα προκαθορίσουμε τώρα, κοιτάζω κατευθείαν τον κ. Κουρουτό, για τις διακοπές δεν είπαμε τον Αύγουστο όλοι λείπουμε; Λοιπόν θα σας παρακαλούσα αγαπητοί να κοιτάξετε τις υποχρεώσεις σας, καλά, έχουμε μεθαύριο αυτό με τον κ. Τσιάκαλο, που είναι μία συγκεκριμένη συνεδρία.

Γ. ΖΗΣΙΜΟΣ: Κύριε Πρόεδρε, αν μου επιτρέπετε μισό λεπτό, για την Παρασκευή. Η αρχική εξήγηση με τον κ. Τσιάκαλο πέραν από το κομμάτι για τα αναλυτικά προγράμματα αφορούσε και κάποιες εξηγήσεις για την PISA.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι γιατί όχι, βεβαίως.

Γ. ΖΗΣΙΜΟΣ: Και έρχεται προετοιμασμένος και γι' αυτό.

Α. ΣΠΑΘΑΤΟΥ: Καλά δε μας έφτασε το θέμα της PISA; Τρεις ώρες απασχοληθήκαμε, περισσότερο κεκλιμένο από τον πύργο είναι εδώ που τα λέμε.

ΜΕΛΟΣ: Έτσι πάει να γίνει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Λοιπόν αγαπητοί, λέω, επειδή ο κ. Γκλαβάς πρέπει να είναι σε αυτές τις εξετάσεις τις συμπληρωματικές που γίνονται, γι' αυτό δεν μπορούμε να πάμε νωρίτερα, θα σας παρακαλούσα να πάμε στις 13 Ιουλίου, κοιτάτε διαστήματα ανάσας κ. Κουρουτέ, λοιπόν 13 Ιουλίου Δευτέρα και εν συνεχεία να πάμε την Πέμπτη στις 16;

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Κύριε Πρόεδρε εγώ θα κάνω μια πολύ πιο γενναία πρόταση, θα έλεγα μάλλον το εξής, να πάμε κατευθείαν από τώρα για Σεπτέμβρη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κοιτάξτε, αυτό θα είναι η άποψη του ΠΑΣΟΚ, αλλά εδώ έχω άλλο ρόλο εγώ.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Αυτή είναι η δική μου η άποψη, εδώ τώρα είναι προσωπική και να σας εξηγήσω γιατί το λέω. Επειδή λέτε 13 και 16 Ιουλίου, εγώ τουλάχιστον θα λείπω σε ένα συνέδριο. Φοβάμαι όμως ότι είναι ημερομηνίες μέσα στον Ιούλιο, που για μία σειρά από λόγους, οι πανεπιστημιακοί έχουν Γενικές Συνελεύσεις, που δεν ξέρω για ποιο λόγο όλες οι Συνελεύσεις γίνονται στο τέλος, εκλογές και τα λοιπά. Συνέδρια γίνονται, δραστηριότητες υπάρχουν που πρέπει να κλείσουν. Φοβάμαι δηλαδή ότι οι συναντήσεις θα γίνονται, αλλά θα έχουν ένα περιορισμένο ακροατήριο. Αυτό θέλω να σας πω.

ΜΕΛΟΣ: Κύριε Πρόεδρε τις ημερομηνίες αυτές θα λείπω και εγώ.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Είναι φυσικό, ο Ιούλιος είναι δύσκολος μήνας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ένα λεπτό, τι θέλετε, θέλετε να δουλέψουμε Αύγουστο;

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Κατευθείαν Σεπτέμβριο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δηλαδή κοιτάξτε τώρα, δεν μπορούμε να σταματήσουμε δυο μήνες ένα Συμβούλιο, το οποίο έχει πολύ συγκεκριμένο ρόλο και πρέπει να δώσει συγκεκριμένα πράγματα.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Γιατί δεν μπορούμε;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτό το Συμβούλιο δεν είναι ένα μακροπρόθεσμο όργανο, το οποίο μετά από ένα χρόνο θα πει κάτι. Είπαμε μέσα σε έναν ορατό χρόνο να πούμε μία άποψη.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Μα κοιτάξτε κ. Πρόεδρε, εάν ήδη από το Συμβούλιο λείπουν τρία κόμματα και δύο μεγάλες εκπαιδευτικές οργανώσεις...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι, να μη λείπουν, εγώ δε θέλω να λείπουν.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Μα λέω ήδη λείπουν, αυτή τη στιγμή πρακτικά λείπουν. Λοιπόν εκ των πραγμάτων ήδη υπάρχουν δυσκολίες οι οποίες φαίνονται, δηλαδή είναι εύκολο να συνεδριάζει το Συμβούλιο και να λέτε ότι

συνεδριάζει, αλλά άμα συνεδριάζει σε έναν τελείως στενό κύκλο νομίζω ότι και η συνεισφορά του Συμβουλίου θα είναι ελάχιστη. Γιατί νομίζω η σημαντικότερη συμβολή του Συμβουλίου δεν είναι να καταλήξει σε προτάσεις, είναι να τεκμηριώσει εναλλακτικές απόψεις και προτάσεις, οι οποίες βοηθούν στη συνέχεια κάποιον, να πει σε αυτή την άποψη τη συγκεκριμένη, εάν υιοθετήσουμε για παράδειγμα το ένα και μοναδικό βιβλίο, αυτή είναι η άποψη γι' αυτούς τους λόγους και αυτές είναι οι άλλες απόψεις που έχουν διατυπωθεί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριοι συνάδελφοι, εγώ σέβομαι αυτά που λέτε και ξέρετε και πόσο υπολογίζω έναν έκαστο και μία εκάστη. Αλλά, για να λειτουργούν τα Συμβούλια έχει προβλεφθεί και υπάρχουν και οι αναπληρωτές.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Μα σας είπαν ότι αυτοί οι άνθρωποι δε θα μπορούν να έρθουν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ούτε οι αναπληρωτές; Γιατί, τόσο τεράστιο κόμμα, είναι δυνατόν να μην έχει και τον αναπληρωτή του;

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Μα σας εξήγησα, μη βάζετε μόνο το κόμμα. Είναι τέτοιες οι εποχές, που σας εξήγησα τους λόγους, γίνονται μία σειρά από δραστηριότητες που εμποδίζουν, μάλλον κάνουν δύσκολη την παρουσία. Τέλος πάντων τι να σας πω;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριοι συνάδελφοι, εγώ θα στοιχήσω στο εξής: δύο συνεδρίες θα πρέπει να γίνουν οπωσδήποτε τον Ιούλιο. Σας δίνω τις εξής ημερομηνίες και κοιτάξτε τι σας βολεύει, διότι δεν μπορώ να λειτουργήσω αλλιώς. Εάν δηλαδή κανονίζουμε πότε μπορεί ο καθένας, δεν μπορεί να λειτουργήσει το Συμβούλιο. Που βασικά ήθελα τρεις να κάνουμε, για να μπορέσουμε να προαγάγουμε ουσιαστικά την συζήτηση διατυπώνοντας κάποια πράγματα. Επειδή ο κ. Κουρουτός είναι τελείως ανυποχώρητος. Λοιπόν αγαπητοί, σημειώστε και πέστε μου να δούμε πού συγκλίνουμε. Δευτέρα 13 είναι μία δυνατότητα, Πέμπτη 16 είναι μία δεύτερη δυνατότητα, Τρίτη 21 είναι μία τρίτη δυνατότητα και Παρασκευή 24 τέταρτη δυνατότητα. Ως δυνατότητες σας τα λέω: 13, 16, 21, 24. Το 13 και 21 θα ήταν λογικές αποστάσεις.

Ν. ΠΑΪΖΗΣ: Πριν αποφασίσουμε για τις ημερομηνίες, κοιτώντας την ατζέντα που έχουμε εδώ πέρα νομίζω ότι θα έχει ενδιαφέρον...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αλλά σας λέω από τώρα ότι θα καθίσουμε περισσότερο χρόνο κατά τις συναντήσεις αυτές, έτσι; Θα κανονίσουμε να έχουμε εδώ και κάτι να τσιμπήσουμε το μεσημέρι και θα καθίσουμε περισσότερο χρόνο.

Ν. ΠΑΪΖΗΣ: Ωραία. Η τεχνική εκπαίδευση δε νομίζω ότι θα ολοκληρωθεί στην επόμενη, θα χρειαστεί και κάποια άλλη. Υπάρχουν θέματα της ατζέντας που θέλετε να προαναγγείλετε, ώστε αυτά που θα αφήσουμε για μετά το Σεπτέμβρη να μην έρθουν να κουμπώνουν τόσο πολύ με αυτά που συζητάμε, γιατί θα πρέπει να επαναλάβουμε κομμάτι της συζήτησης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θα τα πούμε αυτά, θα τα πούμε.

N. ΠΑΪΖΗΣ: Εντάξει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Λοιπόν σας παρακαλώ και πάλι 13, 16, 21 και 24. Το 13 και 21 θα παρακαλούσα ιδιαίτερα τον κ. Πανάρετο να βρούμε τη δυνατότητα να το εξυπηρετήσουμε. Η κ. Σπαθάτου βλέπω ότι συμφωνεί, εκπαιδευτικός γαρ.

A. ΣΠΑΘΑΤΟΥ: (Μιλάει εκτός μικροφώνου)

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι, μα είπατε προηγουμένως ότι θα αναλάβετε πολιτικές ευθύνες και λοιπά, πώς να πείτε ότι δε θα εφαρμοστούν; 13 και 21 πάμε λοιπόν;

ΜΕΛΟΣ: Είπε ότι δεν μπορεί ο κ. Πανάρετος αυτές τις ημερομηνίες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είπε ότι θα κάνει μία προσπάθεια και θα το καταφέρει. Γιατί και το 21-24 είναι πολύ κοντά, βάλτε το 16 αν θέλετε με 21, για να σας διευκολύνουμε, γιατί θέλουμε να είστε εδώ, πώς να το κάνουμε; Βεβαίως 16 με 21, θα φύγετε από το συνέδριο, εδώ είναι πιο βασικό. Ξέρουμε από συνέδρια τώρα, μπορείτε να λείπετε άνετα. Λοιπόν 16 με 21 σας παρακαλώ. Επίσης δουλεύουμε την Παρασκευή με τον κ. Τσιάκαλο και μπορούμε να ξεκινήσουμε και ΕΠΑΛ, όπως λέτε την τεχνική εκπαίδευση και θέλω να τελειώσουμε τα πράγματα τα οποία έχουμε βάλει στις επόμενες συνεδρίες.

ΜΕΛΟΣ: (Ερώτηση εκτός μικροφώνου)

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ένα λεπτό, 17 είναι Παρασκευή. Να δω ένα λεπτό μήπως έχω κάτι που να μην μπορώ να το αφήσω, δε με νοιάζει για άλλο πράγμα, εγώ δεν έχω θέμα.

I. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Κύριε Μπαμπινιώτη, επειδή το δηλώσατε προηγουμένως, είναι πιο σημαντικό αυτό, αφήστε την άλλη υποχρέωση να το κάνουμε στις 17.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι βεβαίως θα το αφήσω, αλλά να είναι κάτι που να γίνεται, μην είναι κάτι που δεν μπορώ να το αφήσω. Λοιπόν 17, υποχωρούμε συνεχώς κύριε συνάδελφε, πού θα πάει αυτό το πράγμα; Ο λαός θα διαμαρτυρηθεί.

ΜΕΛΟΣ: Υποδηλώνει ευελιξία αυτό κ. Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι, λοιπόν Παρασκευή 17 Ιουλίου και Τρίτη 21 Ιουλίου. Εδώ είπαμε θα κανονίσουν οι κυρίες και θα πάρουμε κάτι το μεσημέρι και θα καθίσουμε. Και αν θέλει μετά ο κ. Πανάρετος να συναντηθούμε και στις 24 και συμφωνήσει με τον κ. Κουρουτό, καμία αντίρρηση. Λοιπόν, σας ευχαριστώ.

Η συνεδρίαση λήγει στη 1.30 το μεσημέρι της Τετάρτης 24 Ιουνίου 2009.

Η αρμόδια
υπάλληλος του ΕΣΥΠ

Ο Πρόεδρος του ΣΠΔΕ

Αγγελική Σουφλή

Καθηγητής Γεώργιος Μπαμπινιώτης

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Εισήγηση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου για τα Σχολικά Βιβλία

**ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΗ
ΜΟΡΦΩΤΙΚΗ ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΚΑΙ ΤΟΝ ΔΙΑΛΟΓΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑ**

Η ΠΡΟΤΑΣΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΓΙΑ ΤΑ ΣΧΟΛΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΑΘΗΝΑ 2009

Cum libellis loquor
(Πλίνιος ο νεότερος)

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην πρώτη δεκαετία του 21^{ου} αιώνα, η αποκωδικοποίηση και μετάδοση της γνώσης είναι ένα δύσκολο έργο για κάθε βαθμίδα της εκπαίδευσης περισσότερο από κάθε άλλη εποχή. Το σχολικό βιβλίο, αλλά και το κάθε παιδαγωγικό βιβλίο που παράγεται στον χώρο της εκπαίδευσης, δεν μπορεί παρά να συμβάλλει στην ουσιαστική ανανέωση της γνώσης και του πολιτισμού.

Το ερώτημα σε ποιο βαθμό το σχολικό βιβλίο πρέπει να συνδέεται με την πραγματικότητα και σε ποιο βαθμό μπορεί να την ξεπερνά ανοίγοντας δρόμους προς τον στοχασμό, τη δημιουργία, την πνευματική σύνδεση του νέου ανθρώπου με τον κόσμο σε μια εποχή κοινωνικών αντιφάσεων και αβεβαιότητας των αξιών, αποτελεί μια λεπτή ισορροπία προβληματισμού για κάθε εμπλεκόμενο μέλος στη συγγραφή και διάχυση των Σχολικών Βιβλίων.

Το σχολικό βιβλίο αποτελεί όμως μια πολύ σοβαρή υπόθεση και για έναν άλλο μείζονα λόγο: Έχει ως αποστολή να καταστήσει τον μαθητή αληθινό αναγνώστη όπου το διάβασμα και το ξαναδιάβασμα ενός καλογραμμένου βιβλίου στα πρώτα βήματα της παιδευτικής του ηλικίας θα του δημιουργεί την ανάγκη για διαρκή μάθηση σε μια ανοικτή γνώση, χρηστική ή μη, που όμως θα παρακολουθεί την ωρίμανση της ζωής του μέσα από τον χώρο της ανάγνωσης και τον χρόνο της μελέτης.

II. Η ΠΑΡΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

α. Ισχύον θεσμικό πλαίσιο.

Σύμφωνα με τον Νόμο Πλαίσιο 1566/85, (κεφ. Η', άρθρο 24) αλλά και τον Νόμο 2525/1997, μία από τις βασικές αρμοδιότητες του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου είναι η εισήγηση προς τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων σχετικά με τη συγγραφή βιβλίων για τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς, καθώς και με τη λήψη μέτρων για τη βελτίωση των μεθόδων της διδακτικής πράξης και γενικότερα του εκπαιδευτικού έργου. Πέρα από τις επιμέρους προδιαγραφές, τη μέθοδο προσέγγισης και οργάνωσης της διδακτικής ύλης, στοιχεία τα οποία ορίζονται και περιγράφονται από κοινού με τα Προγράμματα Σπουδών,

το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο έχει και την ευθύνη για τη συγγραφή και την έγκριση των διδακτικών βιβλίων, προσδιορίζοντας πρακτικά κάθε φορά και τον τρόπο της συγγραφής είτε με τη διαδικασία της ανάθεσης είτε με τη διαδικασία της προκήρυξης σχετικού διαγωνισμού.

β. Πρακτικές που έχουν ακολουθηθεί μέχρι σήμερα.

Σχετικά με τη διαδικασία συγγραφής των σχολικών βιβλίων τα περισσότερα είχαν στο παρελθόν συγγραφεί με τη διαδικασία της ανάθεσης σε συγγραφέα ή σε συγγραφική ομάδα. Μετά την επιλογή του/της, ακολουθεί η σχετική πρόταση από τον εκάστοτε υπεύθυνο του συγκεκριμένου μαθήματος Σύμβουλο ή Πρόεδρο του Π.Ι. στο αρμόδιο Τμήμα. Κατόπιν, πραγματοποιείται η έγκριση από το Τμήμα του Π.Ι. και εκδίδεται η σχετική υπουργική απόφαση, στην οποία αναφέρονται οι προδιαγραφές του υπό παραγωγή διδακτικού υλικού. Το υπό συγγραφή διδακτικό υλικό εμποτεύεται από τον αρμόδιο Σύμβουλο ή Πρόεδρο του Π.Ι. και κρίνεται τελικά από μία εξωτερική επιτροπή αξιολόγησης. Ωστόσο, από το 2003 όλα τα νέα βιβλία της υποχρεωτικής εκπαίδευσης παρήχθησαν κατόπιν προκηρύξεως διαγωνισμού και κατά τη διαδικασία συγγραφής τους αξιολογήθηκαν από μία εξωτερική επιτροπή κρίσης, αποτελούμενη από έναν πανεπιστημιακό με ειδικότητα στο αντικείμενο του βιβλίου, έναν σχολικό σύμβουλο και έναν εκπαιδευτικό. Το έργο της ηλεκτρονικής επεξεργασίας, στοιχειοθεσίας και σελιδοποίησης κάθε σχολικού βιβλίου έγινε με την ευθύνη και τον συντονισμό του Π.Ι. από εξωτερικό ατελιέ γραφιστικών τεχνών και η εκτύπωση και διανομή του στα σχολεία από τον ΟΕΔΒ.

Συγκεκριμένα, το Π.Ι. ετοίμασε και προώθησε στα σχολεία κατά τα σχολικά έτη 2006-2009 γύρω στους τετρακόσιους (400) τίτλους σχολικών βιβλίων και ποικίλου υποστηρικτικού υλικού (χάρτες, λεξικά, εκπαιδευτικά λογισμικά κ.ά). Η προετοιμασία και παραγωγή των νέων αυτών βιβλίων και υλικών έγινε από το Π.Ι. δίχως έκτακτη ενίσχυσή του σε επιστημονικό και διοικητικό προσωπικό. Το Π.Ι. έγκαιρα παρέδωσε στον ΟΕΔΒ τα λάθη και τα αβλεπτήματα της πρώτης έκδοσης των σχολικών βιβλίων και αναμένεται η διόρθωσή τους. Επιπλέον, το όλο έργο της ποιότητας εκτύπωσης και ανανέωσης της ύλης, αλλά και της ανατύπωσης των σχολικών βιβλίων συχνά παρουσιάζει ποικίλες γραφειοκρατικές και οργανωτικές δυσχέρειες.

Εξάλλου, η πρόσφατη αυτή εμπειρία της «μαζικής» συγγραφής και παραγωγής των βιβλίων σε τόσο μικρό διάστημα με την ευθύνη και τον συντονισμό ενός ολιγομελούς φορέα, όπως είναι το Π.Ι., έδειξε ότι ίσως δεν ήταν αυτός ο πλέον ενδεδειγμένος τρόπος και προγραμματισμός της συγγραφής των σχολικών βιβλίων. Τα σχολικά βιβλία θα μπορούσε να εκδίδονται με εντελώς διαφορετικές διαδικασίες παραγωγής και διάθεσης στους μαθητές, ώστε να πάψει η μονοφωνία

του ενός και να εισαχθεί το εναλλακτικό βιβλίο. Το Π.Ι., αντί να γίνεται ένας γιγάντιος εκδοτικού χαρακτήρα οίκος, ο οποίος θα πρέπει να διαχειρίζεται και να υποστηρίζει πάμπολλα διδακτικά βιβλία, θα μπορούσε να εξακολουθήσει να συντάσσει τα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών (ΑΠΣ) και τις προδιαγραφές των διδακτικών βιβλίων, τα οποία θα συγγράφονται με άλλον τρόπο και θα εγκρίνονται από το Π.Ι. Μάλιστα, τα ΑΠΣ με μια εντελώς νέα φιλοσοφία, αλλά και με μιαν εύχρηστη και ανανεωμένη αισθητική, θα μπορούσαν να καταστούν λειτουργικά εργαλεία, τα οποία όχι μόνο θα εμπνεύσουν τους συγγραφείς αλλά θα παρέχουν και στους εκπαιδευτικούς εναλλακτικές διδακτικές προτάσεις και ποικίλο υποστηρικτικό υλικό. Τα ΑΠΣ θα δημοσιεύονται, όπως επιβάλλεται, σε ΦΕΚ, αλλά επιπροσθέτως θα εκδίδονται και θα διανέμονται στις σχολικές μονάδες σε αυτόνομα τεύχη για κάθε μάθημα από τον ΟΕΔΒ.

γ. Απόψεις – Προτάσεις που έχουν διατυπωθεί σχετικά.

Α. Η παρούσα πρόταση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου σχετικά με τα σχολικά βιβλία υποβάλλεται στον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και στο Συμβούλιο Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης λαμβάνοντας υπόψη τα ακόλουθα στοιχεία που συνδυάζουν τις θεσμικές αρμοδιότητες του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, τις διατυπωμένες απόψεις για την παραγωγή διδακτικών βιβλίων και την αναγκαιότητα δράσης για τον εκσυγχρονισμό στον τρόπο συγγραφής και παραγωγής τους. Αυτά τα στοιχεία αναφέρονται στον Νόμο Πλαίσιο 1566/85, κεφ.Η', άρθρο 24, τον νόμο 2525/1997, την Έκθεση Πεπραγμένων του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου 2005-2007, ΥΠΕΠΘ, 2007 και το Σχέδιο Δράσης του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου στο Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007-2013, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση, Διατμηματική Επιτροπή Π.Ι., Νοέμβριος 2008.

Στο Πανελλήνιο Συνέδριο του Π.Ι. το οποίο διεξήχθη σε συνεργασία με το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης το 2005 και αφορούσε στο Διδακτικό Βιβλίο και Εκπαιδευτικό Υλικό στο Σχολείο, μεταξύ άλλων, διατυπώθηκε η άποψη πως το θέμα σχολικά βιβλία αποτελεί μείζον ζήτημα στο σχεδιασμό της εκπαιδευτικής πολιτικής. Διαπιστώθηκε ότι μέχρι εκείνη την περίοδο δεν είχε υπάρξει μια συγκεκριμένη εκπαιδευτική πολιτική για το σχολικό βιβλίο, παρά την κατά καιρούς συστηματική προσπάθεια για συνολική αναθεώρηση των Προγραμμάτων Σπουδών και συγγραφή νέων σχολικών βιβλίων του Γυμνασίου και Λυκείου με βάση συγκεκριμένες οδηγίες από το Π.Ι.. Διατυπώθηκε, επομένως, η αναγκαιότητα ύπαρξης ενός κεντρικού φορέα έρευνας και συστηματικού σχεδιασμού για το σχολικό βιβλίο, ο

οποίος δεν θα μπορούσε θεσμικά να είναι άλλος από το Π.Ι. Πέραν, όμως, της αναγκαιότητας για συστηματική έρευνα σχετικά με τα σχολικά βιβλία, στο Συνέδριο δόθηκε έμφαση στο γεγονός ότι οι προβληματισμοί, οι δυνατότητες και οι προοπτικές για τη συγγραφή των διδακτικών βιβλίων αποτελούν ένα ζήτημα διαρκούς και σταθερής μελέτης για τα στελέχη του Π.Ι., αλλά και σοβαρού ενδιαφέροντος για όλα τα εμπλεκόμενα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας.

Παρακάτω, συνοψίζονται οι απόψεις που αντιπροσωπεύουν τις θέσεις του Π.Ι. στα Πρακτικά του Συνεδρίου και εν πολλοίς αντανακλούν τη σύγχρονη προβληματική και πράξη για τα σχολικά βιβλία στο πλαίσιο του Διαλόγου για την Παιδεία:

- Αναγκαίες και απαραίτητες προϋποθέσεις για την παραγωγή των σχολικών βιβλίων της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης αποτελούν η παράλληλη και συμπληρωματική λειτουργία των στόχων και σκοπών του Προγράμματος Σπουδών με το σχολικό εγχειρίδιο, η οργανική σύνδεση των βιβλίων όλων των γνωστικών αντικειμένων στη βάση του ανθρωπιστικού χαρακτήρα της εκπαίδευσης, η αναστοχαστική λειτουργία του εγχειριδίου με ευέλικτες παρεμβάσεις από τους εκπαιδευτικούς, τους μαθητές, το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και τις συγγραφικές ομάδες, η κοινωνικοποιητική λειτουργία των βιβλίων που αποτελούν φορείς ιδεολογικών αντιλήψεων για τον κόσμο, τον άνθρωπο, την ιστορία και την κοινωνία του.
- Η ποιότητα του σχολικού βιβλίου καθορίζεται από κριτήρια που αφορούν στο περιεχόμενο, την παιδαγωγική προσέγγιση, την οργάνωση του κειμένου και την εικονογράφηση ανάλογα με το μάθημα για το οποίο έχει συγγραφεί κάθε διδακτικό βιβλίο. Τα σχολικά βιβλία τόσο των θεωρητικών όσο και των θετικών επιστημών πρέπει να διαθέτουν επιστημονική εγκυρότητα, να βασίζονται σε προηγούμενη γνώση των μαθητών και να προωθούν την έκταση και το βάθος της γνώσης από τάξη σε τάξη και από βαθμίδα σε βαθμίδα. Ακόμα, τα σχολικά βιβλία πρέπει να εξηγούν καθαρά ιδέες και φαινόμενα, να προσφέρουν πρακτικές εφαρμογές και ερευνητικές δραστηριότητες, να δίνουν ασκήσεις με περιεχόμενο από τη ζωή και παραδείγματα που έχουν σχέση με την πραγματικότητα.
- Η αισθητική παρουσίαση του σχολικού βιβλίου πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις ιδιομορφίες του γνωστικού αντικειμένου που υπηρετεί, το ηλικιακό επίπεδο των μαθητών προς τους οποίους απευθύνεται, και τον ιδιαίτερο χαρακτήρα του κάθε μαθήματος, έτσι ώστε η εικαστική πλευρά του βιβλίου να συνοδεύει τη διδακτική διαδικασία.
- Προτείνεται ένας νέος σχεδιασμός του εκπαιδευτικού υλικού, ο οποίος βασίζεται στις αρχές της ισότητας των ευκαιριών, της αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου, της ιδεολογικής και πολιτισμικής

πολυφωνίας και της ενίσχυσης του ρόλου σχολείων και εκπαιδευτικών. Στη βάση αυτών των αρχών μπορεί να διαμορφωθεί μια κοινή ατζέντα εκπαιδευτικών θεμάτων και παιδαγωγικών στόχων που συγκλίνουν σε υπερεθνικό επίπεδο και παράλληλα ασκούν σημαντική και έμμεση επιρροή στο εθνικό επίπεδο σύμφωνα και με τις αρχές που διαμορφώνονται στα ΑΠΣ.

B. Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο με την υπ' αριθ. 22/2007 απόφαση του Τμήματος της Β/θμιας Εκπ/σης όρισε Επιτροπή για να διερευνήσει τη δυνατότητα ανάπτυξης του πολλαπλού βιβλίου. Η Επιτροπή, αφού έλαβε υπόψη την *Έκθεση Πεπραγμένων του Π.Ι. και τα Πρακτικά του Πανελλήνιου Συνεδρίου για το Διδακτικό Βιβλίο*, εισηγήθηκε την ύπαρξη του πολλαπλού βιβλίου και προσδιόρισε τους στόχους που η υιοθέτησή του θα μπορούσε να εξυπηρετήσει. Σχετικά με τις ευρωπαϊκές τάσεις στην παραγωγή, επιλογή και παροχή εκπαιδευτικού υλικού, η εισήγηση στηρίχτηκε σε μελέτη η οποία εκπονήθηκε από την Επιτροπή Διεθνούς Συνεργασίας του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου (2005). Σύμφωνα με αυτή τη μελέτη σε όλες σχεδόν τις χώρες της Ευρώπης κυριαρχεί το πολλαπλό βιβλίο. Παρακάτω συνοψίζουμε τις βασικές θέσεις που υποστήριξε η Επιτροπή στην εισήγησή της για το πολλαπλό βιβλίο στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση:

- Προτείνεται για όλα τα γνωστικά αντικείμενα και για όλες τις τάξεις, η ελεύθερη επιλογή βιβλίου από το διδάσκοντα, από ένα συγκεκριμένο κατάλογο βιβλίων τα οποία θα έχουν συγγραφεί με βάση τα ισχύοντα Προγράμματα Σπουδών με κριτήρια των οποίων την επιστημονική, παιδαγωγική, διδακτική εγκυρότητα και αισθητική ποιότητα θα αξιολογεί και θα πιστοποιεί το Π.Ι.
- Η τελική επιλογή από τον κατάλογο του προς διδασκαλία βιβλίου γίνεται σε κάθε σχολική μονάδα από τους καθηγητές της ειδικότητας, οι οποίοι εισηγούνται σχετικά στον Σύλλογο των Διδασκόντων.
- Το πολλαπλό βιβλίο μπορεί να εφαρμοστεί σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα στο Δημοτικό, το Γυμνάσιο και στο Λύκειο. Φυσικά, η εφαρμογή του θα οδηγήσει σε αναγκαίες προσαρμογές των θεμάτων που επιλέγονται για την εξέταση των διαφόρων αντικειμένων σε όλα τα επίπεδα (σχολικό, περιφερειακό, εθνικό).
- Η πολλαπλή αποτύπωση από διαφορετικές συγγραφικές ομάδες, των προβλεπόμενων από το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών και η ποικιλία διδακτικών προσεγγίσεων των επιμέρους θεμάτων θα ικανοποιήσουν τις διαφορετικές ανάγκες σε ομάδες μαθητών με κοινωνικές ιδιαιτερότητες και θα συνδέσουν τις παρεχόμενες γνώσεις με τις καθημερινές εμπειρίες και ανάγκες του κάθε μαθητή.

Γ. Τον Απρίλιο του 2008 το Κέντρο Μελετών και Τεκμηρίωσης (ΚΕΜΕΤΕ) της ΟΛΜΕ, στο πλαίσιο της οργάνωσης του 8^{ου} Εκπαιδευτικού Συνεδρίου της ΟΛΜΕ με θέμα *‘Σχολικά προγράμματα και βιβλία στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση’* διεξήγαγε έρευνα βάσει ερωτηματολογίου προς τους εκπαιδευτικούς της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Το δεύτερο μέρος του ερωτηματολογίου απέβλεπε στην αποτίμηση των Προγραμμάτων Σπουδών και των βιβλίων που ισχύουν σήμερα στην εκπαίδευση. Τα πορίσματα της έρευνας συνοψίζονται στα εξής σημεία:

- Οι εκπαιδευτικοί διατυπώνουν την ανάγκη απεμπλοκής από μια μαθησιακή διαδικασία που βασίζεται στην αποστήθιση και τη συσσώρευση γνώσεων και τη στροφή προς την κριτική και δημιουργική προσέγγιση της γνώσης.
- Οι εκπαιδευτικοί διεκδικούν ουσιαστικό ρόλο στη διαδικασία διαμόρφωσης των Προγραμμάτων Σπουδών και συγγραφής των σχολικών βιβλίων, και θεωρούν αναγκαία τη δυνατότητα εμπλοκής στην αξιολόγησή τους και από τα άλλα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας (μαθητών/-τριών και γονέων).
- Οι εκπαιδευτικοί εκδηλώνουν την προτίμηση για ένα βιβλίο και επιδιώκουν την πολλαπλή πρόσβαση στη γνώση μέσω καλά οργανωμένων σχολικών βιβλιοθηκών. Η άποψη για ένα σύστημα πολλαπλού βιβλίου υποστηρίζεται από λιγότερους εκπαιδευτικούς. Σε περίπτωση ενός συστήματος πολλαπλού βιβλίου, η επιλογή θα πρέπει να γίνεται σε «επίπεδο σχολείου».

Στο τρίτο μέρος του ερωτηματολογίου οι εκπαιδευτικοί κλήθηκαν να αξιολογήσουν συγκεκριμένα βιβλία μαθημάτων της ειδικότητάς τους τα οποία δίδαξαν εκείνη τη χρονιά και για τα οποία διαμόρφωσαν άποψη. Η εικόνα που έχουν οι εκπαιδευτικοί για τα βιβλία, συνολικά, είναι αρνητική. Συγκεκριμένα, οι εκπαιδευτικοί έχουν την άποψη ότι το μεγαλύτερο πρόβλημα εστιάζεται στο ότι τα βιβλία οξύνουν αντί να αμβλύνουν τις συνέπειες των κοινωνικών ανισοτήτων, η ύλη δεν μπορεί να καλυφθεί, η κριτική σκέψη των μαθητών δεν προάγεται, αλλά υποβαθμίζεται υπερβολικά, ιδιαίτερα στο Λύκειο σε σύγκριση με το Γυμνάσιο. Η πραγματοποίηση των διαθεματικών εργασιών και η αξιοποίηση του λογισμικού δημιουργεί ιδιαίτερο προβληματισμό σε ό,τι αφορά την εξυπηρέτηση των στόχων του μαθήματος. Τέλος, τα βιβλία δεν ανταποκρίνονται στη δυνατότητα που έχουν οι μαθητές/τριες της αντίστοιχης ηλικίας να προσλαμβάνουν τη γνώση που τους παρέχεται.

III. Η ΠΡΟΤΑΣΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ

Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, λαμβάνοντας υπόψη τη σχετική βιβλιογραφία και τις απόψεις των ειδικών για τα σχολικά βιβλία αλλά και τη μακρόχρονη εμπειρία των μελών του στη συγγραφή ή/και την παρακολούθηση και εποπτεία της συγγραφής σχολικών βιβλίων και υπό το πνεύμα των προτάσεων που έχει καταθέσει στο Διάλογο για την Παιδεία και την Αυτοτέλεια του Λυκείου στα θέματα 'Αξιολόγηση του Μαθητή' και 'Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών', καταθέτει την ακόλουθη πρόταση για τα 'Σχολικά Βιβλία':

1. Στο πλαίσιο ενός σύγχρονου Προγράμματος Σπουδών, προτείνεται το **εναλλακτικό βιβλίο** γιατί ανοίγει τους ορίζοντες της γνώσης στις ιδιαίτερες ανάγκες, τα ενδιαφέροντα και τις κλίσεις των μαθητών και επιτρέπει τη δυνατότητα ανάληψης πρωτοβουλιών από τους εκπαιδευτικούς. Σημειώνεται ότι με τον όρο σχολικό βιβλίο (για κάθε αντικείμενο) εννοείται ένα **διδακτικό πακέτο** στο οποίο συμπεριλαμβάνεται **υλικό για το μαθητή (βιβλίο του μαθητή και φάκελος του μαθήματος** ο οποίος περιλαμβάνει οδηγίες και υλικό έντυπο και ηλεκτρονικό για την πραγματοποίηση εργασιών, εργαστηριακών ασκήσεων, ασκήσεων πεδίου, μελετών για διάφορα θέματα κτλ.) και **υλικό για τον εκπαιδευτικό** (βιβλίο εκπαιδευτικού, υποστηρικτικό υλικό έντυπο και ηλεκτρονικό κτλ.).
2. **Όλα τα σχολικά βιβλία διατίθενται δωρεάν σε όλους τους μαθητές της επικράτειας και σε όλες τις βαθμίδες.** Για ορισμένα βιβλία αναφοράς (π.χ. Γραμματική, Συντακτικό, ανθολόγια κειμένων, άτλαντες γεωγραφικούς ή ιστορικούς κτλ.), θα μπορούσε να διερευνηθεί η δυνατότητα αξιοποίησής τους από τους μαθητές σε περισσότερες από μία τάξεις. Σημειώνεται ότι θα πρέπει να γίνουν προσπάθειες ευαισθητοποίησης των μαθητών προς την κατεύθυνση της ανάπτυξης σεβασμού του σχολικού βιβλίου.
3. Για κάθε γνωστικό αντικείμενο δημιουργείται κατάλογος εγκεκριμένων βιβλίων (διδακτικών πακέτων) από τα οποία ο εκπαιδευτικός θα μπορεί να επιλέγει το καταλληλότερο για τους μαθητές του.
4. Η τελική επιλογή από τον κατάλογο των εγκεκριμένων **διδακτικών πακέτων για κάθε αντικείμενο** θα γίνεται, σε κάθε σχολική μονάδα, από τους εκπαιδευτικούς της ειδικότητας οι οποίοι εισηγούνται σχετικά στο Σύλλογο των Διδασκόντων.
5. Πέρα από το διδακτικό πακέτο που θα επιλέγεται από τον εκπαιδευτικό για τη διδασκαλία ενός αντικειμένου, μέσα στην σχολική τάξη, σε συγκεκριμένο χώρο **θα υπάρχουν αντίτυπα και των υπολοίπων εγκεκριμένων διδακτικών πακέτων, ώστε να**

χρησιμοποιούνται αυτά ανάλογα με τις ανάγκες διδασκαλίας των επιμέρους θεμάτων.

6. Η συγγραφή των σχολικών βιβλίων μπορεί να γίνεται από φυσικά πρόσωπα ή ομάδες φυσικών προσώπων ή εκδοτικούς οίκους, μετά από σχετική πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος από το Π.Ι. στη βάση των αντίστοιχων εγκεκριμένων Προγραμμάτων Σπουδών και ειδικών προδιαγραφών. Σε περιπτώσεις κατά τις οποίες δεν υπάρξει ενδιαφέρον για τη συγγραφή κάποιου ή κάποιων σχολικών βιβλίων, το Π.Ι., σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, θα μπορεί να προχωρά στη συγγραφή με ανάθεση σε ομάδες ειδικών για τα συγκεκριμένα θέματα επιστημόνων.
7. Το Π.Ι. θα έχει την ευθύνη της τελικής αξιολόγησης των βιβλίων που συγγράφονται για το κάθε αντικείμενο. Η αξιολόγηση θα γίνεται στη βάση κριτηρίων τα οποία θα είναι γνωστά στους υποψήφιους συγγραφείς και θα αφορούν το περιεχόμενο, τη δομή, την παρουσίαση και οργάνωση του κειμένου, την αισθητική ποιότητα και την εικονογράφηση, με στόχο την παραγωγή βιβλίων ελκυστικών για τον μαθητή και παράλληλα χρηστικών για τη μετάδοση της γνώσης μέσα από τη διδακτική διαδικασία. Σχετικά σημειώνεται ότι:
  - Το «**Βιβλίο του Μαθητή**» θα πρέπει να είναι ευσύνοπτο ανάλογα με την ηλικία των μαθητών στους οποίους απευθύνεται και να περιέχει τις ουσιαστικές και αναγκαίες γνώσεις που πρέπει να αποκτηθούν κατά τη φοίτηση των μαθητών στη συγκεκριμένη τάξη. Σε ό,τι αφορά τη **μορφή** του, προτείνεται, ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του κάθε αντικειμένου, να υπάρχει η δυνατότητα εκτύπωσής του και σε τεύχη, να υπάρχουν ένθετα και αποσπώμενες σελίδες ασκήσεων και δραστηριοτήτων που να μπορούν να καταχωρίζονται σε ντοσιέ κτλ.
  - Παράλληλα, προτείνεται να υπάρχει **φάκελος του μαθήματος** για την υποστήριξη κάθε γνωστικού αντικειμένου, με έντυπο και ηλεκτρονικό υλικό που να υποστηρίζει την ενεργητική προσέγγιση της γνώσης, όπως περιγράφεται και στην πρόταση για την αξιολόγηση του μαθητή. Το υλικό αυτό θα μπορεί να εμπλουτίζεται, να ανανεώνεται και να επικαιροποιείται, ώστε να υποστηρίζει τον μαθητή στη διαδικασία μιας ανοικτής μάθησης («μαθαίνω πώς να μαθαίνω»). Το περιεχόμενό του δεν είναι ανάγκη να καλύπτει εξαντλητικά όλα τα περιεχόμενα των ΑΠΣ ή του διδακτικού βιβλίου του σχετικού μαθήματος. Ενδεικτικά μπορεί να περιλαμβάνει εύελικτο και πολυπρισματικό υλικό, όπως σχέδια μαθήματος, ποικίλο υποστηρικτικό υλικό/παράλληλα κείμενα, χρήση και αξιοποίηση της βιβλιοθήκης, των εργαστηρίων, των πολυμέσων και του διαδικτύου, εικαστικό υλικό, ώστε να εξασφαλίζεται η

προσαρμογή στα νέα δεδομένα και στις ιδιαίτερες ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών.

- Αντίστοιχα, θα υπάρχει **φάκελος με υποστηρικτικό υλικό για τον εκπαιδευτικό** (έντυπο και ηλεκτρονικό) το οποίο επίσης θα μπορεί να εμπλουτίζεται και να επικαιροποιείται.
  - Το **περιεχόμενο** των σχολικών βιβλίων θα πρέπει να είναι σύμφωνο με τα αντίστοιχα εγκεκριμένα Προγράμματα Σπουδών, να είναι επιστημονικά έγκυρο και κατάλληλο για το νοητικό επίπεδο των μαθητών στους οποίους απευθύνεται. Θα πρέπει να υπάρχει συνοχή στη διάταξη της ύλης και σύνδεση με συναφή γνωστικά αντικείμενα. Να διακρίνονται τα μέρη των ενοτήτων ώστε να μην συγχέονται οι ασκήσεις με τα κείμενα διδασκαλίας. Το εικονιστικό υλικό (εικόνες, διαγράμματα, πίνακες κτλ.) να είναι σε άμεση σχέση και να υποστηρίζει το κείμενο.
  - Η **γλώσσα** των σχολικών βιβλίων θα πρέπει να είναι σωστή, λιτή, κατανοητή, ελκυστική. Η εικόνα ενός άμεμπτου γλωσσικά σχολικού εγχειριδίου είναι μια σχολαστική εργασία που απαιτεί γλωσσική ευαισθησία και επιμέλεια στην αντιμετώπιση λαθών και εσφαλμένων γραφών. Τα κείμενα και η γλώσσα πρέπει να ανταποκρίνονται στην προσωπική εμπειρία και την άμεση συνείδηση των μαθητών, οποιασδήποτε ηλικίας, κοινωνικής ή εθνικής προέλευσης. Να παρέχουν μια απλοποιημένη εκδοχή της γνώσης (π.χ. για τα Ευαγγέλια ή για τα έπη ή για την ελληνική ιστορία κ.ά.) χωρίς ελιτισμό, χωρίς φανατισμούς, χωρίς ιδεολογικές προκαταλήψεις. Ειδικά για τις θετικές επιστήμες η χρήση των τεχνικών όρων πρέπει να αποδίδει ακριβή και συγκεκριμένα νοήματα, ενώ σε ένα πιο προχωρημένο επίπεδο σπουδών (π.χ. στις τελευταίες τάξεις του Λυκείου) οι επιστημονικοί όροι θα πρέπει να ανταποκρίνονται στην επιστημονική γνώση με υψηλό βαθμό ακρίβειας.
8. Όλα τα βιβλία και το εκπαιδευτικό υλικό ακολουθούν τις αρχές του καθολικού σχεδιασμού προσβασιμότητας για μαθητές με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες σε όλο το φάσμα ανάπτυξής τους, δηλαδή από τον σχεδιασμό έως το στάδιο της διάθεσής τους στον μαθητή και τον εκπαιδευτικό.
  9. Τα θέματα που αφορούν συνολικά τη διαδικασία εκτύπωσης, διανομής και προμήθειας των βιβλίων από τα σχολεία θα εξειδικευτούν, κατά περίπτωση, με συγκεκριμένες προτάσεις από το Π.Ι.
  10. Βασική παράμετρος για την επίτευξη των στόχων της εκπαίδευσης με τη χρήση του εναλλακτικού βιβλίου αποτελεί η διεύρυνση του θεσμού των σχολικών βιβλιοθηκών και η συστηματική λειτουργία τους στο πλαίσιο της σχολικής μονάδας. Σε μια σχολική βιβλιοθήκη

θα πρέπει να υπάρχουν αντίτυπα όλων των εγκεκριμένων διδακτικών πακέτων για κάθε αντικείμενο, στα οποία θα έχουν πρόσβαση εκπαιδευτικοί και μαθητές. Με τη λειτουργία των σχολικών βιβλιοθηκών και την αξιοποίηση πολλαπλών πηγών πληροφόρησης (εξωσχολικά βιβλία, οπτικοακουστικό υλικό, διαδίκτυο, ψηφιακές βιβλιοθήκες και εκπαιδευτικούς δικτυακούς τόπους κτλ.) οι μαθητές θα μπορέσουν να διευρύνουν περαιτέρω τις δυνατότητες που τους παρέχει το εναλλακτικό βιβλίο. Εξάλλου, ζούμε στην εποχή όπου το παραδοσιακό και χειροπιαστό βιβλίο συμβαδίζει με το e-book, η γραπτή σελίδα διαβάζεται και στην e-ink οθόνη, ο τυπικός αναγνώστης μετατρέπεται σε e-reader.

11. Σε πρώτη φάση, προτείνεται να γίνει **πilotική εφαρμογή του εναλλακτικού βιβλίου**, σε όλες τις βαθμίδες της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης για τα διάφορα γνωστικά αντικείμενα. Στόχος θα είναι η καταγραφή των αδυναμιών, των δυσκολιών και των προβλημάτων που τυχόν θα παρουσιαστούν, ώστε να ληφθούν υπόψη για τη γενίκευση του πολλαπλού βιβλίου σε όλα τα σχολεία της χώρας.
12. Τέλος, προτείνεται στο **Παρατηρητήριο για την Ποιότητα στην Εκπαίδευση** το οποίο σχεδιάζεται να λειτουργήσει στο πλαίσιο του Π.Ι., να συμπεριληφθεί και η **συστηματική έρευνα για το Σχολικό Βιβλίο**. Στόχος θα είναι η συνεχής βελτίωση των σχολικών βιβλίων και η επικαιροποίηση και ο εκσυγχρονισμός της τεχνογνωσίας παραγωγής τους που θα διασφαλίζουν την επιστημονική εγκυρότητα, την κοινωνική αποδοχή, την επιβεβαίωση της ιδεολογικής και γνωστικής αντοχής τους στη σχολική πράξη, πέραν των στενών ορίων των συγγραφικών ομάδων, των κριτών, της αμφισβητούμενης κριτικής και της αναπόφευκτης παλαιώσής τους.

Αδιαμφισβήτητα, ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι και παραμένει καίριος σε ό,τι αφορά την αξιοποίηση του σχολικού βιβλίου. Έχει το προνόμιο και το καθήκον να λειτουργήσει ως το πρόσωπο που θα διευκολύνει και θα συντονίζει τη διαδικασία πρόσδεσης του μαθητή με το βιβλίο, αναδεικνύοντας την ομορφιά και την αλήθεια του περιεχομένου του, ασκώντας τον στην υπομονή και τη σιωπή της ανάγνωσης, εκμεταλλευόμενος με τέχνη τον πολύτιμο χρόνο αλλά και την αναπόφευκτη πλήξη που η άσκηση της μελέτης συχνά περικλείει.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ιγνατιάδης, Γ.: Έκπαιδευτική Έρευνα και Εκπαιδευτικές Μεταρρυθμίσεις: Ένα ερευνητικό πρόγραμμα του ΥΠΕΠΘ, Φιλολογος, τ.65, Φθινόπωρο, 1991.
- Διαχείριση της γνώσης (Knowledge management) στη Σχολική Εκπαίδευση: Συγκριτική επισκόπηση για τις διεθνείς τάσεις στην παραγωγή, επιλογή και παροχή εκπαιδευτικού υλικού. Ενημερωτικό Δελτίο 4, Επιτροπή Διεθνούς Συνεργασίας του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, 2005.
  - Διδακτικό Βιβλίο και Εκπαιδευτικό Υλικό στο Σχολείο: Προβληματισμοί-Δυνατότητες-Προοπτικές, Πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου ΠΙ σε συνεργασία με το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 17-19 Φεβρουαρίου 2005, Συντονισμός Βέϊκου Χρ., Φιλολογική Επιμέλεια Δελή Χρ. & Δημητράσκου Α., εκδόσεις Ζήτη, 2005.
  - Η Ποιότητα στην Εκπαίδευση. Έρευνα για την αξιολόγηση ποιοτικών χαρακτηριστικών του συστήματος πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, ΥΠΕΠΘ, Αθήνα 2008.
  - Γκόβαρης Χρ., Ρουσσάκης Ι.: Ευρωπαϊκή Ένωση. Πολιτικές στην Εκπαίδευση, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, ΥΠΕΠΘ, 2008.
  - Verboord M., van Rees K.: 'Literary education curriculum and institutional contexts. Textbook content and teachers; textbook usage in Dutch literary education, 1968- 2000' *Poetics*, 37, 74-97, 2009.
  - Tylee J.: 'Teacher as Facilitator: One of the Face-to-Face Teacher's Roles' [www. Education4skills.com/jtylee/teacher_as_facilitator.html](http://www.Education4skills.com/jtylee/teacher_as_facilitator.html), 1999.
  - Tylee J.: 'What should a Society and Environment curriculum do?' [www. Education4skills.com/jtylee/sose_curriculum.html](http://www.Education4skills.com/jtylee/sose_curriculum.html), 2000.
  - Deutsch N.: *Hidden Curriculum Paper*, University of Phoenix, CUR 558, 2004.
  - Apple M.: *Ideology and Curriculum*, Routledge, 1984, ελληνική μεταφράση *Ιδεολογία και Αναλυτικά Προγράμματα* εκδ. Παρατηρητής, 1986.
  - 'Adapting Digital Libraries for Learners: Accessibility vs Availability' ISSN 1082-9873, *D-lab Magazine*, Sept. 1996, 13ps.
  - Steiner G.: *Η Σιωπή των Βιβλίων*, Ολκός, 2008
  - *Generation Europe*, Το Βιβλίο των Νέων της Ευρώπης 2009-2010 και το Βοήθημα του Καθηγητή, [www. generation-europe.org](http://www.generation-europe.org).